

**РЕПУБЛИКА СРБИЈА
АУТОНОМНА ПОКРАЈИНА ВОЈВОДИНА
ОПШТИНА КИКИНДА
СКУПШТИНА ОПШТИНЕ КИКИНДА**
Председник Скупштине Општине: _____

Ото Кишмартон

**Број:
Дана:**

**ПРОСТОРНИ ПЛАН
ОПШТИНЕ КИКИНДА
-СТРАТЕГИЈА ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА-**

ЈП ЗАВОД ЗА УРБАНИЗАМ ВОЈВОДИНЕ - НОВИ САД

Е - 2223

ОДГОВОРНИ ПЛАНЕР

ДИРЕКТОР

Драгана Дунчић, дипл.пр.планер

Перица Манојловић, дипл.инж.саоб.

Нови Сад, децембар, 2006.год.

**НАЗИВ
ДОКУМЕНТАЦИЈЕ:** ПРОСТОРНИ ПЛАН ОПШТИНЕ КИКИНДА
СТРАТЕГИЈА ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА

ИНВЕСТИТОР: ОПШТИНА КИКИНДА

ПРЕДСЕДНИК ОПШТИНЕ: Др Бранислав Блажић

**НОСИЛАЦ ИЗРАДЕ
ПЛАНА:** ЈП Завод за урбанизам Војводине, Нови Сад,
Железничка 6/III

ДИРЕКТОР: Перица Манојловић, дипл.инж.саоб.

Е-БРОЈ: 2223

ОДГОВОРНИ ПЛАНЕР: Драгана Дунчић, дипл.пр.планер

СТРУЧНИ ТИМ:

Ангелина Богојевић, дипл.инж.арх.
Милко Бошњачић, инж.геод.
Бранислав Вукадиновић, дипл.инж.саоб.
Драгана Дунчић, дипл.прос.планер
Милан Жижич, дипл.инж.маш.
Зоран Кордић, дипл.инж.саобр.
Љиљана Јовичић-Малешевић, дипл.екон.
Мирољуб Љешњак, дипл.инж.агр.
Бранко Миловановић, дипл.инж.мелио.
Славица Пивнички, дипл.инж.пејз.арх.
мр Љубица Протић-Еремић, дипл.инж.хорт
Зорица Санадер, дипл.инж.елек.
Оливера Сенковић, дипл.инж.арх.
Љиљана Мерганц, арх.техн.
Радојка Мишић, арх.техн.

КОНСУЛТАЦИЈЕ И САРАДЊА:

- Министарство науке и заштите животне средине, Управа за заштиту животне средине, Београд
- Министарство финансија, Управа царина, Београд
- Министарство унутрашњих послова, Управа пограничне полиције, за странце и управне послове, Београд
- Министарство за капиталне инвестиције, Сектор саобраћаја и инвестиција, Београд
- Министарство унутрашњих послова, Одсек противпожарне полиције, Кикинда
- Министарство одбране Србије, Београд
- Покрајински секретеријат за енергетику и минералне сировине, Нови Сад
- Општинска управа Кикинда, Одељење за стамбено-комуналне послове, урбанизам и привреду, Кикинда
- Републичка дирекција за путеве, Регионални центар "СЕВЕР", Нови Сад
- Републички хидрометеоролошки завод, Београд
- Републички сеизмолошки завод, Београд
- Јавно железничко транспортно предузеће "Београд" са п.о., Сектор за развој, Београд
- НИС-НАФТАГАС, Нови Сад
- Предузеће за телекомуникације "Телеком Србија" а.д., Зона одржавања Кикинда
- Предузеће за телекомуникације "Телеком Србија" а.д., Дирекција за мобилне комуникације, Сектор за мрежу, Београд
- Предузеће за телекомуникације "Телеком Србија" а.д., Дирекција за мрежу, Сектор за ЕОС, Београд
- Предузеће за Мобилне Телекомуникације "СРБИЈА", БК-ПТТ д.о.о. – МОБТЕЛ, Београд
- Радио Телевизија Србије, Техника РТС, ПЈ Развој и сертификација, Београд
- Јавно водопривредно предузеће "Воде Војводине", Нови Сад
- Завод за заштиту споменика културе у Суботици, Суботица
- Завод за заштиту природе Србије, Радна јединица у Новом Саду

САДРЖАЈ:

А) ТЕКСТУАЛНИ ДЕО

УВОД.....	1
I ПОЛАЗНЕ ОСНОВЕ.....	2
1. ОБУХВАТ И ГРАНИЦЕ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА	2
2. ОБАВЕЗЕ, УСЛОВИ И СМЕРНИЦЕ ИЗ ПЛАНСКИХ ДОКУМЕНАТА ВИШЕГ РЕДА.....	3
3. КОМПАРАТИВНЕ ПРЕДНОСТИ ОПШТИНЕ КИКИНДА И ЕВРОПСКЕ ПОЛИТИКЕ РАЗВОЈА	7
3.1. Програми и смернице Европске Уније.....	9
4. ПОСТОЈЕЋЕ СТАЊЕ СА ОЦЕНОМ, ОГРАНИЧЕЊА И ПОТЕНЦИЈАЛА ПОДРУЧЈА.....	11
4.1. Природни услови	11
4.1.1. Географски положај	11
4.1.2. Геоморфолошке и геолошке карактеристике	12
4.1.3. Флора, фауна и природне лепоте	12
4.1.4. Клима.....	12
4.1.5. Педологија	13
4.1.6. Хидрографске и хидролошке карактеристике.....	14
4.1.7. Природни ресурси	17
4.2. Становништво.....	18
4.3. Привредне делатности	25
4.4. Просторни развој, мрежа насеља и организација јавних служби	33
4.4.1. Просторни развој и мрежа насеља.....	33
4.4.2. Рурална подручја	34
4.4.3. Организација јавних служби	35
4.5. Инфраструктурни системи	37
4.5.1. Саобраћајна инфраструктура	37
4.5.2. Водопривредна инфраструктура.....	39
4.5.3. Гасоводна и нафтоводна инфраструктура	42
4.5.4. Електроенергетска инфраструктура.....	42
4.5.5. Телекомуникациона инфраструктура	44
4.6. Заштићена природна добра	45
4.7. Непокретна културна добра.....	46
4.8. Заштита животне средине	48
II ПРЕДЛОГ ОСНОВНИХ И ПОСЕБНИХ ЦИЉЕВА РАЗВОЈА	53
1. ОСНОВНИ ЦИЉЕВИ РАЗВОЈА.....	54
2. ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ РАЗВОЈА	54
III СТРАТЕГИЈА ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА, ПРАВИЛА КОРИШЋЕЊА, УРЕЂЕЊА И ЗАШТИТЕ ПЛАНСКОГ ПОДРУЧЈА	62
1. КОРИШЋЕЊЕ И ЗАШТИТА ПРОРОДНИХ РЕСУРСА.....	62
2. ДЕМОГРАФСКИ РАЗВОЈ.....	64

3. РАЗВОЈ ПРИВРЕДНИХ ДЕЛАТНОСТИ	64
3.1. Пољопривреда.....	65
3.2. Шуме, шумско земљиште, ваншумско зеленило и лов.....	69
3.3. Туризам	70
4. ПРОСТОРНИ РАЗВОЈ, МРЕЖА НАСЕЉА И РУРАЛНА ПОДРУЧЈА.....	74
4.1. Стратегија развоја мреже насеља	74
4.2. Стратегија развоја руралних подручја.....	75
5. ОРГАНИЗАЦИЈА ЈАВНИХ СЛУЖБИ	76
6. ИНФРАСТРУКТУРНИ СИСТЕМИ.....	79
6.1. Саобраћајна инфраструктура.....	79
6.2. Водопривредна инфраструктура	82
6.3. Енергетска инфраструктура.....	90
7. ЗАШТИТА ПРИРОДНИХ ДОБАРА.....	93
8. ЗАШТИТА НЕПОКРЕТНИХ КУЛТУРНИХ ДОБАРА	94
9. ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ	98
10. ЗАШТИТА ОД ЕЛЕМЕНТАРНИХ НЕПОГОДА У УСЛОВИ ЗА УРЕЂЕЊЕ ПРОСТОРА ОД ИНТЕРЕСА ЗА ОДБРАНУ ЗЕМЉЕ.....	101
IV ЕВИДЕНЦИЈА И МОГУЋНОСТ РЕШАВАЊА КОНФЛИКАТА У ПРОСТОРУ НА ПРИНЦИПИМА ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА.....	103
V СМЕРНИЦЕ ЗА ИЗБОР ПРИОРИТЕТА И ПРИОРИТЕТИ РАЗВОЈА.....	104
VI ЗАКЉУЧАК О ОСНОВАМА СТРАТЕГИЈЕ ЗАШТИТЕ, РАЗВОЈА И УРЕЂЕЊА ПОДРУЧЈА ПРОСТОРНОГ ПЛАНА.....	107
1. ПРЕДЛОГ ОСНОВНИХ ПРАВИЛА КОРИШЋЕЊА, УРЕЂЕЊА, ЗАШТИТЕ И РАЗВОЈА ПЛАНСКОГ ПОДРУЧЈА.....	107
1.1. Услови за уређење и изградњу на грађевинском земљишту.....	107
1.2. Услови за уређење и изградњу ванграђевинског земљишта (Атар).....	108
2. САГЛЕДАВАЊЕ МОГУЋНОСТИ РЕАЛИЗАЦИЈЕ СТРАТЕГИЈЕ ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА ОПШТИНЕ КИКИНДА.....	112

Б) ГРАФИЧКИ ДЕО:

Р.бр.	Карте:	Размера
1.	Основна намена простора, инфраструктурни системи, заштита природних ресурса, животне средине природних и културних вредности	1:50 000
2.	Педолошка карта општине Кикинда	

СПИСАК ТАБЕЛА, СЛИКА И ГРАФИКОНА У ТЕКСТУ:

- Табела 1.** Површине катастарских општина, број насеља и број становника 2002. године на подручју обухваћеном Просторним планом:
- Табела 2:** Педолошка структура земљишта
- Табела 3:** Кретање укупног броја становника
- Табела 4:** Миграциона кретања
- Табела 5:** Структура становништва по великим добним групама
- Табела 6:** Остале старосне структуре
- Табела 7:** Радни контингент и активно становништво
- Табела 8:** Пољопривредно становништво
- Табела 9:** Лица са личним приходом и издржавана лица
- Табела 10:** Становништво према школској спреми
- Табела 11:** Структура становништва старијег од 15 година према школској спреми
- Табела 12:** Број домаћинства
- Табела 13:** Просечна величина домаћинства
- Табела 14:** Народни доходак
- Табела 15:** Степен развијености општине Кикинда 2003. године
- Табела 16:** Народни доходак, по делатностима, 2003.
- Табела 17:** Народни доходак, по облицима својине, 2003.
- Табела 18:** Величинска категоризација насеља општине Кикинда 2002.
- Табела 19:** Приказ постојећих јавних служби по насељима – предшколске установе, основно и средње образовање
- Табела 20:** Приказ постојећих јавних служби по насељима - здравствена заштита
- Табела 21:** Приказ постојећих јавних служби по насељима – култура, уметност, информације
- Табела 22:** Међумесне кабловске релације на територији општине Кикинда
- Табела 23:** Постојећи РР системи преноса
- Табела 24:** Телефонске централе на подручју општине Кикинда
- Табела 25:** Попис споменика културе у општини Кикинда
- Табела 26:** Добра предвиђена за претходну заштиту
- Табела 27:** Пројекција развоја становништва
- Табела 28:** Мрежа јавних служби по насељима
- Табела 29:** Предвиђене потребе Кикинде за водом
- Табела 30:** Планирана изградња оптичких спојних каблова међумесне мреже

- Слика бр. 1** Положај насеља и КО општине Кикинда
- Слика бр. 2** Хидрографска карта Војводине – Општина Кикинда (1987. ХС ДТД)
- Слика бр. 3** Народни доходак у Војводини за 2003. годину
- Слика бр. 4** Пресек стања путне мреже
- Слика бр. 5** Регионално водоснабдевање Кикинде

- Графикон бр. 1:** Кретање укупног броја становника
- Графикон бр. 2:** Кретање броја домаћинстава
- Графикон бр. 3:** Кретање укупног броја становништва и домаћинстава

ПРИЛОЗИ

УВОД

Изради Просторног плана општине Кикинда до 2025.године (у даљем тексту Просторни план) приступило се на основу Одлуке о изради Просторног плана општине Кикинда до 2025.године ("Службени лист општине Кикинда", број 8/2006), чији је саставни део Програм за израду Просторног плана општине Кикинда.

Послови израде Просторног плана поверени су ЈП "Завод за урбанизам Војводине" Нови Сад.

Приликом израде **Стратегије просторног развоја општине Кикинда** обухваћене су:

- интерпретације резултата анализе постојеће документације за планско подручје по различитим областима;
- опис стања, потенцијала и ограничења на планском подручју;
- предлог основних и посебних циљева;
- предлог основних правила коришћења, уређења, *tt* заштите и развоја планског подручја;
- варијанте развоја;
- могућност решавања конфликта у простору на принципима одрживог развоја.

Правни основ за израду Просторног плана је:

Члан 21. Закона о планирању и изградњи ("Службени гласник РС" број 47/03), којим је прописано да се "Просторни план општине доноси за подручје општине", и Правилник о садржини и изради Планског документа ("Сл. гласник РС", бр. 60/2003).

Просторно планска решења ће бити усклађена са:

- Просторним планом Републике Србије ("Службени гласник РС", број 13/96),
- Законом о пољопривредном земљишту ("Службени гласник РС", број 62/2006),
- Законом о водама ("Службени гласник РС", број 46/91, 53/93 и 54/96),
- Законом о јавним путевима ("Службени гласник РС", број 101/05),
- Законом о железници ("Службени гласник РС", број 18/05),
- Законом о заштити животне средине ("Службени гласник РС", број 135/04),
- Законом о стратешкој процени утицаја на животну средину ("Службени гласник РС", бр. 135/04);
- Законом о процени утицаја на животну средину ("Службени гласник РС", бр. 135/04);
- Законом о интегрисаном спречавању и контроли загађивања животне средине ("Службени гласник РС", бр. 135/04);
- Законом о експропријацији ("Службени гласник РС", бр. 53/95);
- Законом о одбрани ("Службени лист СРЈ", бр. 43/94, 11/95, 28/96, 44/99, 3/02);
- Законом о одбрани ("Службени гласник РС", бр. 45/91, 58/91, 53/93, 67/93, 48/94);
- Законом о геолошким истраживањима ("Службени гласник РС", бр. 44/95);
- Законом о републичком сеизмолошком заводу ("Службени гласник РС", бр. 71/94);

Просторни план општине КИКИНДА
- СТРАТЕГИЈА ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА -

- Законом о телекомуникацијама ("Службени гласник РС", бр. 44/03 и 36/06);
- Законом о заштити од пожара ("Службени гласник РС", бр. 37/88);
- Законом о туризму ("Службени гласник РС", бр. 45/05);
- Законом о енергетици ("Службени гласник РС", бр. 84/04);
- Законом о културним добрима ("Сл. гласник Р", бр. 71/94);
- Законом о шумама ("Сл. гласник РС" бр. 46/91, 83/92, 54/93, 60/93 и 54/96);
- Уредбом о утврђивању водопривредне основе Републике Србије ("Сл. гласник РС", бр. 11/2002);
- као и другим законима и прописима који регулишу услове за коришћење и изградњу у простору.

Приликом израде Стратегије просторног развоја општине Кикинда сагледане су развојне проблематике, као и проблеми заштите и уређења простора. Међузависност природно-еколошког, социјалног и економског система је посматрана у временском хоризонту од 20 година са стратешким идејама-водиљама за она решења којима се дугорочно усмерава просторни развој општине Кикинда у ширим регионалним оквирима.

I ПОЛАЗНЕ ОСНОВЕ

1. ОБУХВАТ И ГРАНИЦА ПРОСТОРНОГ ПЛАНА

Подручје обухвата Просторног плана одређено је површинама територија целих катастарских општина административне општине Кикинда. Општина Кикинда се састоји од 10 катастарских општина.

Табела 1. Површине катастарских општина, број насеља и број становника 2002. године на подручју обухваћеном Просторним планом:

Насеља	Површина КО (ха)	Број становника
Бан.Топола	11579,2	1066
Бан.В.Село	4387,9	3034
Башаид	7545,7	3503
Иђош	6506,2	2174
Кикинда	18950,3	41935
Мокрин	14751,1	5918
Наково	2155,6	2419
Нови Козарци	3673,1	2277
Руско Село	3148,0	3328
Сајан	5503,4	1348
Општина	78200,5	67002

Укупна површина подручја Просторног плана износи 78200,5 ха и обухвата 10 насеља са укупно 67 002 становника 2002. године, просечне популационе величине 6700 становника. Кикинда, центар општине је највеће насеље са 41935 становника, док је насеље Банатска Топола најмање, са 1066 становника.

Граница подручја обухваћеног израдом Просторног плана општине Кикинда (у даљем тексту: План), утврђена је Одлуком о изради Просторног плана општине Кикинда ("Службени лист општине Кикинда", број 8/06) и доноси се за подручје општине Кикинда састављено од десет катастарских општина.

2. ОБАВЕЗЕ, УСЛОВИ И СМЕРНИЦЕ ИЗ ПЛАНСКИХ ДОКУМЕНАТА ВИШЕГ РЕДА

Основни плански документи вишег реда чија се решења разрађују овим Планом је **Просторни план Републике Србије (ППРС)**.

У области развоја **становништва** основни циљ је равномернији територијални размештај становништва и његово интензивније обнављање, односно повећање удела млађих популација у миграционим подручјима и подручјима са високим индексом старења, путем комбинованих и усклађених мера демографске политике и политике регионалног развоја. Општина Кикинда припада подручјима са просечном густином насељености од 75-99 становника на km².

Просторним планом Републике Србије утврђена је хијерархијска диференцијација **мреже центара и функционалних подручја** на територији АП Војводине којом је Кикинда утврђена као *регионални центар*. Функционално подручје Кикинде обухвата територије општина Кикинда, Нова Црња, Нови Кнежевац и Чока са приближно 100.000 становника. Просторно-функционална организација на нивоу функционалног подручја Кикинда би требало да обезбеди: рационализацију управљања и ефикасније обављање послова из домена свакодневних потреба грађана; организацију јавних служби усклађену са потребама, могућностима и интересима локалних заједница, и ефикасније координирање активности и програма локалних заједница, чији ће значај расти са повећањем децентрализације управљања у Србији.

Општина Кикинда се према одредбама ППРС, у области **привреде**, налазе у појасу интензивног развоја трећег значаја, што ствара добре развојне могућности у наредном периоду (са перспективом да центар општине у будућности постане индустријски центар средње величине 10000-20000 запослених, као и индустријски центар са значајним индустријским и/или слободним зонама). У складу са концепцијом полицентричног развоја Србије, усмеравање нових индустрија треба вршити у градске центре који располажу значајним компаративним предностима и локационо-развојним потенцијалом којима припада и Кикинда.

У области **пољопривреде** подручје општине Кикинда припада ратарско – сточарском реону. Овај реон поседује добре потенцијале за вођење економски ефикасне и разноврсне ратарске, повртарске и сточарске производње. Према усвојеној стратегији развоја пољопривреде Србије и аграрног програма АП Војводине подручје општине Кикинда, у наредном планском периоду, остаје првенствено пољопривредни крај, са даљим развојем прехрамбене индустрије засноване на коришћењу сировина из окружења.

У оквиру развоја **туризма** и организације туристичког простора на територији Републике Србије, утврђене су туристичке зоне и регије, као и приоритети развоја туристичке понуде. Општина Кикинда припада туристичкој регији Горња Тиса у оквиру северне туристичке зоне, са основним туристичким активностима летња рекреација и осталим – излетничке, ловне, еколошке, сеоске.

Према условима из Просторног плана Републике Србије, основни циљеви коришћења и уређења **шума** су:

- Унапређење стања шума (превођењем изданаčkih у високе, мелиорацијом изданаčkih шума и реконструкцијом деградираних високих шума и заштитом шума у свим фазама развоја),
- Повећање површина под шумама.

Пошумљавање се може спровести на земљиштима VI, VII и VIII бонитетне класе пољопривредног земљишта, у оквиру јаловишта, у граничним зонама индустријских постројења и саобраћајница и у оквиру изворишта вода.

Просторни план општине КИКИНДА
- СТРАТЕГИЈА ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА -

Основни правци развоја **ловства** према Просторном плану Републике Србије су:

- Повећање бројности популације ситне и крупне дивљачи, нарочито аутохтоних и економски највреднијих врста (јелен, срна, дивља свиња),
- Побољшање структуре (полне и старосне) популације крупне дивљачи и квалитета трофеја и
- Очување ретких и угрожених врста.

Концепт развоја пограничног региона северо- источног Баната у домену **саобраћајне инфраструктуре**, планира да се на овом простору нађу три вида саобраћаја (друмски, железнички и водни саобраћај). У оквиру Просторног Плана Општине Кикинда у домену друмског саобраћаја за следећи плански период планирано је успостављање нове трасе државног пута I реда (магистралног пута) бр.24 од Суботице –Сенте –Чоке – Кикинде – Зрењанина, као и крака овог пута (до границе Румуније) ван насеља као основни путни правац за моторни саобраћај –полуауто-пут /експрес пут /.

У оквиру ППРС дат је само правац пружања државних путева I и II реда док ће се трасе установити као оптималне на бази вишекритеријумског вредновања. Ова нова траса државног пута треба да се афирмише као једна од основних путних веза Србије са земљама у ближем и ширем окружењу у источном делу Европе .

У домену железничког саобраћаја на простору општине Кикинда планирана је модернизација (реконструкција и електрификација) главне пруге Београд–Панчево–Зрењанин–Нови Бечеј–Кикинда–граница Румуније и афирмација Кикинде као прве пограничне станице у путничком и робном саобраћају и њено довођење у стање експлоатације за путнички и робни транспорт према захтевима европских стандарда. У оквиру стратешког развоја регије се преиспитује реафирмација пруге Сегедин–Кикинда–Темишвар, с тим да ће се све урадити у постојећим железничким коридорима.

У домену водног саобраћаја ППРС планира интезивније коришћење пловног пута канала ДТД при превозу масовних роба, чак и интегрално-логистичко повезивање са осталим видовима саобраћаја ради подизања нивоа саобраћајно превозне услуге.

На овом простору егзистирају и капацитет спортског ваздушног саобраћаја-спортски аеродром који у будућности треба да претрпи доградње модернизације, како би се могао успешно укључити у будући европски систем ваздушних терминала ове класе.

Предметни простор припада регионалном систему горње Тисе за **водоснабдевање**. За водоснабдевање овог региона предвиђене су, поред постојећих локалних изворишта, и прерађене речне воде Тисе. С обзиром на квалитет вода ове реке, посебна пажња се мора посветити начину пречишћавања ових вода. Овом систему припадају насеља у општинама Суботица, Кањижа, Нови Кнежевац, Сента, Чока, Ада, Кикинда и Нова Црња. Алтернативна решења везана су за довођење вода са веће удаљености. Подразумева се остварење међудржавне сарадње којом би се квалитет речне воде Тисе поправио или најмање задржао на садашњем нивоу.

У будућности се очекује да уколико се у суседној Румунији не предузму адекватне мере на заштити квалитета вода, Стари и Пловни Бегеј би били лошег квалитета, прихватљивог квалитета би били: Бегеј (од Зрењанина до ушћа), ДТД (од ушћа Старог Бегеја до ушћа у Дунав) и Надела (низводно од Ковачице), довољног квалитета би били: Златица, Кикиндски канал, Тамиш, ДТД (од улива Кикиндског канала до улива Старог Бегеја), доброг квалитета: Ројга, моравица, Вршачки канал, Караш, Нера и ДТД (од Тисе до ушћа Кикиндског канала).

Предметни простор припада Банатском регионалном систему коришћења, уређења и заштите речних вода. На простору Баната основну хидролошку мрежу чине контурни водотоци Дунав и Тиса са речним акумулацијама узводно од брана "Ђердап 1" на Дунаву и "Бечеј" на Тиси, банатски водотоци: Златица, Стари Бегеј, Тамиш, Брзава,

Просторни план општине КИКИНДА
- СТРАТЕГИЈА ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА -

Караш и Нера, затим банатски део вишенаменског регионалног хидросистема "ДТД" и "Надела", спојни канал између Дунава и Тамиша "Карашац", систем хидротехничких објеката "Доњи Тамиш", као и заштитни систем од успора ХЕ "Ђердап 1", који су сви међусобно воднорезимски усаглашени.

Стање пречишћавања вода је доста отежано с обзиром на велике количине органских материја које се продукују од стране градова, прехранбене индустрије и пољопривреде.

Код заштите квалитета вода банатских водотока поред тешкоћа које су присутне због малих протицаја и спорог кретања воде у овим водотоцима и каналима, неке од вода које дотичу на нашу територију, изузетно високо су загађене, па није могуће решити питање њихове заштите без тесне сарадње са суседном Румунијом. У том смислу потребно је дефинисати како пречишћавање ових вода тако и протицај малих вода. Овде је потребно применити и терцијално пречишћавање отпадних вода постројења у Кикинди, Новој Црњи, Житишту, Сечњу, Ковачици, Алибунару, Пландишту и Вршцу.

На већим речним токовима и у зајезереним водама потребно је омогућити рекреацију у природи, а очекује се даљи развој на вештачком узгоју риба, а уколико се буду примениле адекватне мере на заштити квалитета вода, очекује се и даљи развој привредног и спортског риболова.

У области **енергетике** потребно је:

- побољшање квалитета рада и поузданости постојеће магистралне нафтне и гасне мреже, као и даљи развој тих система/мрежа;
- гасификација градова у Републици, на бази усклађених концепција гасификације и топлификације, у сврху задовољавања потреба широке потрошње;
- рационално коришћење и штедња необновљивих ресурса и штедња произведене енергије и стимулисање примене нових технологија производње енергије, нарочито оних које доприносе рационалном коришћењу, штедњи енергије и заштити животне средине;
- смањење конфликта између коришћења енергетских ресурса и заштите животне средине (насеља, становништво, земљиште итд.) и предузимање одговарајућих мера за санирање негативних последица (програми рекултивације / ревитализације, отклањање штета итд.);
- обухваћена је преносна мрежа 220 kV и 400 kV електроенергетског система;
- док се мрежа од 110 kV, као и мрежа нижег напона обрађује кроз регионалне и друге просторне планове нижег нивоа.

Са аспекта коришћења енергетских извора (нафта, природни гас, геотермалне воде), општина Кикинда спада у подручје високе перспективности.

Имајући у виду трајање објеката преносне мреже 110 kV, 220 kV и 400kV, планира се значајни обим ревитализације делова мреже, уз уважавање свих техничких критеријума и перспективе појединих постројења.

Развој и унапређење **телекомуникационог система** у Републици реализоваће се у складу са просторно-функционалном територијализацијом Републике, а на основу утврђених Генералних планова развоја појединих ималаца система веза. Ради ефикаснијег и бржег развоја, као и ангажовања свих потенцијалних извора финансирања, приступиће се даљој демонополизацији телекомуникационог система, изградњи нових капацитета, као што су оптички каблови, где год је то могуће и економски оправдано и у интересу Републике, а посебно код изградње транспортне мреже и магистралне кабловске дистрибутивне мреже.

У погледу осигурања простора за потребе телекомуникационог система потребно је осигурати простор за коридоре за телекомуникационе каблове дуж нових и постојећих

Просторни план општине КИКИНДА
- СТРАТЕГИЈА ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА -

путева, а посебно оних који се поклапају са магистралном мрежом, осигурање простора за РР везе.

У области **заштите природних добара**, према Просторном плану Републике Србије утврђују се:

- циљеви заштите посебних природних вредности,
- циљеви заштите биодиверзитета и
- посебни циљеви.

Регионални приоритет заштите природних добара има интензивна заштита водних токова, обалних подручја, заслањених терена и подручја са аутохотним шумама.

Према ППРС основни циљеви **заштите животне средине**, који се односе и на предметно подручје су:

- 1) Квалитетна животна средина: чист ваздух, довољне количине и хигијенски исправне воде за пиће, рекреацију и производњу; очувано пољопривредно земљиште, здравствено безбедна храна, уређена насеља и угодност боравка на радном месту и месту становања;
- 2) рационално коришћење природних ресурса (посебно необновљивих или делимично обновљивих), боље искоришћавање сировина и енергије, смањење отпада са рециклажом, безбедно депоновање комуналног, индустријског и опасног отпада, санација последица експлоатације сировина, са приоритетом на ревитализацији и рекултивацији подручја интензивне површинске експлоатације минералних и енергетских сировина;
- 3) заустављање даље деградације природне средине (ваздух, вода, земљиште, вегетација и др.);
- 4) заштита, обнова и санација стања живог света и очување природних предела посебне вредности;
- 5) подршка васпитним и образовним програмима у области заштите животне средине.

Полазећи од стања животне средине по регионима и потребе усклађивања планираног развоја привреде, становништва и насеља, са заштитом и унапређењем животне средине извршена је просторно-регионална диференцијација и по ППРС Кикинда припада Горњо-бачкој зони, са Потисјем и северним Банатом. Ову зону карактерише јака индустрија (прехрамбена, хемијска и метална), која користи велике количине технолошких вода, што може загадити канал ДТД и Тису, па се предвиђа реализација следећих мера заштите животне средине:

- 1) гасификација индустријских насеља дуж канала ДТД, као и града Кикинде;
- 2) изградња колектора за регионално прикупљање вода из насеља и изградњу заједничких станица за пречишћавање (у зависности од технолошких и економских услова);
- 3) савремено управљање комуналним и индустријским отпадом (рециклажа, компостирање или санитарно депоновање);
- 4) обзиром да на предметном простору има подручја која ће се интензивно користити за пољопривреду, неопходна је контрола примене хемијских средстава заштите.

Према степену загађености и мерама заштите животне средине, које би требало предузети, Кикинда припада II категорији, јер обухвата локалитете код којих ће се и даље јављати прекорачење граничних вредности загађивања, али ће бити елиминисана радијациона загађивања и загађења изазвана канцерогеним и мутагеним материјама.

У смислу **заштите непокретних културних добара** за ово подручје важе основни циљеви, начела и мере заштите утврђени Просторним планом Републике Србије.

Основни циљеви заштите непокретних културних добара су:

- очување темеља и материјалне баштине националне културе и других култура које су се развијале на тлу Републике Србије;

- организовано развијање свести о значају културног развоја за живот и рад данашњих и будућих генерација, као битног предуслова за очување националног идентитета;
- реинтеграција непокретних културних добара у савремени животни простор Републике.

3. КОМПАРАТИВНЕ ПРЕДНОСТИ ОПШТИНЕ КИКИНДА И ЕВРОПСКЕ ПОЛИТИКЕ РАЗВОЈА

Стратешко опредељење Србије је да у што скоријој будућности постане држава кандидат за учлањење у Европску Унију. То значи да ће се отворити могућности за приступ читавом низу специфичних фондова, конституисаних управо као подршка просторном развоју, са циљем да се унапреде и усагласе постојеће и потенцијалне просторне структуре са европским. С обзиром на пропуштено време и шансе у протеклих десет година упутно је већ сада размишљати о стратешким пројектима којима би се конкурисало за подршку из ових фондова.

Стратегија просторног развоја општине Кикинда мора бити утемељена на реалним проценама, перспективама и могућностима Општине, с посебним освртом на бројне специфичности и компаративне предности које нуде њен стратешко-географски положај, инфраструктурни, привредни и туристички потенцијали.

**ПРОПОЗНАВАЊЕ, ДЕФИНИСАЊЕ И ОПЕРАТИВНО АНГАЖОВАЊЕ СВИХ
ПРОСТОРНИХ МОГУЋНОСТИ ОПШТИНЕ КИКИНДА РАДИ ЗАДОВОЉЕЊА
КРИТЕРИЈУМА РЕГИОНАЛНОГ ЦЕНТРА СРБИЈЕ И ЊЕГОВОГ ОПРАВДАНОГ
УСМЕРЕЊА КА ПРОЦЕСИМА ЕВРОПСКИХ ИНТЕГРАЦИЈА**

Стратегија просторног развоја општине Кикинда је документ који дефинише релевантне политике и даје оквир и смернице за израду Просторног плана Општине. Из њега треба да проистекну конкретни развојни пројекти усаглашени са европским нормативима и стандардима, којима ће се конкурисати на републичком-државном и европском нивоу ради обезбеђења потребне финансијске подршке. Операционализација саобраћајно добро повезане мреже градова омогућила би живљу интеррегионалну сарадњу, која би подразумевала формулисање и усклађивање заједничких интереса и заједничких макро-инфраструктурних и привредних подухвата.

У бројним документима Европске Уније који се тичу будућег развоја европског простора и европских региона, овакавом виду интерурбане и интеррегионалне сарадње се даје приоритет, јер је то опробан пут да се постигне један од кључних циљева - успостављање веће просторне кохезије и усклађеног полицентричног развоја. Наиме, окосницу свих програма и пројеката ЕУ представља дефинисање заједничке стратегије просторног развоја која ће се супротставити све израженијим регионалним развојним диспаратима и кроз стратешке смернице и опције политика омогућити усклађен развој европског континента уз поштовање принципа одрживости и заштиту свеевропског природног и културног наслеђа. Документи ових иницијатива усмерили су своју пажњу нарочито развоју градова и метрополитенских регија и њиховом узајамном умрежавању у функционалне и комплементарне урбане системе, као и унапређењу веза са руралним просторима.

Фундаментални циљеви просторних перспектива европског развоја (ESDP) у односу на које су формулисане одговарајуће политике развоја морају да испуне неколико захтева. Први захтев односи се на савлађивање географских разлика по питању

Просторни план општине КИКИНДА
- СТРАТЕГИЈА ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА -

просперитета и благостања, други на оптимизацију пословне климе, док се трећи концентрише на дефинисање просторног оквира у коме се одражавају просторне последице европске секторске политике. Да би се испуниле ове три функције дефинисана су три основна домена политика. То су:

1. Полицентрични просторни развој и нови односи између урбаних и руралних подручја;
2. Једнакост у приступу инфраструктури и знању;
3. Пажљиво управљање природним и културним наслеђем.

1. Први домен се превасходно односи на потребу за стварањем таквих **просторно-економских структура**, које ће широм Европе омогућити настајање и профилисање више кључних области од глобалног значаја. Од пресудног значаја је сагледавање Кикинде у регионалном и макрорегионалном контексту. Одличан геостратешки положај у овом делу Европе, праћене великом концентрацијом радно способног и стручног потенцијала, садашњих и будућих активности, отварају бројне могућности за различите видове удруживања и специфичних аранжмана на комплементарној основи и коришћења компаративних предности Кикинде у привлачењу домаћег и страног капитала.

У оквиру овог домена политика истиче се даље неопходност јачања веза између руралних и урбаних подручја, што кикиндској општини са значајним пољопривредним потенцијалом и близином великих тржишта и потражње отвара значајне шансе, али и захтева мудра улагања у повезивање, унапређење и стимулисање руралног залеђа.

У перспективама европског просторног развоја у овом домену су дефинисане четири фокалне области политика. То су:

- Полицентричан и усклађен просторни развој у Европској Унији;
- Динамични, атрактивни и конкурентни градови и урбанизоване регије;
- Унутрашњи развој и продуктивна сеоска подручја;
- Урбано-рурална партнерства.

2. Домен политика изражен кроз **једнакост приступа инфраструктури и знању** између осталог садржи унапређење интегративних транспортних и комуникацијских концепција, које би ограничиле негативне пропратне последице повећања саобраћаја и подупирале јединствено европско тржиште повезујући периферне области са централним.

И за овај домен су дефинисане четири области политика:

- Интегративни приступ за побољшање саобраћаних веза и приступ знању;
- Полицентрични модел као основ за бољу приступачност
- Ефикасно и одрживо коришћење инфраструктуре
- Дифузија иновација и знања.

Кикинду карактерише висок степен централитета, с обзиром да се управо на подручју општине сустичу два важна коридора (Сегедин-Кикинда-Темишвар и Кикинда-Зрењанин-Панчево-Смедерево). Утолико су неке од горенаведених политика, нарочито оне које се односе на бољу приступачност и дифузију иновација и знања лакше спроводиве у кикиндској општини него у већини осталих општина. Потенцијали које нуди успостављање мултимодалног саобраћајног чворишта добри су предуслови за привлачење привредних активности и капитала.

3. Трећи значајан домен европских политика односи се на пажљиво управљање природним и културним наслеђем, усмеравајући пажњу на очување диверзитета и јачајући идентитет европских градова и региона као одговор на убрзану глобализацију. Подељен је у пет фокалних области политика:

- Третирање природног и културног наслеђа као битан развојни фактор;
- Очување/заштита и развој природног наслеђа;

- Управљање водним ресурсима, као посебним изазовом у погледу будућег просторног развоја;
- Креативно управљање културним пределима;
- Креативно и интегративно управљање културним наслеђем.

Овај сет политика, за град Кикинду требало би да представља референтни програмски конструкт. Културно-историјска добра својим положајем и потенцијалним културним садржајима представљају егземпларну локацију за организовање парка културе. У свету данас постоје разна тумачења и концепције појма парка културе, од регионалних паркова, преко тзв. "Heritage" паркова у Америци, археолошких паркова, градова-паркова културе, тематских паркова и сл. Парк културе у Кикинди намењује се да се, поред заштите и конзервације остатака мамута, користи и за одржавање регионалних културних манифестација у најбољем духу традиције. Иновативним приступом овој идеји с могућношћу повезивања осталих делатности (туризам, угоститељство, спорт, рекреација...) значајно би се унапредио квалитет културне понуде који би превазишао регионалне оквире. Тиме би овај град показао да зна да се носи са својом богатом прошлошћу и културном баштином и да на примерен начин зна да негује континуитет идентитета.

3.1. Програми и смернице Европске Уније

У оквиру различитих програма и иницијатива Европске Уније које су покренуте да би се постепено интеррегионални просторни развој и олакшао приступ Унији кроз усклађивање просторних структура, треба се осврнути на оне у које је Србија већ укључена. То су превентивно VISION PLANET - Стратегија за интегративни просторни развој централно-европског, подунавског и јадранског простора, ESTIA - Европски простор и алтернативе територијалне интеграције.

У **VISION PLANET** документу, који се непосредно ослања на Перспективе Европског Просторног Развоја (ESDP, Потсдам, 1999.), дати су између осталог приоритети развоја урбаних система, трансформација структуре градова и смернице за градско становање, градске финансије и градске сервисе.

Као један од главних приоритета за ефикасније испољавање различитих урбаних функција наглашава се потреба идентификације посебних предности и потенцијала сваког града и успостављање логичне националне и интернационалне поделе рада.

У неким градовима CADSES простора ова специјализација је већ уочена, док остали градови тек треба да се профилишу у циљу боље интеграције овог дела Европе. Сматра се да би овакав развој допринео умрежавању градова, нарочито дуж обалних зона, дуж великих речних токова и трансевропских коридора.

Наведени програми и иницијативе могу се операционализовати само уколико постоји политичка воља и подршка свих појединачних држава учесница, велика агилност регионалних и локалних власти и предузетничког потенцијала.

Ови програми дају циљне оквире и развојне смернице како за стратегије развоја, тако и за врло конкретне пројекте. Они треба да буду схваћени као сигнал да ће они регионални и локални пројекти који су у складу са њима добити шансу за финансијску подршку из одговарајућих развојних фондова. Неким фондовима и институцијама наша земља већ сада има приступ, али је реално очекивати да ће нам се отворити приступ и ширем спектру специјализованих фондова Европске Уније.

Европски развој и приступ подразумева и финансијске инструменте као подршку територијалном проширењу Европске Уније, што је значајно и за нашу земљу, а у оквиру ње и за општину Кикинда.

PHARE - Најважнији инструмент за финансијску и техничку сарадњу Уније са државама средње и источне Европе и даље је програм PHARE. Овај програм данас користи 14 партнерских држава региона. Мере из PHARE програма концентрисане су на два тежишта:

- Пружање подршке институцијама држава кандидата да би се упознале са циљевима и поступцима Уније.
- Пружање инвестиционе подршке државама кандидатима да индустрију и капиталну инфраструктуру подигну на ниво Уније.

ISPA – ISPA је инструмент установљен са циљем да пружа подршку структурним политикама држава кандидата у домену животне средине и саобраћаја. Сектори којима се пружа помоћ су:

- животна средина - усклађивање стандарда држава кандидата са стандардима Европске Уније,
- транспорт - проширење трансевропске транспортне мреже,
- техничка помоћ - односи се на конкретне пројекте који се финансирају.

Животна средина - Уочено је да се државе кандидати сусрећу са знатно већим проблемима у области животне средине него чланице Уније. То се нарочито односи на загађеност вода, управљање отпадом и аерозагађење. Дефинисане су приоритетне теме:

- Водовод (drinking water supply),
- Пречишћавање отпадних вода (treatment of waste water),
- Управљање чврстим отпадом и аерозагађење.

Транспорт - Постоји ургентна потреба да се изгради и реконструише транспортна инфраструктура држава кандидата и да се она повеже са трансевропским транспортним мрежама. Развој ефикасних транспортних система је кључна компонента у стратегији за прикључење Унији и премиса за економску развојну стратегију држава кандидата. Помоћ ће бити пружана оним транспортним инфраструктурним пројектима који подржавају одрживе облике кретања људи и добара. Поред ширења трансевропских транспортних мрежа, од нарочитог значаја је повезивање и интероперабилност националне саобраћајне мреже. Да би државе кандидати освојиле стандарде Европске Уније по питању транспорта неопходна су велика улагања. Зато ће ISPA допринети финансирању развоја железнице, путне мреже, лука и аеродрома, обазујући се на одрживост саобраћаја и интермодалност.

Техничка помоћ - Мањи део ISPA буџета може се користити за финансирање припремних студија и техничке помоћи гарантујући тако висок квалитет пројеката, како у смислу менаџмента тако и значаја самог пројекта.

SAPARD - SAPARD је инструмент који се односи на подршку пољопривреди и сеоском развоју држава кандидата. Помоћ коју пружа SAPARD усмерена је на приоритете у овом сектору и то нарочито на:

- инвестиције у пољопривредна газдинства,
- побољшање прераде и пласмана пољопривредних и риболовних производа,
- побољшање структура у погледу контроле квалитета, ветеринарске контроле и биолошке контроле у интересу производње здраве хране и заштите потрошача,
- пољопривредне производне методе осмишљене да штите животну средину и пределе,
- развој и диверзификација економских активности,
- успостављање олакшица и менаџментских услуга за пољопривреднике,
- успостављање производних група,
- обнова и развој села и заштита руралног наслеђа,
- ажурирање катастра,
- унапређење стручног образовања у пољопривреди,
- развој и унапређење сеоске инфраструктуре,

Просторни план општине КИКИНДА
- СТРАТЕГИЈА ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА -

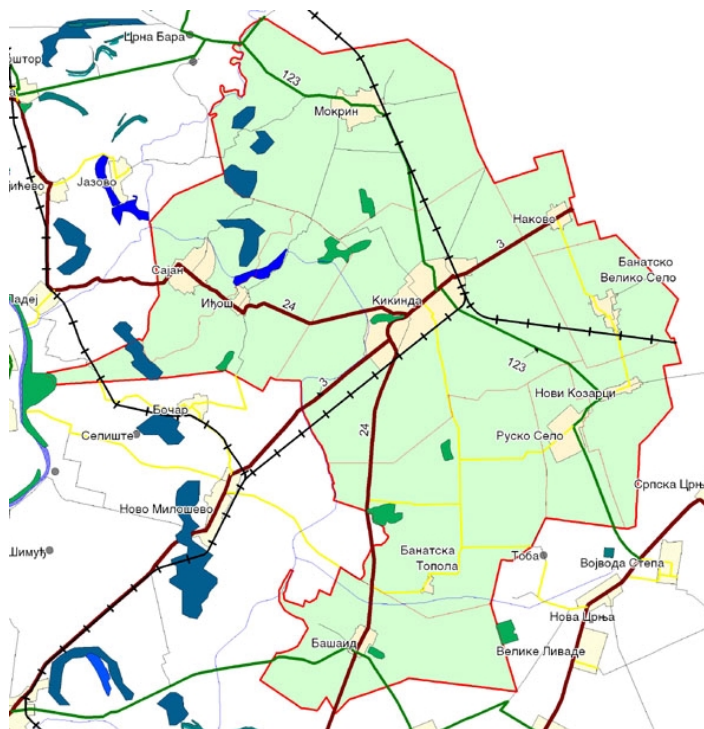
- управљање водним ресурсима,
- шумарство, укључујући пошумљавање, инвестиције у приватна шумска газдинства, прераду и пласман дрвних производа,
- техничка помоћ, укључујући студије за припрему и мониторинг програма, јавне кампање и сл.

4. ПОСТОЈЕЋЕ СТАЊЕ СА ОЦЕНОМ, ОГРАНИЧЕЊА И ПОТЕНЦИЈАЛИ ПОДРУЧЈА

4.1. Природни услови

4.1.1. Географски положај

Општина Кикинда се налази у североисточном делу АП Војводине, где заузима површину од 782 km² територије северозападнoг Баната. Граничи се са пет општина и државом Румунијом.

Сл. бр. 1 – Положај насеља и КО општине Кикинда

На северу и северозападу је граница са Чоком, на западу са Адом, на југозападу је граница са општином Нови Бечеј, на југу се граничи са општинама Житиште и Зрењанин, на југоистоку је општина Нова Црња, а са источне, североисточне и делом северне стране се граничи са Републиком Румунијом.

4.1.2. Геоморфолошке и геолошке карактеристике

Простор који заузима општина Кикинда је део равнице северног Баната. Надморска висина тла у општини се креће од 77-84 m, а преовлађују коте од 79-80 m. Територија општине захвата део алувијалне равни Тисе, део алувијалне равни Златице, део Банатске лесне терасе, равничарски предео око Галадске и равничарско земљиште око Ђукушиног потока.

Територија општине се највећим делом налази на Банатској лесној тераси која је подељена на четири терасе: новокнежевачку, новобечејску, зрењанинску и панчевачку. Лесна тераса на територији кикиндске општине нема континуирано простирање и највећим делом припада тзв. новобечејско-зрењанинској лесној тераси. Њено простирање најочљивије је јужно од каналисане Галадске. Северно од каналисаног тока Галацке такође се налазе фрагменти лесне терасе у кикиндском, мокринском и делом у иђошком атару. Поједини делови лесне терасе налазе се у међуречју: Златица-Ђукошин каналисани ток, затим Ђукошин ток-Галацка и Галацка-Бегеј.

Насеља на територији општине настала су на просторима где лесна тераса прелази у алувијалну раван реке Тисе и неких њених притока. То се, пре свега, може рећи за насеља Мокрин (80 m), Сајан (78-80 m), Иђош (76-78 m), Нове Козарце (79 m) и Банатско Велико Село (80 m) која се налазе на алувијалној равни реке Галадске. Башаид (80 m) заузима простор на самој ивици лесне терасе у непосредној близини насеља Бикач које је настало уз корито Галадске и њене леве притоке. Насеља Кикинда и Наково настала су углавном на лесној тераси (80 m). Блага заталасаност терена је уочљива и код насеља Башаид и Банатска Топола, док је код насеља Сајан и Иђош та заталасаност изразитија.

Лесна тераса је састављена од барског, преталоженог и сувоземног леса. Највеће распрострањење има барски лес.

Геолошки посматрано, подручје општине Кикинда лежи на стенским масама кристаластих шкриљаца велике дубине (до 1700 m), над којима се простиру лесоидне глине и алувијалне наслагае пескова. Подручје општине је геолошки веома истражено, мада се и даље истражује. Евидентирани су природни ресурси нафта, гас, квалитетна глина, који се и експлоатишу на подручју обухвата Просторног плана.

4.1.3. ФЛОРА, ФАУНА И ПРИРОДНЕ ЛЕПОТЕ

Постојећи биљни и животињски свет на подручју општине Кикинда је веома богат и разноврстан. Међутим, на развој живог света, поред природних погодности, велики утицај је имао и антропогени фактор, и стога целокупно подручје општине Кикинда може условно да се подели на два подручја:

- подручје у којем је дејство природних фактора још увек у мањој или већој мери доминантно (подручја заштићених природних вредности),
- подручје у којем је дејство антропогеног фактора доминантно (пољопривредне површине, насеља, инфраструктурни коридори и сл.).

4.1.4. КЛИМА

На основу анализираних климатских услова (температуре ваздуха, осунчања, облачности, падавина, влажности ваздуха и ветра) може се закључити да на подручју општине Кикинда влада умерено-континентална клима са извесним специфичностима. Прелазна годишња доба, пролеће и јесен, одликују се променљивошћу времена, с топлијом јесени од пролећа.

Просторни план општине КИКИНДА
- СТРАТЕГИЈА ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА -

Подручје општине Кикинда припада климатском појасу великих температурних осцилација, који карактеришу изразито хладне зиме и топла лета.

Приликом одређивања будуће просторно-функционалне организације подручја општине Кикинда треба водити рачуна о свим климатским факторима средине чије ће дејство и надаље морати да се респектује приликом реализације разних инвестиционих захвата. Утицај климатских фактора на будућу просторну и функционалну организацију подручја општине Кикинда, највише ће се одразити кроз потребу вештачког наводњавања пољопривредног земљишта, формирања ветрозаштитних појасева, повећања атарског зеленила, као и коришћење енергије ветра.

4.1.5. ПЕДОЛОГИЈА

Велики број типова, подтипова и варијетета земљишта на простору општине Кикинда, условљен је разноврсношћу природних услова који су директно утицали на њихову генезу. То су: основни рељеф, богатство микрорељефа, водни режим, хидротехничке карактеристике, клима и вегетација. Највећи део површина представља високо производно и продуктивно земљиште.

На територији општине има укупно двадесет и три типа, подтипова и варијетета земљишта (Педолошка карта у прилогу).

Табела 2: Педолошка структура земљишта

Тип земљишта	ha	%
1. Чернозем карб. (мицеларни) на лесној тераси	7685	9,83
2. Чернозем са знацима оглејавања на лесу	1820	2,33
3. Чернозем бескарбонатни	4418	5,65
4. Чернозем солончакасти	7	0,01
5. Чернозем солоњецести	540	0,69
6. Чернозем са песковитом лесу	3812	4,87
7. Чернозем бескарбонатни на песку	2350	3,00
8. Алувијално забарено земљиште	187	0,24
9. Ливадска црница карбонатна на лесној тераси	13522	17,29
10. Ливадска црница бескарбонатна	6307	8,06
11. Ливадска црница солоњецеста	80	0,10
12. Ритска црница карбонатна	14910	19,07
13. Ритска црница карбонатна местимично заслањена	968	1,24
14. Ритска црница бескарбонатна	8723	11,16
15. Ритска црница бескарбонатна песковита	738	0,94
16. Ритска црница бескарбонатна местимично заслањена	1534	1,96
17. Ритска смоница	1895	2,42
18. Ритска смоница заслањена	1385	1,77
19. Ритска смоница заслањена и алкализована	1955	2,50
20. Мочварно глејно земљиште	20	0,03
21. Солончак	228	0,29
22. Солоњец	3804	4,86
23. Солоњец солончакасти	1039	1,33
Канали, језера и баре	275	0,35
Укупна површина	78202	100

Просторни план општине КИКИНДА
- СТРАТЕГИЈА ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА -

Основни заступљени типови земљишта на територији општине:

- черноземи;
- црнице;
- слатинаста земљишта;
- алувијална земљишта;
- мочварна земљишта, трстици и сл.

Чернозем карактеришу веома добре водно-физичке и хемијске особине, које га сврставају у ред најквалитетнијих земљишта високих производних потенцијала. Већи комплекси овог типа земљишта су у источном делу општине Кикинда, потом јужном и фрагментарно у средишњем делу општине.

Од укупно 7 типова чернозема, 6 је захваћено процентима деградације (од смањеног учешћа кречњака у структури до појаве заслањивања). Недеградирани облици чернозема налазе се у КО Кикинда, Банатско Велико Село, Башаид, Мокрин и Наково. Заслањени облици чернозема се појављују у КО Мокрин и Сајан.

Црнице су представљене као ритске и ливадске. Ритска црница је најзаступљенији тип земљишта на територији општине. Потенцијално су плодна и највише погодна за узгој кукуруза, сунцокрета и шећерне репе. Ритска црница са својим подтиповима и варијететима највећим делом се налази у КО Банатска Топола, Кикинда, Мокрин и Башаид. Заслањени типови ових земљишта налазе се у КО Башаид, Мокрин и Сајан

Слатинаста земљишта не захватају веће површине на територији општине, заступљена су на деловима КО Башаида, Сајана и Иђоша.

Алувијална земљишта заузимају мање од 1 % површине. Јављају се у југозападном делу кикиндског атара, као и у атару Башаида.

4.1.6. ХИДРОГРАФСКЕ И ХИДРОЛОШКЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ

Површинске воде

На територији општине Кикинда постоје три каналисана тока, Златица, Ђукошина речица и Галадска. Деловима корита ових речица трасиран је Кикиндски канал, најзначајнији хидрографски објекат на подручју општине.

Слика бр.2 : Хидрографска карта Војводине – Општина Кикинда (1987. ХС ДТД)

Златица је лева притока Тисе у северном Банату, која на територију наше земље долази из Румуније. Врло пространа алувијална равна, са бројним пресеченим и напуштеним меандрима у њој, казује да је у прошлости овуда текла брза и знатно већа река од данашњег тока. Читаво подручје било је у великој мери мочварно. Међутим, ископани су многи канали и дограђени насипи, на ушћима већих канала уграђене су насипне пропусне цеви и постављене црпне станице. У дужини од 10 km узводно од ушћа корито је знатно проширено и продубљено, а Златица је овде, преко Кикиндског канала повезана са главним каналом хидросистема Дунав-Тиса-Дунав.

Високи водостаји на Златици јављају се у другој половини марта и у првој половини априла, док се за време високих водостаја у овом плитком каналисаном кориту течење воде и не примећује. Режим тока уређен је уставама на ушћу Златице у Тису, на улазу реке у нашу земљу и на почетку дела Кикиндског канала.

Галадска је целом својом дужином каналисана и представља, у већем свом делу, ток без већег значаја сем дела корита којим је трасиран Кикиндски канал. Каналисани ток тече кроз неколико бара од којих је најзначајнија Штеванчева бара у североисточном делу Кикинде. Даље кроз град Галадска тече подземним цевоводом, а након тога уређеним коритом, у дужини од неколико километара обложеним бетонским плочама. Око 8 km југозападно од Кикинде улива се у Кикиндски канал Галадска има мелиоративну функцију и то углавном дренажну. Највећа количина воде, до 16 m³ каналисано корито Галадске пропушта у првој половини априла, док најмање воде, око 0,2 m³/s ток има у јесењем периоду.

Ђукошина речица је највећа притока Златице. Ова каналисана речица је данас током већег дела године сува. Ђукошина речица тече у правцу Мокрина, а затим иде у правцу Иђоша. Корито је пресечено Кикиндским каналом, а ушће се налази на Златичином сектору Кикиндског канала.

Кикиндски канал изграђен је централним делом северног Баната. Канал полази од Тисе код Падеја и дужином од 10 km трасиран је проширеним коритом Златице, које напушта северозападно од Сајана и узима правац истока. Пре Кикинде полукружно скреће ка југу, да би 8 km југозападно од Кикинде наставио уређеним коритом Галадске. Последњим километрима свог тока напушта Галадску и спаја се са главним каналом хидросистема ДТД, 18 km источно од Бечеја. Дужина канала износи 50 km.

На самом споју Кикиндског канала и Златице налази се регулациона устава Сајан, капацитета 20 m³/s.

На овој устави карактеристични водостаји за горњу воду (Златица) су:

- максимални 77,85 mАНВ
- минимални 74,00 mАНВ
- радни, најдуже трајања 74,80-75,50 mАНВ

Карактеристични водостаји за доњу воду (Кикиндски канал) су:

- максимални 77,50 mАНВ
- минимални 74,00 mАНВ
- највероватнији 74,80-75,00 mАНВ

У зависности од влажности терена канал има улогу, заједно са Златицом, главног реципијента за одводњавање, а по потреби и за довођење воде на ово подручје.

У периоду одводњавања овај канал прима велике воде Златице, као и унутрашње велике воде северног Баната дуж трасе и уводи их у канал Банатска Паланка – Нови Бечеј. Протицаји на ушћу Кикиндског канала заједно са водама Златице могу да износе максимално 46 m³/s.

У периоду за снабдевање водом преко овог канала се доводи свежа вода из Тисе до потрошача: за пољопривреду, рибарство, индустрију и др. Могућности система за наводњавање су у овом тренутку ограничене, и сведе се на могућност наводњавања у непосредној близини изграђених канала, у којима се може обезбедити вода у периоду наводњавања.

Канал је тако димензионисан да се њиме може обављати двотрачна пловидба шлепова од 500 t, односно једнотрачна пловидба за шлепове до 1000 t носивости.

"Штеванчева бара" – Старо језеро је водена површина, проширење некадашњег речног тока Галадска кроз Кикинду. Налази се у непосредној близини центра, на најнижем делу града, на простору спортско-рекреационог центра "Језеро". Бара има изванредан мали пад и веома споро отиче. На њен водни режим највише утицаја имају подземне воде. Бара до сада никад није пресушила. Шездесетих година XX века "Штеванчева бара" урбано је уређена у градско купалиште. Изградњом савременог спортског центра 1978. године простор старог језгра је запуштен, иако је овај атрактивни природни простор сачувано обележје некадашњег баровитог Баната.

Мелиоративне системе чине канали разноврсних техничких карактеристика, који су претежно двонаменског карактера, служе за одвођење сувишних вода за време падавина и за обезбеђење воде за наводњавање у сушном периоду. Квалитет вода канала зависи од степена пречишћености отпадних вода које се упуштају у њих, па је тога упуштена вода у канале мора имати одређени степен пречишћености, што је посебно важно код наводњавања.

Од водопривредних објеката за заштиту од штетног дејства спољашњих вода на територији општине Кикинда налази се део насипа прве одбрамбене линије на Тиси, Кикиндском каналу и Златици. Косина насипа са небрањене стране изграђена је у нагибу 1:3. Косина насипа са брањене стране као и на местима где има банка, изграђена је у нагибу 1:3, док је косина насипа од банке до ножице насипа 1:7. Ширина круне насипа по целој дужини износи 6,00 m.

Подземне воде

Фреатска издан (издан са слободним нивоом) представља горњи, најплићи водоносни хоризонт формиран у седиментима изнад првог, глиновитог слоја. Присутна је на читавој територији, али јој дубина није свуда иста, као ни режим. Фреатска издан је на мањој дубини у алувијалним равнинама, нарочито поред каналисаних речица и канала према којима се подземно креће. С обзиром на то да због малих нагиба на топографској површини површинског отицања падавина готово и нема, ниво воде у каналима показује ниво фреатске издани чак и у широј околини канала. Како у каналима, тако и у секундарним удубљењима, напуштеним коритима поменутих речица, изданска вода у кишним периодима избија на површину, а у дубљим се током дужег дела године и задржава.

Просечна дубина издани у алувијалној равни у тридесетогодишњем периоду (1951-1980) била је 226 cm. Ниво подземне воде био је најплићи у априлу, 159 cm, а најдубљи у истом периоду у новембру, 292 cm. Овакав режим је последица у првом реду режима падавина, али очито је да на њега утичу и други фактори као што су подземни дотицај и отицај, везе са другим водоносним слојевима, контакт са површинским токовима, вегетациони покривач и др.

Просечна дубина издани на лесној тераси била је за 30 cm већа и износила је 256 cm, а уочене су знатне сличности у режиму фреатске издани. Сам град Кикинда изграђен је на нешто вишим оцедитијим површинама у односу на околни терен. И поред тога, град угрожавају плитке подземне воде које с временом показују тенденцију перманентног дизајна.

Треба на крају истаћи да су фреатске воде у великој мери загађене и као такве не препоручују се за пиће, али се могу користити у друге сврхе.

Артешка издан (издан са нивоом под притиском) обухвата подземне воде које се налазе испод фреатских. Оне се такође налазе у растреситим седиментима, али за разлику од фреатских, у повлати и подини имају водонепропусни слој.

На подручју кикиндске општине артешке воде се јављају у више хоризоната. Из плићих, са дубинама до 100 m, формиране су издани са субартешким притиском. На већим дубинама обично 100 m до 300 m налазиле су се прве артешке издани које због већег притиска избацују воду изнад топографске површине. Услед дугогодишње експлоатације воде дошло је до опадања притиска у издани и оне данас имају субартешки карактер.

Водоносни хоризонти на подручју општине су на различитим дубинама, што показују дубине бунара по насељима. У Кикинди се користи 11 бунара за потребе водовода, у Банатском Великом Селу и Иђошу по два и у осталим насељима по један. Дубине бунара су, како је истакнуто, различите и крећу се од 146 m до 240 m.

Вода не одговара Правилнику за заштиту воде за пиће (хигијенско техничке мере) услед повећане количине амонијака и утршка калијум-перманганата. Већи број бунара има воду жућкасте боје услед присуства органских материја. Ови недостаци обично су у границама толеранције.

4.1.7. ПРИРОДНИ РЕСУРСИ

Природни ресурси општине Кикинда су:

- пољопривредно земљиште,
- минералне сировине:
 - угљоводоници у течном и гасовитом стању (**нафта и гас**) и остали природни гасови;
 - неметаличне минералне сировине и сировине за добијање грађевинског материјала (**глина**);
 - подземне воде из којих се добијају корисне минералне сировине и геотермална енергија, као и подземне воде везане за рударску технологију и гасови који се са њима јављају (у даљем тексту: **подземне воде**).

Пољопривредно земљиште - плодно пољопривредно земљиште обухвата око 70.000 ha. Територија општине Кикинда припада реону пољопривредне ратарске производње «Северни Банат» са производњом свих основних ратарских култура, а такође и лековитог, ароматичног и зачинског биља. На овом подручју се нарочито развија сточарство.

Минерална богатства - територија општине Кикинда изузетно је богата налазиштима нафте и гаса, која се експлоатишу и даље истражују. Налазишта су углавном концентрисана на три простора у оквиру општине (Кикинда, Мокрин и Кикинда-Варош). Производња сирове нафте са територије општина Кикинда, по подацима из 2001. године, износила је 279.000 t, а то је 37,40 % укупне производње сирове нафте у Србији. Производња природног гаса била је 244.000.000 m³ или 48,13 % укупне производње природног гаса у Србији у 2001. години.

На простору обухвата плана налазе се нафтно-гасно поља у експлоатацији: "Сателит Кикинда - варош", "Мокрин", "Ново Милошево", "Башаид", "Кикинда - поље", "Кикинда - исток", "Кикинда - варош", "Црна Бара", "Црна Бара - југ".

Глина високог квалитета експлоатише се на територији општине и користи у индустрији грађевинског материјала.

Просторни план општине КИКИНДА
- СТРАТЕГИЈА ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА -

У постојећим лежиштима глине "Глинокоп-источни ревер", експлоатише се опекарска глина за потребе Фабрике АД "ТОЗА МАРКОВИЋ" Кикинда, док Фабрика ГП "Северни Банат" Кикинда експлоатише постојеће лежиште песка "Мајдан Песак", а предузеће АД "Градитељ" АД Кикинда експлоатише постојеће лежиште песка "Дерић".

Хидрогеотермални потенцијали

Хидрогеотермални потенцијали општине Кикинда детаљно су испитани на бушотинама Мк-1/Н Mokrin, Šm-1/Н Кикинда, Ки-2/Н Кикинда, Vs-1/Н и Vs-2/Н Банатско Велико Село, Ки-4/Н Кикинда, KV-11 Кикинда, Ks-1 Кикинда салаш и ВС-5 Банатско Велико Село, све бушотине су ван експлоатације.

4.2. Становништво

Анализа демографског развоја насеља општине Кикинда извршена је на основу званичних статистичких података пописа становништва у периоду 1948-2002. године.

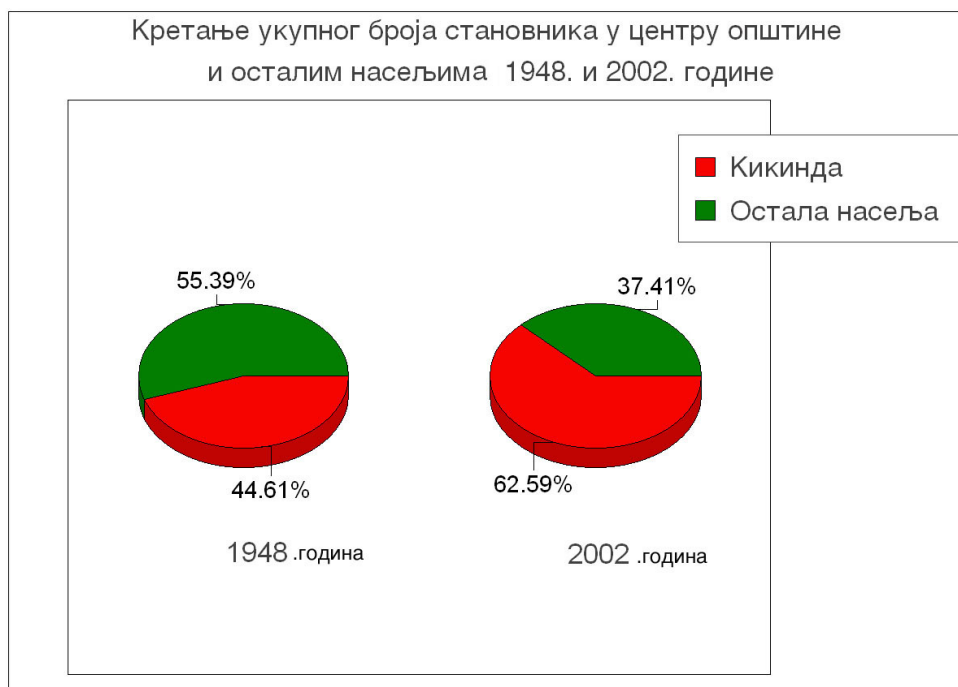
Према последњем попису становништва 2002. године, у 10 насеља општине Кикинда живи 67002 становника, а у центру општине живи 62,6% становника, што представља значајну концентрацију (1971.године у седишту општине живело је око 55% укупног општинског становништва).

Табела 3: Кретање укупног броја становника

Насеља	Година пописа							Прос.стопа раста	
	1948.	1953.	1961.	1971.	1981.	1991.	2002.	1948/02	1981/02
Бан.Топола	1255	1029	1101	1848	1463	1176	1066	-0,30	-1,52
Бан.В. Село	4388	4276	4310	3603	3332	3110	3034	-0,69	-0,45
Башаид	4510	4439	4367	3982	3864	3738	3503	-0,47	-0,47
Бикач	446	391	421	324	-	-	-	-	-
Иђош	3034	3064	2857	2540	2338	2263	2174	-0,62	-0,35
Кикинда	28665	29571	34059	37576	41706	43043	41935	0,71	0,03
Мокрин	8369	7984	7924	7328	6567	6303	5918	-0,64	-0,50
Наково	3438	3524	3378	2834	2604	2520	2419	-0,65	-0,35
Н. Козарци	3422	3634	3668	3068	2668	2483	2277	-0,76	-0,76
Руско Село	4294	4341	4143	3830	3657	3520	3328	-0,47	-0,45
Сајан	2430	2432	2334	1982	1655	1553	1348	-1,10	-0,98
Укупно	64251	64685	68562	68915	69854	69709	67002	0,08	-0,20

Анализа кретања укупног броја становника општине Кикинда, за период од 1948-2002. године, указала је на тренд благог пораста укупног броја становника, по просечној годишњој стопи од 0,08%. У кретању укупног броја становника издвајају се два периода. Популациона величина перманентно расте до Пописа 1971. године, а од тада опада. Посматрано по насељима сва насеља бележе пад укупног броја становника, осим општинског центра (најизраженији пад је у насељу Сајан). Од 1981. године пад укупног броја становника општине је израженији, нарочито у насељима Банатска Топола, Сајан и Нови Козарци. Од 1981. године и насеље Бикач је престало да постоји као самостално насеље и од тада припада насељу Башаид.

**Просторни план општине КИКИНДА
- СТРАТЕГИЈА ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА -**

Графикон бр.1: Кретање укупног броја становника

Анализа миграционих кретања извршена је на основу података пописа 2002. године. Према тим подацима знатно је учешће аутохтоног становништва (63,9%), а највећи број становника досељен је из друге републике, односно државе (око 14%). Посматрано по насељима највећи удео аутохтоног становништва је у насељима Мокрин, Башаид и Сајан, чак је и у општинском центру 64,5% аутохтоног становништва. Највеће учешће досељеног становништва имају насеља Наково и Нови Козарци.

Табела 4: Миграциона кретања

Насеља	Укупно	Од рођења станује у истом месту станована	Досељено у место сталног станована	Досељено из			непознато насеље досељена
				другог насеља исте општине	друге општине републике	Друге републике државе	
Бан.Топола	1066	582	484	169	117	198	
Бан.В. Село	3034	1500	1534	251	146	1134	3
Башаид	3503	2539	964	222	500	240	2
Иђош	2174	1464	710	307	270	129	4
Кикинда	41935	27044	14891	4146	6034	4678	33
Мокрин	5918	4350	1568	429	617	519	3
Наково	2419	1111	1308	241	131	932	4
Н. Козарци	2277	1239	1038	170	109	758	1
Руско Село	3328	2036	1292	365	263	662	2
Сајан	1348	933	415	140	166	107	2
Укупно	67002	42798	24204	6440	8353	9357	54

Поред спољних у насељу су заступљене и дневне миграције. Према попису из 2002. године број запослених у општини износи 19745 лица, од чега су 24% дневни мигранти. Посматрано по насељима највећи проценат дневних миграната имају насеља Наково, Нови Козарци и Руско Село.

Структура становништва

Анализа структуре становништва по великим добним групама указује на неповољну старосну структуру становништва са високим индексом старења од 1,0, који је у четири насеља и већи (Банатско Велико Село, Наково, Сајан Нови Козарци).

**Просторни план општине КИКИНДА
- СТРАТЕГИЈА ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА -**

Све ово говори да је процес старења у општини Кикинда дошао до границе критичности, јер је индекс старења дошао до односа 1:1 (индекс старења је однос броја старих преко 60 година и броја младих испод 20 година старости).

Најповољнију старосну структуру има насеље Иђош, са најнижим индексом старења од 0,8, а најнеповољнију старосну структуру имају насеља Банатско Велико Село и Наково. Старије средовечно и старо становништво чини 51,0% укупне популације у општини.

Табела 5: Структура становништва по великим добним групама

Насеља	Укупно	0-19 г.		20-39 г.		40-59 г.		60 и више		индекс старења
		број	%	Број	%	број	%	Број	%	
Бан.Топола	1066	244	22,9	279	26,2	314	29,5	229	21,5	0,9
Бан.Велико Село	3034	579	19,1	708	23,3	921	30,4	826	27,2	1,4
Башаид	3503	935	26,7	887	25,3	886	25,3	795	22,7	0,9
Иђош	2174	587	27,0	568	26,1	563	25,9	456	21,0	0,8
Кикинда	41935	9255	22,1	11585	27,6	12659	30,2	8436	20,1	0,9
Мокрин	5918	1424	24,1	1531	25,9	1601	27,1	1362	23,0	1,0
Наково	2419	467	19,3	539	22,3	748	30,9	665	27,5	1,4
Нови Козарци	2277	519	22,8	517	22,7	654	28,7	587	25,8	1,1
Руско Село	3328	757	22,7	838	25,2	943	28,3	790	23,7	1,0
Сајан	1348	287	21,3	315	23,4	390	28,9	356	26,4	1,2
Укупно	67002	15054	22,5	17767	26,5	19679	29,4	14502	21,6	1,0

Посебно су анализирани и остале старосне структуре. Добра група од 0-19 година чини 22,5% укупног становништва. Удео ове добне групе је знатно опао у односу на 1971. годину, када је износио 31%, али је још увек нешто виши од војвођанског просека (18%). Најзаступљенија је група од 7-14 година старости, тј. основно школски узраст.

Табела 6: Остале старосне структуре

Насеља	испод 1 год.	јаслени узраст 1-3	предшкол узраст 3-6	школски узраст 7-14г.	15-19 г.	Укупно 0-19
Бан.Топола	6	13	31	105	89	244
Бан.В. Село	21	36	90	229	203	579
Башаид	41	62	164	426	242	935
Иђош	31	52	121	230	153	587
Кикинда	407	704	1502	3696	2946	9255
Мокрин	56	126	230	614	398	1424
Наково	16	30	67	187	167	467
Н. Козарци	12	32	71	238	166	519
Руско Село	27	46	118	334	232	757
Сајан	8	19	44	121	95	287
Укупно	625	1120	2438	6180	4691	15054

Становништво према активности

Радни контингент (жене 15-59 год. и мушкарци 15-64 год.) чини 65,5 % укупне популације. Укупан број активних лица је 29897 (највећи број активних је у секундарним делатностима 43%), а општа стопа активности 44,8. Искоришћеност радног контингента је 68,1 %.

Просторни план општине КИКИНДА
- СТРАТЕГИЈА ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА -

Табела 7: Радни контигент и активно становништво

Насеља	број (15-59,64)	% од укупног становн.	Број активних	општа стопа	искоришћеност радног контигента
Бан.Топола	707	66,3	494	46,3	69,9
Бан.В.Село	1918	63,2	1301	42,9	67,8
Башаид	2092	59,7	1426	40,7	68,2
Иђош	1332	61,3	899	41,4	67,5
Кикинда	28300	67,5	19046	45,4	67,3
Мокрин	3696	62,5	2633	44,5	71,2
Наково	1511	62,5	1015	42,0	67,2
Н.Козарци	1394	61,2	944	41,5	67,7
Руско Село	2111	63,4	1402	42,1	66,4
Сајан	837	62,1	737	54,7	88,1
Укупно	43898	65,5	29897	44,8	68,1

Од укупног броја активних лица (29897), активно у примарним делатностима (пољопривреда, лов, шумарство, водопривреда) је 18,2%. Према последњем попису 7,6% од укупне популације је пољопривредно становништво, од чега је 57,9 % активно у пољопривреди.

Табела 8: Пољопривредно становништво

Насеље	Укупно пољоп. стан.		Активно пољоп. стан.		Издржавано пољоп. стан.	
	број	% од укуп. становн.	број	% од пољоп. ст.	број	% од пољоп. становн.
Бан.Топола	274	25,7	136	49,6	138	50,4
Бан.В. Село	313	10,3	137	43,8	176	56,2
Башаид	580	16,6	317	54,7	263	45,3
Иђош	263	12,1	170	64,6	93	35,4
Кикинда	1195	2,8	622	52,1	573	47,9
Мокрин	1135	19,2	702	61,9	433	38,1
Наково	86	3,6	45	52,3	41	47,7
Н. Козарци	156	6,9	96	61,5	60	38,5
Руско Село	421	12,7	231	54,9	190	45,1
Сајан	646	47,9	481	74,5	165	25,5
Укупно	5069	7,6	2937	57,9	2132	42,1

У 2002. години лица са личним приходом чинила су 22,3% укупне популације општине, а издржавана лица око 33,0% укупне популације. Коefицијент издржаваности (однос издржаваних лица и броја активних) је 0,74.

Табела 9: Лица са личним приходом и издржавана лица

Насеље	лица са личним приходом	издржавана лица	коefицијент издржаваности
Бан.Топола	213	359	0,73
Бан.Велико Село	764	968	0,74
Башаид	549	1527	1,07
Иђош	392	883	0,98
Кикинда	9788	13033	0,68
Мокрин	1155	2123	0,81
Наково	681	718	0,71
Нови Козарци	543	786	0,83
Руско Село	644	1277	0,91
Сајан	191	420	0,57
Укупно	14920	22094	0,74

Становништво према школској спреми

Анализа образовне структуре становништва вршена је преко категорије неписменог становништва старијег од 10 година и према школској спреми становништва старијег од 15 година.

Табела 10: Становништво према школској спреми

Насеље	број неписмених	% учешћа у групи старијој од 10 година
Бан.Топола	36	3,66
Бан.В.Село	145	5,17
Башаид	126	4,09
Иђош	33	1,74
Кикинда	638	1,68
Мокрин	151	2,86
Наково	108	4,80
Нови Козарци	178	8,60
Руско Село	116	3,86
Сајан	15	1,22
Укупно	1546	2,55

У популацији старијој од 10 година 2,6% је неписмено становништво (2,4% просек за АП Војводину). Највећи проценат неписмених је у насељима Нови Козарци и Банатско Велико Село.

Учешће неписменог становништва је знатно смањено у односу на 1971.годину када је било 11,9% неписмених у општини Кикинда (у појединим насељима и преко 20%).

Анализа образовне структуре становништва према школској спреми показује да око 22% становништва старијег од 15 година чини становништво без школске спреме и незавршеног основног образовања.

У популацији старијој од 15 година највеће учешће има становништво са завршеним средњим (42,1%) и основним образовањем (26,3%), док лица са завршеним вишим и високим образовањем чине 8,6%. Степен школованости варира посматрано по насељима, а становништво са највишим квалификацијама је, разумљиво, концентрисано у општинском центру.

Табела 11: Структура становништва старијег од 15 година према школској спреми

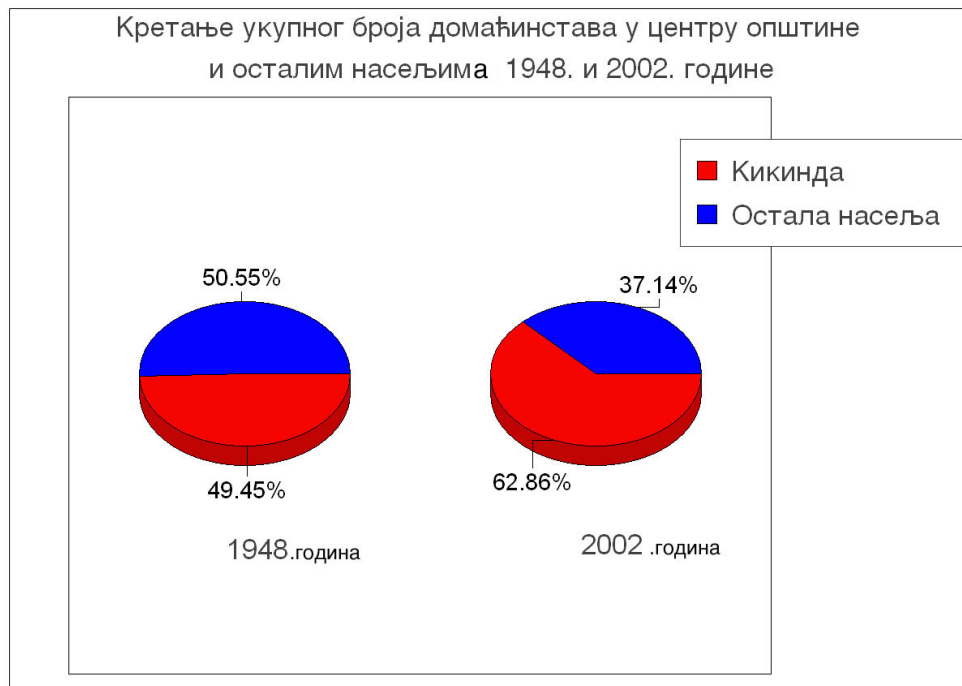
Насеље	укупно	без школ. спреме	не завр. осн. обр.	основ. образо.		средње образ.		више образ.		високо образ.		непоз - нато
				број	%	Број	%	број	%	број	%	
Бан.Топола	911	60	177	344	37,8	277	30,4	15	1,6	6	0,7	32
Бан.В.Село	2658	295	428	638	24,0	1161	43,7	81	3,0	44	1,7	11
Башаид	2810	180	962	766	27,3	751	26,7	47	1,7	40	1,4	64
Иђош	1740	70	507	539	31,0	558	32,1	40	2,3	21	1,2	5
Кикинда	35626	1249	4884	8707	24,4	16509	46,3	1885	5,3	2167	6,1	225
Мокрин	4892	233	1116	1647	33,7	1689	34,5	102	2,1	88	1,8	17
Наково	2119	201	298	507	23,9	961	45,4	80	3,8	58	2,7	14
Н. Козарци	1924	256	340	464	24,1	779	40,5	45	2,3	35	1,8	5
Руско Село	2803	198	634	881	31,4	949	33,9	61	2,2	52	1,9	28
Сајан	1156	32	432	424	36,7	239	20,7	14	1,2	9	0,8	6
Укупно	56639	2774	9778	14917	26,3	23873	42,1	2370	4,2	2520	4,4	407

Домаћинства

Кретање укупног броја домаћинстава је у анализираном периоду (1948-2002.год), имало тренд пораста, а од Пописа 1991. године укупан број домаћинстава опада. Просечна величина домаћинства опадала је од 4,0 до 2,9 чланова по домаћинству, као последица процеса раслојавања домаћинства.

Табела 12: Број домаћинства

Насеља	Година пописа							Прос.стопа раста	
	1948.	1953.	1961.	1971.	1981.	1991.	2002.	1948/02	1981/02
Бан.Топола	307	283	297	530	430	375	351	0,25	-0,97
Бан.В.Село	768	850	997	970	936	1064	1112	0,69	0,82
Башайд	1103	1160	1188	1181	1224	1191	1106	0,01	-0,48
Бикач	117	107	113	94	-	-	-	-	-
Иђош	791	855	823	806	779	760	702	-0,22	-0,50
Кикинда	7912	8359	10375	11965	13693	14398	14607	1,14	0,31
Мокрин	2123	2145	2274	2257	2212	2324	2079	-0,04	-0,30
Наково	567	624	756	743	750	880	849	0,75	0,59
Н.Козарци	596	688	807	769	724	755	755	0,44	0,20
Руско Село	1031	1145	1141	1175	1207	1190	1160	0,22	-0,19
Сајан	686	745	723	685	627	592	518	-0,52	-0,91
Укупно	16001	16961	19504	21175	22582	23529	23239	0,69	0,14

Графикон бр. 2 : Кретање броја домаћинстава

**Просторни план општине КИКИНДА
- СТРАТЕГИЈА ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА -**

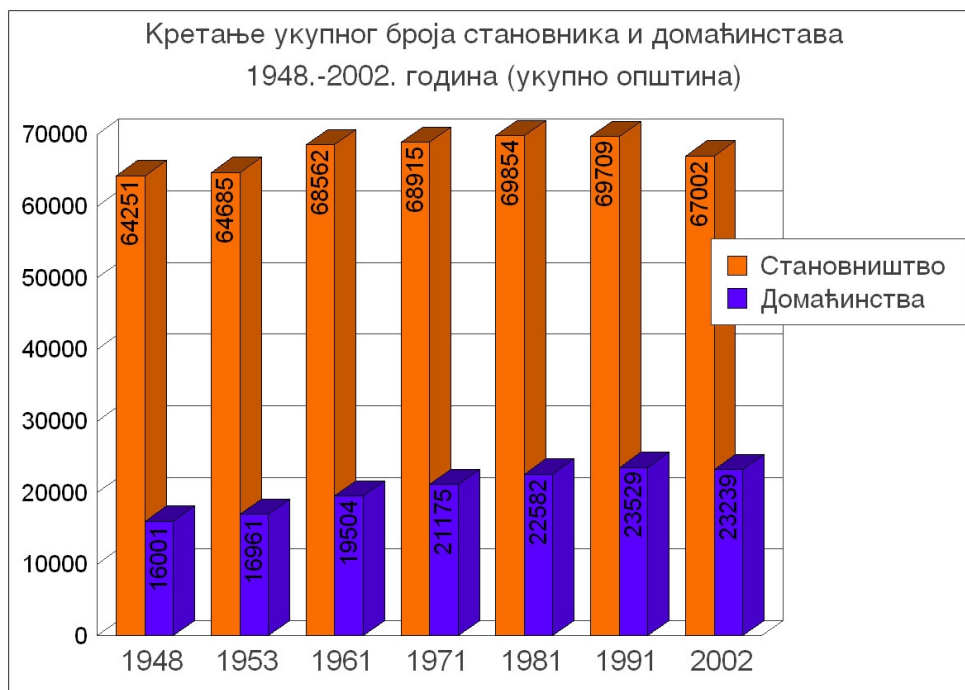
Табела 13: Просечна величина домаћинства

ОПИС	Година пописа							Прос.стопа раста	
	1948.	1953.	1961.	1971.	1981.	1991.	2002.	1948/02	1981/02
Бан.Топола	4,1	3,6	3,7	3,5	3,4	3,1	3,0	-0,55	-0,54
Бан.В. Село	5,7	5,0	4,3	3,7	3,6	2,9	2,7	-1,38	-1,27
Башайд	4,1	3,8	3,7	3,4	3,2	3,1	3,2	-0,47	0,02
Бикач	3,8	3,7	3,7	3,5	-	-	-	-	-
Иђош	3,8	3,6	3,5	3,2	3,0	3,0	3,1	-0,40	0,15
Кикинда	3,6	3,5	3,3	3,1	3,1	3,0	2,9	-0,43	-0,28
Мокрин	3,9	3,7	3,5	3,2	3,0	2,7	2,8	-0,61	-0,20
Наково	6,1	5,6	4,5	3,8	3,5	2,9	2,8	-1,41	-0,95
Н. Козарци	5,7	5,3	4,5	4,0	3,7	3,3	3,0	-1,20	-0,96
Руско Село	4,2	3,8	3,6	3,3	3,0	3,0	2,9	-0,69	-0,26
Сајан	3,5	3,3	3,2	2,9	2,6	2,6	2,6	-0,57	-0,07
Укупно	4,0	3,8	3,5	3,3	3,1	3,0	2,9	-0,62	-0,34

ОЦЕНА СТАЊА

На основу извршене анализе може се оценити да је општа демографска ситуација на подручју општине Кикинда неповољна. Дошло је до пада укупног броја становника (перманентно од 1981. године), погоршања старосне структуре и виталних карактеристика популације (опадање стопе наталитета, пораст удела становништва старијег од 60 година).

Становништво општине Кикинда налази се у стадијуму дубоке демографске старости и има демографска обележја која карактеришу и Војводину као целину (негативни природни прираштај, ниски наталитет и фертилитет, висока стопа морталитета и др.), јер је Војводина већ деценијама демографски старо подручје.

Графикон бр. 3 : Кретање укупног броја становништва и домаћинстава

Старосна структура становништва по насељима је таква да неће обезбедити побољшање демографске ситуације ни у наредном периоду (сем у општинском центру), а у дугорочном периоду процес старења у општини Кикинда биће мало блажи него у Војводини, јер је удео млађих од 20 година нешто виши од војвођанског просека.

Општина Кикинда спада у оне општине у Покрајини у којима је квалификациона структура на вишем нивоу. Процент неписмених је нешто изнад војвођанског просека, док је квалификациона структура на војвођанском нивоу или нешто вишем. Овако повољна образовна структура становништва обезбеђује квалитетну (квалификовану) радну снагу, основу за интензивнији привредни развој.

Применом одговарајућих мера демографске политике потребно је утицати на успоравање негативних демографских тенденција.

4.3. Привредне делатности

Као основа за анализу досадашњег привредног развоја општине Кикинда коришћени су подаци Републичког завода за статистику, подаци Секретаријата за стамбено-комуналне послове, грађевинарство и привреду општине Кикинда, као и резултати извршене анкете мањег броја субјеката планирања (појединачна предузећа, представници МЗ и други).

Сагледавањем основних развојних индикатора извршена је анализа привредне развијености општине Кикинда.

Носиоци привредног развоја општине Кикинда су индустрија са рударством и пољопривреда. У табелама на страни 28 дат је преглед оствареног народног дохотка 2003. године, по делатностима и облицима својине.

Из прегледа се види да је највећи доходак остварен у сектору вађења руда и камена, затим у пољопривреди, лову, шумарству и водопривреди, па у трговини на велико и мало и у прерађивачкој индустрији. Од укупно оствареног народног дохотка у општини Кикинда, 2003. године, око 34% је остварено у сектору вађења руда и камена, што представља 96,5% оствареног дохотка у овом сектору Северно-банатског округа или четвртину оствареног дохотка овог сектора на нивоу Војводине. Од укупног народног дохотка око 41% је остварено у друштвеној својини, 28% у приватној, 25% у мешовитој, у државној својини око 4% и нешто мање од 2% у задружној својини. У структури запослених (активно становништво које обавља занимање, Попис 2002.год) од укупно 22970 активних у секундарним делатностима ради око 43%, у терцијарним 39% и у примарним делатностима ради око 18%.

Степен привредне развијености одређује се према различитим критеријумима. Један од њих је остварени народни доходак по становнику, као и одређени показатељи за мерење степена развијености (кориговани НД/становнику, број запослених на 1000 становника, промет у трговини на мало по становнику, број телефонских претплатника на 1000 становника) приказани у наредној табели.

У оквиру Северно-банатског округа, коме припада општина Кикинда, према оствареном народном дохотку по становнику, она је једна од најразвијенијих. По оствареном народном дохотку по становнику 2002. године, од укупно 6 општина, општина Кикинда је на 4 месту, а 2003. године на 2 месту. Према овом показатељу општина Кикинда је изнад просека за Северно-банатски округ и незнатно испод просека за Републику Србију и АП Војводину.

**Просторни план општине КИКИНДА
- СТРАТЕГИЈА ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА -**

Табела 14: Народни доходак

	Народни доходак по становнику		
	у динарима		
	2002.	2003.	ниво 2003. РС=100
Република Србија	76349	88283	100,0
АП Војводина	89738	100854	114,2
Северно-банатски округ	88991	82169	93,1
Кикинда	82592	84832	96,1

Слика бр. 3 - Народни доходак у Војводини за 2003. годину

Степен развијености општине, према одређеним показатељима¹ дат је у следећој табели:

Табела 15: Степен развијености општине Кикинда 2003. година

	Кориговани народни доходак по становнику		Број запослених на 1000 становника		Промет у трговини на мало/ст.		Број телефонских претплатника на 1000 становника	
	ниво РС=100	ранг	ниво РС=100	ранг	ниво РС=100	ранг	ниво РС=100	ранг
Република Србија	100,0	-	100,0	-	100,0	-	100,0	-
АП Војводина	115,1	-	97,3	-	83,7	-	94,5	-
Општина Кикинда	96,6	30	103,2	38	73,3	55	89,6	73

Вредности мерних индикатора развијености општине Кикинда 2003. године, показују да је општина Кикинда на 30 месту од 160 општина у Србији без Косова и Метохије, кад је кориговани доходак по становнику у питању. Код осталих показатеља ранг је мало лошији, нарочито кад је у питању број телефонских претплатника на 1000 становника и потрошња у малопродаји. Према броју запослених на 1000 становника општина Кикинда је изнад просека АП Војводине и Републике.

¹ Извор: Показатељи развијености општина, општине у Србији 2004. године – Републички завод за статистику Србије

Просторни план општине КИКИНДА
- СТРАТЕГИЈА ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА -

Табела 16: Народни доходак, по делатностима, 2003.

у хиљ. ДИН

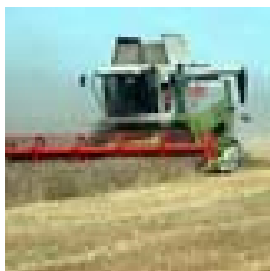
	Укупно	Пољопривреда, лов, шумарство и водопривреда (сектор А)	Рибарство (сектор Б)	Вађење руда и камена (сектор Б)	Прерађивачка индустрија (сектор Д)	Произв. и снабд. ел. енергијом, гасом и водом (сектор Д)	Грађевинарство (сектор Ђ)	Трговина на велико и мало, оправка (сектор Е)	Хотели и ресторани (сектор Ж)	Саобраћај, складиштење и везе (сектор З)
Република Србија	665003241	121031255	263297	17178868	189915793	27242849	46439414	166750939	13811553	53962734
Војводина	207655036	42965091	221758	7486664	80480392	7505733	10285924	36535609	2935876	12407541
Севернобанатски округ	13548859	3199916	38431	1984616	3885275	598140	560704	2016759	188432	775187
Кикинда	5649419	1005071	395	1915064	624118	277744	351295	783684	104592	440889

Табела 17: Народни доходак, по облицима својине, 2003.

у хиљ. ДИН

	Укупно	Друштвена својина	Приватна својина			Задружна својина	Мешовита својина	Државна својина
			свега	Предузећа	газдинства и радње			
Република Србија	665003241	111277419	3350098583	172015572	162994011	8356732	159903216	50456291
Војводина	207655036	56356181	93191236	42566848	50624388	3349386	47756350	7001883
Севернобанатски округ	13548859	3215131	6394758	2634579	3760179	173090	3362999	402881
Кикинда	5649419	2305725	1595624	333660	1261964	81793	1421489	244788

Пољопривреда – Пољопривреда је једна од најзначајнијих привредних грана општине. Општина располаже са 70385 ha², што чини 90 % њене укупне територије, од чега обрадиве површине чине 92 %, а од њих чак 97 % припада ораницама и баштама. У оквиру пољопривреде, ратарство представља њену најважнију грану. На територији општине највеше се гаје житарице, индустријско биље, разне повртарске културе и сточно крмно биље. Под воћњацима је 2002. године било свега 0,7 % обрадивих површина општине. По значају обима и вредности производње сточарство заузима друго место међу гранама пољопривреде. На територији општине заступљене су све његове гране – свињогојство, говедарство и живинарство, док су овчарство и коњарство у опадању. На територији општине преовлађује интензивни начин сточарења. Пољопривредна производња, на територији општине Кикинда, организована је у тридесетак предузећа и земљорадничких задруга. Већ неколико година изражен је проблем производње пољопривредних производа због временских услова, који имају карактер елементарне непогоде, и недостатка материјалних средстава. Излаз се види у приватизацији друштвених пољопривредних предузећа, стављања у функцију заливних система, као и промене култура. Последњих година је повећана производња у пластеницима, коју карактерише рад на малом простору уз интензивну примену научних и агротехничких мера, као и високи приноси.

Шумарство - Укупне шуме и шумско земљиште на територији општине Кикинда обухватају 910,2 ha³ што чини шумовитост од 1,16 %. Највећи комплекси шума се налазе уз каналску мрежу. Шумама у Општини газдују ЈП "Водевојводине", ВПД "Горњи Банат" и ЈП "Дирекција за изградњу града Кикинда" заједно са других осам корисника.

Шуме водопривреде обухватају према подацима из шумских основа из 2002/3 укупна површину од 473,98 ha. Налазе се уз Кикиндски канал у оквиру ГЈ "Нови Бечеј – Зрењанин" и у брањеном делу у оквиру ГЈ "Горњи Банат".

Шуме и шумско земљиште већег броја носиоца коришћења у површини од 240,49 ha су уређене посебном основом газдовања шумама за ГЈ "Кикинда". Ове шуме се налазе на више локалитета у оквиру пет катастарских општина (КО Башаид, Мокрин, Кикинда, Банатско Велико Село и Нови Козарци).

Шуме водопривреде имају превасходно заштитну улогу (заштита водопривредних објеката од високих вода, смањење воденог таласа и регулација климатских фактора - ублажавање екстремних температура и смањење удара ветра). Шуме ГЈ "Кикинда" имају поред заштитне и туристичко-рекреативну функцију, улогу обезбеђивања услова за узгој дивљачи (ловне ремизе), развоја лова и ловног туризма.

Шуме на територији Општине углавном припадају високом узгоју, по саставу чистим и мешовитим шумама, са доминантним тополама и врбама уз каналску мрежу а јасеном и багреном у оквиру ГЈ "Кикинда".

Укупан привредни значај шума на територији Општине је занемарљив.

Стање шума на територији Општине је неповољно у односу на малу заступљеност шума, неравномеран распоред и међусобну неповезаност.

Лов - На територији општине Кикинда се налази ловиште "Висока греда" и делови ловишта "Варошки рит", "Гелија", "Ливаде" и "Старе баре" која су дата на газдовање ловачким удружењима, као и део ловишта "Златица рибњак" које је дато на газдовање ДТД-у "Рибарство" из Петроварадина. У ловиштима су заступљене бројне врсте крупне

² Подаци Републичког завода за статистику из 2002. године

³ Подаци Републичког геодетског завода, Служба за катастар непокретности, 2006. године

и ситне дивљачи и трајно заштићене врсте. Лов на територији Општине нема већи привредни значај.

Индустрија - Општина Кикинда представља индустријски развијено подручје, спада међу развијеније војвођанске општине и зато заузима важно место у привредном развоју АП Војводине и Републике Србије.

Индустрија у општини Кикинда представља област од приоритетног значаја и базира се квалитетном кадровском потенцијалу.

Индустрија са рударством је најважнија привредна грана и у њој је остварено око 45% од укупно оствареног народног дохотка, 2003.године.

Територија општине Кикинда изузетно је богата налазиштима нафте и гаса, као и глином високог квалитета. Производња

сирове нафте са територије општина Кикинда, по подацима из 2001. године, износила је 37,4% укупне производње сирове нафте у Србији, а производња природног гаса 48,13% укупне производње природног гаса.

Индустријска производња је веома разноврсна, а расположиви производни капацитети су углавном прерађивачког карактера, са високим степеном финализације производа.

У оквиру индустрије најразвијенија је петрохемијска индустрија, металопрерађивачка индустрија, индустрија грађевинског материјала, хемијска и прехранбена индустрија.

Анализа просторног размештаја привредних капацитета показала је изузетан степен концентрације индустријских капацитета у општинском центру, граду Кикинди, јер је готово сва индустрија ту сконцентрисана. У осталим насељима су углавном капацитети у функцији пољопривреде.

Трговина - Од укупно оствареног народног дохотка у општини Кикинда око 14% је остварено у трговини, што говори да је она релативно добро развијена.

Анализа постојећих трговинских капацитета указала је на постојање довољног броја трговинских капацитета. Са аспекта равномерног услуживања становништва општине ситуација је доста неповољна, због концентрације већине малопродајних капацитета, а нарочито савремених трговинских капацитета (робна кућа, мегамаркет, самоуслуга) у граду Кикинди. У наредном периоду потребно је обезбедити савремене трговинске капацитете и у осталим насељима општине Кикинда.

Занатство - Број занатских радњи у општини Кикинда опада из године у годину. Просторни распоред занатских радњи показује, такође, концентрацију у општинском центру. У структури занатских услуга преовлађује производно занатство, релативно добро су заступљене услуге грађевинарства и превозничке услуге, док су занатске услуге у служби човека и домаћинства недовољно заступљене. Анализа је показала да, у осталим насељима општине Кикинда, број и структура занатских услуга не задовољава потребе становништва.

Угоститељство - Мање од 2% од укупно оствареног народног дохотка у општини Кикинда остварено је у угоститељству, што говори да је недовољно развијено, иако постоје повољни услови за развој угоститељства, нарочито у функцији туризма.

Анализа структуре и обима угоститељских објекта показује да су заступљени у релативно довољној мери, али и да је потребно побољшати опремљеност објеката и подићи ниво услуга. Анализа је показала недостатак смештајних капацитета, неопходних за планирани динамичнији развој туризма.

Туризам - Валоризација туристичке вредности општине Кикинда рађена је на основу следећих критеријума⁴:

1. Садржајност простора, очуваност природне средине, организација простора... али и појединих мотива /уметничка вредност, значај за културну историју, естетске вредности културних добара, њихова препознатљивост, уклопљеност у туристичку понуду /на локалном, регионалном и националном или интернационалном нивоу/,
2. Оцени притупачност дестинације у односу на подручја одакле туристи долазе /доступност друмским саобраћајницама, могућност железничког транспорта, речни и авио саобраћај/, оцена изграђености саме дестинације простора значајног за туризам /путна архитектура, смештајни капацитети, снабдевање, забава, банке, поште, спортски терени.../,
3. Степен очуваности природне средине и вредности локалних заједница /стари занати, обичаји, стара градња, фолклорне и друге манифестације/,
4. Укљученост у већ постојеће туристичке токове, постојећи облици туристичких токова /излетнички, ловни риболовни, екскурзиони, манифестациони, тзв. трагом наслеђа.../ Маркетиншка презентација туристичке понуде подручја, туристички промет...

Вредности општине Кикинда у погледу туристичке валоризације могу се оценити као велике на плану садржајности простора, вредности културне баштине (делимично и природне) и делом приступачности дестинације.

Туристичко-географски положај општине Кикинда, као основа валоризације туризма, одликује се:

- повољним положајем према суседним земљама, Румунији и Мађарској;
- релативно повољним положајем према Београду чија викенд дисперзивна зона захвата подручје општине Кикинда;
- релативно неповољним положајем општине у односу на Војводину (посебно на Срем и Бачку), због периферног положаја општине и нефункционалности саобраћајних веза.

Туристички промет не одговара могућностима развоја туризма, што се све одразило и на занемарљиво учешће економских ефеката развоја туризма у укупном привредном развоју општине. Основни ограничавајући фактор развоја туризма на простору општине Кикинда је материјална база која не прати потенцијалне могућности. Иако је хотел "Нарвик" био један од најбољих хотела у Војводини, данас је ситуација много неповољнија. У поређењу са

⁴ према Агенди 21, (која представља програм активности на плану заштите природне средине и на плану решавања проблема развоја и животне средине), са посебним освртом на планирање равнотеже развоја простора, локалне заједнице и развоја туризма

објективним могућностима развоја туризма, материјална база развоја туризма не задовољава, ни по размештају објеката, нити по врсти и капацитету, и кочница је даљег развоја туризма.

Различите морфолошке целине, вегетација пашњака, барска вегетација, присуство вода, разне пољопривредне културе, повољни климатски утицаји и друго, обезбеђују погодне станишне услове за егзистенцију бројних врста ловне дивљачи. То значи да овде постоје добри природни услови за развој ловства, па према томе и ловног туризма. Ловни терени у кикиндској општини богати су ниском дивљачи, а ловишта су надалеко познато по зечевима. Ловни туризам је заступљен посебно у насељима: Кикинда, Мокрин, Башаид, Нови Козарци и Руско село.

Туристичка кретања, нарочито међународна, све се више усмеравају ка просторима са аутентичним културно-историјским наслеђем. Својим вредностима на територији општине Кикинда посебно се истичу следећи антропогени туристички мотиви:

- бројна стара здања са разноликим архитектонским стиловима (нарочито у Кикинди),
- музеји,
- археолошка налазишта,
- етно обележја,
- стари урбани и рурални амбијенти и др
- културно-манifestациони догађаји који привлаче бројне туристе.

Град Кикинда представља комплексни амбијентални, културно-туристички мотив, у коме се комбинују разноврсни елементи: атрактивност архитектуре, културне, уметничке и спортске манифестације.

Традиционалне манифестације, смотре и сусрети су: у Кикинди Terra – симпозијум скулптуре, Дани лудаје, научни скуп у области друштвених наука "Кикиндски дијалози", сусрети песника средњошколаца, традиционалне манифестације културно уметничких друштава, Меморијал Мирослав Антић у **Мокрину...** Интернационални симпозијум **"ТЕРРА"** основан је 1982. год у Кикинди. У простору старе циглане и црепане (из 1905. године) у величанственом амбијенту и атељеу старог Погона 2, који се налази у кругу **"ТОЗЕ МАРКОВИЋА"** настала су дела која су значајно утицала на правац развоја савремене српске скулптуре. На Симпозијуму је створена јединствена збирка од 137 монументалних скулптура за отворен простор и 452 галеријске скулптуре, односно укупно 589 теракотних скулптура.

У граду Кикинда налази се изузетно значајно палеонтолошко откриће: **скелет мамута** (*Mammuthus trogonetherii*) старог преко 70.000 година, који већ представља својеврсну атракцију, о чему сведоче бројне организоване посете. Пронађен је 04.09.1996. године, у глинокопу "ТОЗЕ МАРКОВИЋА" приликом редовне експлоатације глине, на дубини од 20m. Висок је 4m, дугачак 7m, широк 3m.

Ово откриће јединствено је на Балкану и југоисточној Европи, јер су по први пут на једном месту ("in situ") пронађени скоро комплетни фосилни остаци мамута. У сарадњи са Заводом за заштиту природе Републике Србије Београд обављене су следеће активности: конзервација, заштита, чување и презентација овог културног добра.

Потенцијали и ограничења

Носиоци развоја привреде општине Кикинда биће индустрија (мала и средња предузећа), пољопривреда и туризам.

Значајан развојни потенцијал је у области **пољопривреде** и темељи се на природним ресурсима, а то је пре свега плодно земљиште. Пољопривредно земљиште у општини Кикинда обухвата око 70.000 ha.

За развој **шумарства**, као привредне гране нема већих потенцијала, изузев необраслог шумског земљишта. Ограничење у повећању површина под шумама је велика заступљеност плодног пољопривредног земљишта.

На повећање шумовитости Општине се може утицати формирањем ваншумског зеленила, које може имати делимично и привредну функцију, у виду ветрозаштитних и пољозаштитних појасева (уз путеве, канале, у оквиру пољопривредног земљишта).

Ограничења у подизању ових појасева су:

- обавеза заштите насипа и канала којом се прописује забрана садње на водном земљишту у складу са Законом о водама,
- немогућност подизања ширих заштитних појасева у коридорима саобраћајница и обавеза остварења безбедности посебно на јавним путевима и
- немогућност експропријације великих површина пољопривредног земљишта ради формирања пољозаштитних појасева као и обавеза усклађивања заштитних појасева са планираним заливним системима.

За развој **лова** као привредне гране постоје бројни предуслови, посебно услови станишта који погодују развоју дивљачи. Ограничење у развоју лова представљају мала улагања у ову привредну грану, која би могла бити у склопу туристичке понуде Општине.

Потенцијали планског подручја у области **индустрије** темеље се на расположивим природним ресурсима и радом створеним вредностима, уз императив заштите и очувања животне средине, а у циљу побољшања квалитета живота становништва. Изузетан потенцијал будућег привредног развоја општине Кикинда представља квалификована радна снага (квалификациона структура становништва општине је на војвођанском нивоу, а у граду Кикинди и изнад просека Покрајине).

Основни развојни приоритети су динамизирање развоја металне и хемијске индустрије, индустрије грађевинског материјала, прерађивачких капацитета у области пољопривреде, развој приватног предузетништва, интензивирање извоза индустријских производа, као и даља примена нових научних и технолошких знања и адекватних техничко-технолошких мера заштите животне средине.

Постоје изузетни потенцијали и за још динамичнији развој **мале привреде** у циљу повећања степена запослености и прихода становништва (прерађивачке делатности, занатство и личне услуге, домаћа радиност). Ширењем структуре и већим улагањем у производне делатности мала привреда може повећати свој утицај на укупан развој општине Кикинда.

Данашњи степен развијености **туризма** карактерише непостојање организоване туристичке понуде, која је кочница развоја ловног и риболовног, спортско-рекреативног, културно-манifestационог, сеоског, транзитног, еколошког, као и свих осталих видова туризма који су могући на територији општине.

И поред уложених напора да се достигне високи степен развијености привреде и тржишта, осећа се стагнација у развоју, што је последица пре свега транзиционих процеса. Ограничења у развоју привреде општине Кикинда огледају се и у недовољној искоришћености постојећих капацитета, паду производње код извесног броја предузећа, структурној неусклађености, незапослености, престанку рада неких предузећа, незавршеном процесу приватизације. Могући ограничавајући фактор развоја у дужем временском периоду може бити и неповољна демографска слика општине (неповољна старосна структура и одлив младих).

Предуслов успешнијег пословања у области индустрије је пре свега повећање степена искоришћености постојећих капацитета, модернизација и ширење производних програма уз обавезну примену одговарајућих мера заштите животне средине, подизање

квалитета производа као и прилагођавање тржишним захтевима, кроз процес реструктурирања. Досадашња ограничења у развоју превазићи ће се реструктурирањем привреде, прилагођавањем новим условима привређивања и активном развоју малих и средњих предузећа, која су флексибилнија на тржишту, затим обновом пољопривредне производње и потстицањем развоја туризма. За остварење овог циља постоје природне претпоставке и развојне шансе које нуде нови услови привређивања. Најважнији елементи националне Стратегије развоја малих и средњих предузећа и предузетништва, а који су релевантни за општину Кикинда, односе се на развој оних сектора који су способни да подстакну развој и значајно повећају запосленост, а то су прерада пољопривредних производа, индустријска производња и туризам.

Активна улога локалне самоуправе, на основу јасно утврђене развојне стратегије, треба да допринесе интензивирању привредног развоја, а тиме и побољшању услова живота људи општине Кикинда.

4.4. Просторни развој, мрежа насеља и организација јавних служби

4.4.1. ПРОСТОРНИ РАЗВОЈ И МРЕЖА НАСЕЉА

Мрежа насеља општине Кикинда представља сложен, динамичан, хијерархичан и кохерентан скуп елементарних јединица-насеља. Одликују је: велика диверзификованост, разноврсност и диференцираност у погледу генезе, величине, морфологије и функције насеља. Има особине субсистема, формираног у северном Банату, као део целине војвођанске мреже насеља.

На простору општине Кикинда као јединствене заједнице насеља, формирана је заједница насеља везана за град Кикинду, као општински центар. Кикинда се у просторно-функционалној организацији, третира као двостепени центар, јер је осим општинског центра, истовремено и центар регионалног значаја. Кикинда је центар Севернобанатско-потиског региона у који улазе општине:

- Кикинда,
- Чока,
- Нови Кнежевац,
- Ада,
- Сента и
- Кањижа.

Размештај и положај насеља је неправилан и дисперзан, условљен углавном облицима рељефа.

У општини Кикинда има 10 насеља која имају статус насеља по статистичкој номенклатури. Дистрибуција становништва према величинским категоријама за 10 насеља указује да је просечна популациона величина 6700 становника, од чега је 5 насеља у категорији од 1001-3000 становника, 3 насеља у категорији од 3001-5000, по 1 насеље у категорији 5000-10000 и 30001-50000, док у категорији од 10000-30000 нема ниједног насеља, што говори о поларизацији и просторној доминацији централног насеља општине.

Табела 18 : Величинска категоризација насеља општине Кикинда 2002.

Величинска категорија	Број насеља	Број становника	Просечна величина насеља	Густина настањености (ст/км ²)
до 1000	0	-		-
1000-3000	5	9284	1856	31.5
3000-5000	3	9865	3288	65.4
5000 -10 000	1	5918	5918	40.1
10 000-30 000	0	-		-
30 000-50 000	1	41935	41935	221.3
Укупно	10	67002	6700	85.7

Постојећи проблеми и ограничења за даљи развој општине Кикинда у области **мреже насеља и урбанизације** односе се на:

- присутну поларизацију и неравномерност у досадашњем развоју и концентрацију становника, активности и садржаја у изразито развијеном регионалном и општинском центру - Кикинди;
- веома мала густина насељености (85 st/km² на подручју обухваћеном Просторним планом, у односу на 94 st/km² за подручје Војводине);
- веома мала густина мреже насеља (1,3 насеља/ 100 km² у односу на 2,2 насеља/ 100 km² на подручју Војводине) и изразита просторна доминације насеља градског карактера;
- непланско ширење насеља.

Основни закључак је да је у општини Кикинда евидентна велика диспропорција између општинског центра и осталих насеља, што је проузроковало деградацију руралног подручја. Из тих разлога, у сеоским насељима је присутна константна и све већа депопулација (негативан природни прираштај и исељавање становништва), убрзани процес старења становништва, смањење броја радно способног становништва, слабија комунална опремљеност насеља.

4.4.2. РУРАЛНА ПОДРУЧЈА

Основне карактеристике сеоских насеља у кикиндској општини су нешто повољнијих трендова него просек Војводине. Оцена је да је сеоски насеобински систем веома стабилан и равномерно распоређен на целој територији општине. Два су основна услова определила положај насеља на простору општине и то: природни услови и саобраћајни системи.

Изразит индустријски центар град Кикинда и његов степен централизованости у односу на остала сеоска насеља неповољно делује на систем насеља. Стога је у будућности потребно дефинисати и децентрализовати неке функције и тако остварити просторно развојну равнотежу и рационалан одржив развој целе територије, као и стабилност у руралном развоју.

4.4.3. ОРГАНИЗАЦИЈА ЈАВНИХ СЛУЖБИ

На простору општине Кикинда постојећи просторни распоред установа јавних служби углавном зависи од величине насеља, броја становника у насељу и удаљености насеља од града Кикинде.

Кикинда је општински и регионални градски центар, у ком су концентрисане све активности и садржаји (становништво, јавне службе, привреда) у односу на остала насеља у општини. У самомј Кикинди изражена је просторна централизација постојећих јавних служби, које се углавном налазе у централној зони насеља.

У осталим насељима организоване су углавном основне јавне службе које нису довољно опремљене и чији развој мора задовољити потребе становништва.

Установе предшколског васпитања налазе се у свим насељима у општини.

Основно образовање је обезбеђено у свим насељима у општини, с тим што се од укупно 16 школа са осмогодишњим образовањем, у сваком насељу налази по једна школа, док се у Кикинди налази 7 школа. Од седам школа за основно образовање, пет су општег типа, једна је основна музичка школа "Слободан Малбашки" и једна је школа за специјално образовање деце ометене у развоју. Опремљеност школских објеката је различита, а по површини већина школа одговара нормативима за школске објекте.

Средње образовање се одвија у две средње школе у Кикинди и то Гимназији "Душан Васиљев" и Техничкој школа у којој је формирано 19 одељења са трогодишњим образовањем и 23 одељења са четворогодишњим образовањем.

Табела 19: Приказ постојећих јавних служби по насељима – предшколске установе, основно и средње образовање⁵

Насеље	Предшколско васпитање и образовање	Основно образовање	Средње образовање
Банатска Топола	+	+	-
Банатско Велико Село	+	+	-
Башаид	+	-	-
Иђош	+	+	-
Кикинда	+	+	+
Мокрин	+	+	-
Наково	+	+	-
Нови Козарци	+	+	-
Руско Село	+	-	-
Сајан	+	+	-

Здравствена заштита је организована у оквиру Медицинског центра у Кикинди и амбуланти у које се налазе у сваком насељу. Медицински центар обухвата Општу болницу и Дом здравља, али се планира њихово раздвајање. Апотеке се налазе у свим насељима у општини.

Ветеринарска служба са апотекама организована је у Кикинди са огранцима по насељима.

⁵ подаци добијени од Општине Кикинда, Општинска управа, Одељење за стамбено-комуналне послове, урбанизам и привреду, Кикинда

Табела 20: Приказ постојећих јавних служби по насељима - здравствена заштита

Насеље	Медицински центар	Амбуланта	Апотека	Дом за старе	Ветеринар. станица
Бан. Топола	-	+	+	-	+
Бан. В. Село	-	+	+	-	+
Башаид	-	+	+	-	+
Иђош	-	+	+	-	+
Кикинда	+	+	+	+	+
Мокрин	-	+	+	-	+
Наково	-	+	+	-	+
Нови Козарци	-	+	+	-	+
Руско Село	-	+	+	-	+
Сајан	-	+	+	-	+

Објекти културе су концентрисани у Кикинди и то су Народни музеј, Народно позориште, Народна библиотека "Јован Поповић", Центар за ликовну и примењену уметност "Terra" са музејским простором и градском галеријом, Дом омладине, Академско друштво "Гусле" и ЈП Информациони центар. Основна карактеристика објеката културе је да простори задовољавају само минималне потребе развоја и да су потребна што хитнија улагања у обнову и проширење ових објеката.

У свим насељима у општини налазе се библиотеке са читаоницом, које су огранци Народне библиотеке "Јован Поповић" из Кикинде.

Табела 21: Приказ постојећих јавних служби по насељима – култура, уметност, информације

Насеље	Назив установе	Појединачни садржаји и активности	Корисна површ. (m ²)	Капацитети/ број књига
Банатска Топола	Огранак библиотеке	Рад са корисницима Културно-образовни програм	25,0	Бр. књ.6679
Банатско Велико Село	Огранак библиотеке	Рад са корисницима Културно-образовни програм	30,0	Бр. књ.5720
Башаид	Огранак библиотеке	Рад са корисницима Културно-образовни програм	60,0	Бр. књ.9539
Иђош	Огранак библиотеке		30,0	Бр. књ.6543
Кикинда	Центар за ликовну и примењену уметност "Terra", музејски простор	Симпозијум "Terra", музејска делатност, дизајн студио, настава за студенте и постдипломце, конзервација и рестаурација	38.352	
	Центар за ликовну и примењену уметност "Terra", градска галерија	Самосталне и групне изложбе	119,3	
	Дом омладине	Предавања, манифестације, смотре	сва 200	100 места
	ЈП Информациони центар Кикинда	Информисање	573,94	
	АДЗНМ "Гусле"	Културно-просветна функција, 15 секција: игра и музика	750	600 активних чланова
	Народни музеј Кикинда	Изложбене поставке	3.610,88	5 одељења, 25.000 експоната, 19

**Просторни план општине КИКИНДА
- СТРАТЕГИЈА ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА -**

				изложбених просторија, свечана сала са 150 седишта, 5000 наслова у библиотеци
	Народно позориште Кикинда	Припремање и извођење представа	1600	312 места
	Народна библиотека "Јован Поповић"	Рад са корисницима Културно-образовни програм	587,97	Бр. књ. 96525
Мокрин	Огранак библиотеке	Рад са корисницима Културно-образовни програм	114,0	Бр. књ. 13803
Наково	Огранак библиотеке	Рад са корисницима Културно-образовни програм	50,0	Бр. књ. 6154
Нови Козарци	Огранак библиотеке	Рад са корисницима Културно-образовни програм	45,0	Бр. књ. 7283
Руско Село	Огранак библиотеке	Рад са корисницима Културно-образовни програм	60,0	Бр. књ. 7320
Сајан	Огранак библиотеке	Рад са корисницима, Културно-образовни програм	55,0	Бр. књ. 5942

Објекти физичке културе се налазе у свим насељима и то су углавном отворени терени за фудбал и у мањем броју за рукомет. У Мокрину се налазе два отворена терена и један затворен терен за тенис.

У Кикинди се поред отворених терена за фудбал, атлетику, ваздухопловни спорт, стрелиште, налазе и отворени и затворени базен, затворени спортски објекти за џудо и куглање. Због недостатка спортских објеката поједини клубови, као што су мушки и женски одбојкашки клуб, приморани су да за своје тренинге користе физкултурне сале у појединим школским објектима.

4.5. Инфраструктурни системи

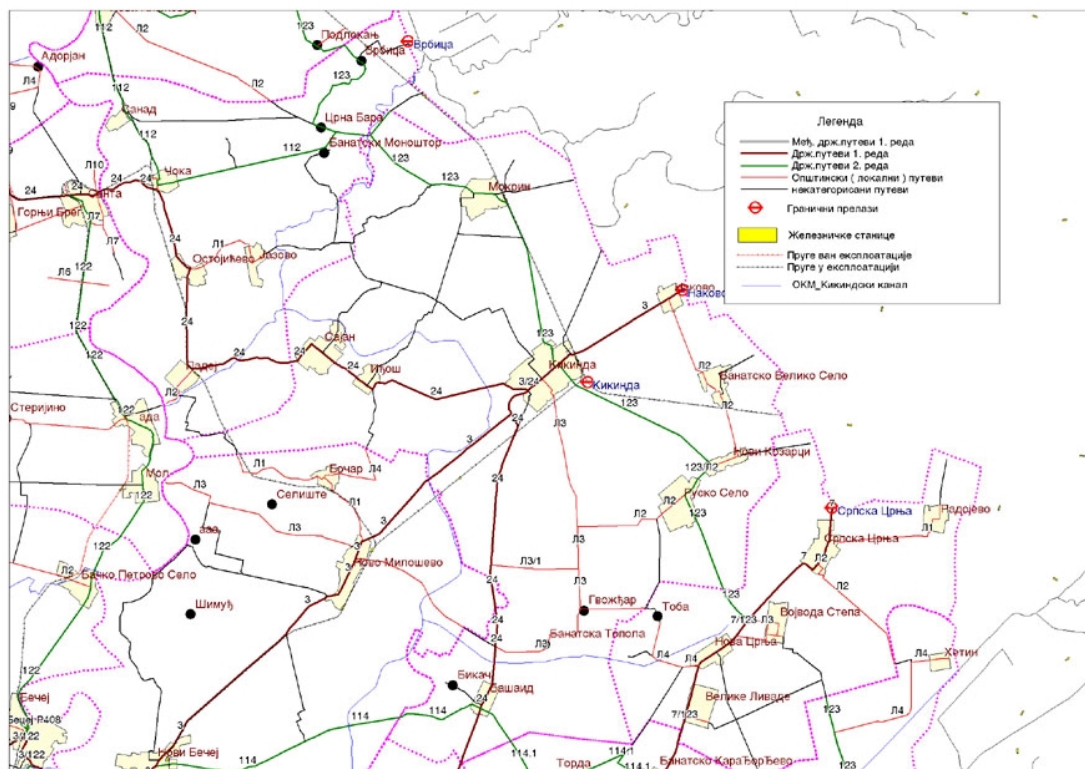
4.5.1. САОБРАЋАЈНА ИНФРАСТРУКТУРА

Постојећу путну саобраћајну мрежу општине Кикинда чини унија путева различитог ранга која са својом тренутном изграђеношћу омогућује одвијање свих саобраћајних манифестација на задовољавајућем нивоу саобраћајне услуге. Постојећа изграђеност путева омогућава доступност до свих насеља у општини / макар из једног правца мада често и из више правца /што резултира са задовољавајућим нивоом саобраћајног повезивања насеља са општинским центром, али и окружењем и субрегионима.

Постојеће трасе државних-категорисаних путева углавном пролазе кроз урбане просторе насеља тако да транзитна кретања својим манифестацијама угрожавају одвијање интерног насељског саобраћаја, као и функционисање основних урбаних функција. Овим се нарушавају еколошки услови, тако да се јавља један од проблема-конфликата у простору који треба решити у будућем периоду. На основу извршених анализа се оцењује да се дуж категорисаних путева - државних путева I и II реда у будућности мора обезбедити већа експлоатациона брзина, као и кретање транзита ван урбаних простора (око општинског центра Кикинде, али и Мокрина и Башаида) и то кроз реконструкције и модернизације, као и кроз изградњу обилазница, као и будуће увођење нових саобраћајних капацитета вишег хијерахијског нивоа /изградњу експрес

путева/, као и кроз увођење интегралног саобраћаја ради оптимизације транспортног рада.

На простору општине Кикинда егзистира и државни пут II реда (регионални пут) бр.123 Црна Бара –Мокрин – Кикинда – Војвода Степа који је важан сегмент војвођанског система саобраћајница. Он се задржава на постојећој траси, с тим да се предлаже његова модернизација због важности у саобраћајној матрици Војводине због пограничног пружања.

Слика бр 4 - Пресек стања путне мреже

У постојећем стању на нивоу општине Кикинда постоји модификовано радијални систем општинских–локалних путева у знатној дужини који по изграђености задовољавају основне функције. Они чине низ радијалних праваца који настају из путева вишег нивоа као из насеља. У постојећем стању на простору општине Кикинда егзистирају следећи општински –локални путеви и то:

1. L-1 Кикинда Банатска Топола – М-24
2. L-2 L-1 –Руско Село
3. L-3 М-24 –L-1
4. L-4 L-1 – Тоба
5. L-5 Наково – Банатско Велоко Село – Нови Козарци –Р-123
6. L-6 Нови Козарци – Српска Црња
7. L-7 Кикинда –Банатско Велико Село
8. L-8 Иђош –Бочар
9. L-9 Иђош – Мокрин
10. L-10 Кикинда –L-9
11. L-11 М-3 –Симићев Салаш
12. L-12 М-3 – Пристаниште

У оквиру општине постоје и некатегорисани - атарски путеви који су у функцији остваривања веза насеља са садржајима у атару- сировинским залеђем. Ови путеви су углавном са земљаним коловозом и већи део године су непроходни. Ови путеви се морају просторно уредити како би представљали основу за уређење атара –комасације.

Просторним планом сви путеви ће бити просторно преиспитани ради утврђивања оптималних траса ради њиховог уклапања код израде комасационих елабората за уређење атара.

Железнички саобраћај на простору општине Кикинда је на главном међународном железничком правцу и по интензитету је значајан у функцији превоза –трансфера роба за потребе овог простора али и транзита који потиче из суседних држава источне Европе.

Међутим изграђеност и стање пруга, станица, као и станичних капацитета не омогућују потребни ниво експлоатације по европским стандардима. Пруга се мора ремонтovati (повећање носивости, поправка осталих елемената ради повећања експлоатационих брзина, као и електрификација, али и изградња денивелација) како би се створили задовољавајући експлоатациони услови за извршење транспортног рада по стандардима ЕУ. Као неопходност треба изградити нову савремену –технолошку пограничну станицу и све пратеће капацитете као правилну логистичку подршку савременом пословању. Железнички крак ка Мокрину и Банатском Аранђелову /у садашњој консталацији изграђености остаће у функцији интерног регионалног саобраћаја/ јер је обим коришћења далеко испод капацитативних способности пруге а и изворишта и одредишта роба су минимизирана на овом железничком правцу (тако да се перспектива овог железничког правца са аспекта економичности у будућности озбиљно мора преиспитати; укључивање ове пруге у регионални систем пруга даје извесну наду у будућности за њену реafirмацију односно модернизацију и довођење ове пруге на стандард ЕУ).

Водни саобраћај, иако просторно присутан на простору општине преко пловног канала ДТД – Кикиндски канал, у постојећем стању се мало користи при извршењу транспорта роба (осим теретног пристана за расуте и течне терете у Кикинди) за потребе привреде овог простора. Оцењује се да постоје одлични услови за веће укључење овог вида транспорта при прерасподели транспортног рада, али су потребни велики инвестициони захвати за афирмацију овог вида саобраћаја .

Ваздушни саобраћај на простору општине Кикинда је присутан преко постојећег аеродрома који је у функцији спортског летења. Постојећи начин експлоатације овог аеродрома само за спортске активности не доноси очекивани економски ефекат. Мора се приступити изградњи, доградњи, као и модернизацији како би се овај аеродром се укључио у систем дестинација за туристичке и пословне понуде. За све те активности постоје одлични просторни и инфраструктурни услови

4.5.2. ВОДОПРИВРЕДНА ИНФРАСТРУКТУРА

Водоснабдевање

На територији општине Кикинда системи за водоснабдевање се састоје од централног водоводног система града и одвојених система за водоснабдевање осталих општинских насеља: Мокрин, Сајан, Иђош, Нови Козарци, Банатско Велико Село, Банатска Топола, Башаид, Винцаид и Наково.

Стање у којем се водоводни систем града налази већ дужи период времена, разлог је што не може задовољити потребе становништва, ни по количини ни по квалитету испоручене воде. Проблем водоснабдевања града се првенствено односи на неизграђеност система, неадекватан квалитет воде и на прекомерну експлоатацију, ограничених ресурса подземних вода. Постојеће стање карактерише и постојање обимне техничке документације (пројеката, анализа, студија), коју нажалост нису пратиле одговарајући радови и мере.

Водовод града Кикинде, који је изграђен 1960-тих година и данас функционише по застарелом моделу бунари – хидрофори – мрежа, са дезинфекцијом воде директно на месту водозахвата. Без постројења за припрему воде за пиће, резервоара и црпних станица, систем није у могућности да становништву обезбеди уредну испоруку хигијенски исправне и квалитетне воде. Евидентирано је да за то неповољно стање постоје и објективни и субјективни разлози, један од објективних разлога је лош квалитет сирове воде, која се захвата из основне издани неогеног аквифера, који има повишену температуру и садржи прекомерне количине хуминских материја и амонијака, као последице природног геолошког састава водоносног слоја, односно специфичне хидрогеолошке ситуације подручја. Посебан проблем у садашњем стању експлоатације представља велика количина органских материја у сировој води, која у процесу хлорисања, ствара штетне нуспродукте – трихалометане. С друге стране, оријентација искључиво на ресурс подземних вода не само за потребе водоснабдевања него и за потребе привреде и индустрије, довео је до прекомерне експлоатације значајног снижења нивоа издани до 20-так метара (у просеку 0,5 m – 1 m годишње).

Управљање свим водоводним системима врши ЈКП "6. Октобар" из Кикинде.

Централни систем водоснабдевања града снабдева се водом за пиће путем 15 бунара и то: 10 бунара са изворишта "Шумице", 2 бунара у кругу фабрике "Тоза Марковић" и 3 бунара која се налазе у самом граду. На свим водозахватима постоји само ужа зона санитарне заштите, а евидентирани проблеми су бушотине нафте, које пробијају водоносни слој и канал отпадних вода који тече у непосредној близини изворишта.

У овим околностима постоји латентна опасност од неконтролисаног истицања нафте, која може представљати потенцијални извор загађења изворишта подземне воде.

Сви бунари су опремљени пумпама високог притиска, а рад бунара је регулисан хидрофорима, па је на тај начин неравномерност потрошње "пребачена" на каптирану издан. Дезинфекција сирове воде се врши директним хлорисањем на локацијама бунара хипохлорисаним препаратима. Стратегија задовољавања повећаних потреба за водом се састојала, у прошлости, само у "раубовању" бунара повећањем експлоатације постојећих и грађењем нових бунара, без примене мера рационализације потрошње, смањења губитака у мрежи и елиминације нелегалних прикључака.

Цевоводи су изграђени од разних материјала: азбест-цемента, пластике, гвожђа, олова, поцинкованог, често су недовољних пречника, на основу чега се закључује да је неопходна реконструкција и доградња великог дела цевовода. Наведени проблеми имају за последицу честе кварове на мрежи, недовољне притиске у цевима на крајевима мреже, а посебан проблем представља неадекватан квалитет воде за пиће. Неке цеви су због материјала од којег су изграђене, штетне по здравље људи, као на пр. оловне и азбест-цементне цеви.

Неадекватан квалитет воде за пиће може се оценити као изузетно важан проблем, који директно утиче на здравље становништва. Сем тога, проблем је и прекомерна експлоатација изворишта и недостатак кључних објеката у водоводном систему. У систему не постоји постројење за кондиционирање воде (ППВ - фабрика воде), објекти за изравнавање потрошње (резервоари) и уређаји за потискивање у дистрибутивну мрежу (црпне станице), а постојећа дистрибуциона мрежа је неадекватна - стара и амортизована.

Стање снабдевања водом у месним заједницама није боље од стања у граду Кикинди. Карактеристике водног ресурса, начин експлоатације и тип система водоснабдевања су исти: бунар – хидрофор – пумпа.

Процењује се да месни системи водоснабдевања насеља која припадају општини Кикинда имају веома скромну потрошњу воде, реда величине 25 l/s. Прикључивање ових сеоских водовода на централни систем водоснабдевања Кикинде има смисла само када он буде у потпуности саниран и доведен у функционално стање. Под тим се

подразумева проширење изворишта, изградња постројења за кондиционирање воде, резервоара, црпних станица и реконструкција и доградња дистрибутивне мреже у Кикинди. С обзиром на стагнирање општине у целини претпоставља се да би садашња потрошња воде у насељима могла да буде само незнатно повећана.

У приказу постојећег стања назначен је проблем квалитета воде за пиће из водоводне мреже као најјургентнији еколошки проблем града и општине. Квалитет воде у водоводном систему директна је последица неадекватног система и неповољног састава сирове воде. Испитивања и контролу воде за пиће за територију целе општине обавља Завод за заштиту здравља Кикинда.

Према Идејном пројекту водоснабдевања Кикинде, у првој етапи прве фазе предвиђа се изградња јединственог система водозавхвата у "Шумицама" и реконструкција дистрибутивне мреже, а у другој етапи прве фазе је предвиђена изградња постројења за кондиционирање воде (фабрике воде). У протеклих неколико година у ЈКП "Б. Октобар" било је инсталирано пилот постројење, које је требало да послужи за одређивање технологије будућег постројења за кондиционирање воде. Ово Пилот постројење је према плану завршило са испитивањима и радом и на основу закључака спроведених анализа и препорука, дефинисало технологију и капацитете планираног постројења за кондиционирање воде. Међутим, конкретне акције су изостале, јер се фабрика воде планира у II етапи I фазе изградње, за коју за сада није изванст почетак. С обзиром да још није дефинитивно одређена дугорочна стратегија водоснабдевања, тренутно се само планирају и изводе радови на реконструкцији дистрибутивне мреже и на водозавхату. Без постројења за припрему воде за пиће, као неопходног објекта у систему водоснабдевања, немогуће је решити проблем квалитета воде.

Одвођење отпадних и атмосферских вода

Канализање насеља у општини Кикинда се спроводи по принципу сепаратне канализације. Од свих насеља у Општини, само у Кикинди постоји изграђена канализациона мрежа и то у врло скромном обиму у односу на систем водоснабдевања. Само у протеклих неколико година вршена је интезивна градња ове инфраструктуре, али је још увек веома мали проценат прикључивања на мрежу у односу на могућности при изградњи уличних колектора.

У насељу Кикинда, по израђеним идејним пројектима усвојен је раздвојени систем канализања, који се и сходно томе реализује. Канализациона мрежа тако је конципирана, да може одвести све употребљене воде које настају на територији насеља, до уређаја за пречишћавање, односно до водопријемника.

У Кикинди су забележени случајеви мешања канализације атмосферских и отпадних вода. Ова околност је веома непожељна у погледу ефикасности постројења за пречишћавање отпадних вода у условима краткотрајних великих осцилација протока. Ове појаве изазивају поремећаје у пречишћавању, смањујући ефекте пречишћавања.

Са аспекта пречишћавања отпадних вода, осим у Кикинди, систем пречишћавања отпадних вода није реализован ни у једном насељу општине, већ се прикупљена отпадна вода упушта у реципијенте без икаквог претходног пречишћавања.

Као што је речено, Кикинда има делимично изведен пречистач, чији квалитет испуштене воде не задовољава критеријуме у складу са Законом о водама, па га је неопходно реконструисати. У осталим насељима не врши се прикупљање и одвођење отпадних вода фекалног порекла, већ се употребљена вода упушта у непрописно изведене септичке јаме ограниченог капацитета, што додатно погоршава стање када је у питању загађење подземних вода.

Одвођење атмосферских вода у осталим насељима се одвија преко отворене каналске мреже положене уз уличне саобраћајнице. Мрежа канала је на појединим местима у лошем стању (канал су затрпани или обрасли растињем) и функционише као упојни канал. Постигнути степен изграђености је веома низак.

4.5.3. ГАСОВОДНА И НАФТОВОДНА ИНФРАСТРУКТУРА

На територији општине Кикинда изграђени су следећи гасоводи:

- дистрибутивни гасовод ДГ 01-01,
- дистрибутивни гасовод ДГ 01-02,
- разводни гасовод РГ 03-03 за насеље Кикинда,
- разводни гасовод за насеља Руско Село и Нове Козарце,
- разводни гасовод за насеље Банатско Велико Село,
- разводни гасовод за насеље Мокрин,
- продуктовод ПВ 01,
- разводни гасовод од ДГ 01-01 до насеља Нова Црња,
- разводни гасовод за насеље Наково,
- магистрални гасовод МГ 03,
- разводни гасовод за ПК Банат,
- разводни гасовод РГ 01-12/II,
- разводни гасовод РГ 01-12,
- магистрални гасовод МГ 01,
- разводни гасовод од МГ 01 за насеље Башаид и Бикач,
- бушотински гасоводи.

Изграђено је седам (7) мерно-регулационих станица (МРС) и једна (1) главна мернорегулациона станица (ГМРС).

На територији општине Кикинда гасификована су сва насеља осим насеља Иђош, Сајан и Банатска Топола.

На територији општине Кикинда налазе се гасне бушотине у експлоатацији и објекти који прате експлоатацију гаса.

Постојећи капацитети и изграђеност гасоводне инфраструктуре на подручју обухвата Просторног плана општине Кикинда, пружају могућност њеног даљег развоја и проширења у циљу обезбеђења земног гаса за све кориснике на предметном подручју и боље експлоатације земног гаса.

На простору Општине налази се траса изграђеног је нафтовода СОС Мокрин Југ-Елемир.

Изграђени су бушотински нафтоводи.

На територији општине Кикинда налазе се нафтне бушотине у експлоатацији и објекти који прате експлоатацију нафте.

Изграђени објекти НИС-НАФТАГАСА (експлоатација гаса и нафте) обухватају сабирно гасне станице, сабирно мерне станице, сабирно отпремне станице и остале изграђене системе, објекте и уређаје која су неопходни за функционисање ове инфраструктуре.

4.5.5. ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТСКА ИНФРАСТРУКТУРА

Снабдевање електричном енергијом потрошача на простору обухваћеном планом обезбеђено је из трансформаторске станице ТС 110/35 kV ТС "Кикинда1", 2X31,5MVA и ТС 110/20 kV, "Кикинда 2", 3X31,5MVA. Трафостаница ТС 110/35 kV ТС "Кикинда 1", 2X31,5MVA напаја пет трафостаница 35/10 kV. Трафостаница ТС 35/10 kV "Ливница", 3X8 MVA је чисто индустријска и напаја "Ливницу", друга ТС 35/10 kV "Шумица", 2X8

MVA напаја претежно индустрију грађевинског материјала "Тоза Марковић", а трафостаница ТС 35/10 kV "Север", 2X4 MVA напаја претежно индустријску зону. Трафостанице ТС 35/10 kV "Центар", 1X8 MVA и "Руско Село", 2X4 MVA служе за дистрибутивну потрошњу Кикинде и околних насеља Наково, Банатско Велико Село, Нови Козарци, Руско Село, Банатска Топола и Башаид.

Из ТС 110/20 kV, "Кикинда 2", 3X31,5MVA, један трансформатор се користи за напајање лучних пећи у "Ливници" и не укључује се паралелно са остала два трансформатора. Друга два трансформатора раде паралелно и напајају моторни погон у Ливници, МСК и дистрибутивну потрошњу у Кикинди, Мокрину, Иђошу и Сајану.

На подручју општине Кикинда изграђени су 110 kV далеководи бр.145 Кикинда –гран. Румуније-Жимболија, бр.143 Кикинда1-Зрењанин2, бр.1143/2 Нова Црња-Кикинда2, бр.1146 Кикинда1-Кикинда2 и бр.1147 Кикинда2-Нови Бечеј. Ови далеководи чине и део основне преносне електроенергетске мреже за територију АП Војводине.

На датом простору постоји изграђена преносна средњенапонска 35 kV, 20 kV и 10 kV, као и нисконапонска 0,4 kV и припадајуће трафостанице. Средњенапонска мрежа је претежно грађена као надземна, са кратким деоницама подземних каблова. Већи део средњенапонске мреже је грађен за 10 kV напон, мањи део прилагођен за рад под 20kV напоном.

Постојеће капацитете електроенергетске инфраструктуре карактерише неприлагођеност захтевима стално растуће потрошње. Изграђеност преносне и дистрибутивне мреже је задовољавајућа у погледу покривености простора, али не и у погледу капацитета и техничких карактеристика водова и дистрибутивних трафостаница.

Не постоји могућност резервног напајања конзума једне трафостанице ТС 110/35 kV са друге трафостанице 110/20 kV.

Мрежа 35 kV и 20 kV, односно 10 kV и 20 kV функционално су независне, односно не постоји могућност међусобног резервирања напајања конзума, што неповољно утиче на поузданост напајања.

Већи део преносне мреже је одговарајућег квалитета. Део средњенапонске мреже је грађен за 10 kV напонски ниво, те се мора реконструисати или заменити. Капацитети изграђених трафостаница такође су незадовољавајући, те је потребно у наредном периоду повећати инсталсану снагу трафоа и изградити нове капацитете према правцима раста потрошње.

ТС 110/20 kV "Кикинда 2", преко 20 kV извода напаја електричном енергијом већи део града Кикинде и насеља Мокрин, Иђош и Сајан.

ТС 110/20 kV, "Кикинда 4" обезбедила би се поузданост напајања 20 kV потрошача.

Трафостаница 35/10 kV "Север" напаја индустријску зону Кикинде.

Трафостаница 35/10 kV "Центар" напаја домаћинства у центру Кикинде.

Трафостаница 35/10 kV "Руско Село" напаја насеља Банатско Велико Село, Нови Козарци, Руско Село, Банатска Топола и Башаид, као и индустријска постројења Нафтагаса и пољопривредног газдинства Банат.

Трафостаница 35/10 kV "Шумица" напаја ИГМ "Тоза Марковић".

Трафостаница 35/10 kV "Ливница" напаја ЛЖТ "Кикинда".

Електроенергетска мрежа је највећим делом ваздушна, 10 kV изводи су великих дужина (преко 25km), што доводи до превеликог пада напона (преко 20%). Трафостанице 35/10 kV су изграђене шездесетих година. Подељеност градског конзума на 10 kV и 20 kV потрошаче, без међусобне повезаности онемогућава резервирање напајања и обезбеђење поузданог напајања електричном енергијом. Сваки озбиљнији квар на ТС 110/20 kV оставља све 20 kV потрошаче без напајања.

4.5.6. ТЕЛЕКОМУНИКАЦИОНА ИНФРАСТРУКТУРА

Телекомуникациона инфраструктура, на подручју општине Кикинда, којом су обухваћени телекомуникациони објекти, телефонске централе, спојни путеви и примарна мрежа у насељима, већим делом и по квалитету и по капацитету је на задовољавајућем нивоу. Примарна и секундарна мрежа је углавном подземна.

Спојни пут ка надређеној телефонској централли у Зрењанину, реализован је по оптичком ТТ каблу довољног капацитета.

Спојни путеви ка крајњим централама, реализовани су оптичким и симетричним кабловима.

Постојеће стање међумесних кабловских релација на територији општине Кикинда, приказано је у табели :

Табела 22: Међумесне кабловске релације на територији општине Кикинда

Р.бр.	Релација	Дужина (km)	
1	Кикинда -Зрењанин	58,8	оптички кабл
	Кикинда -Башаид	22,9	оптички кабл симетрични кабл
	Башаид -Меленци	4,4	
2	Банатска Топола-М24(Магистрални пут Зрењанин Кикинда)	3,5	оптички кабл симетрични кабл
3	Кикинда-Суботица	100	оптички кабл
	Кикинда-Иђош	14,2	оптички кабл симетрични кабл
	Иђош-Сајан	3,5	оптички кабл симетрични кабл
	Сајан-Падеј	9,9	оптички кабл симетрични кабл
4	Кикинда-Руско Село	25,4	симетрични кабл
	Кикинда-Наково	9,2	симетрични кабл
	Наково-Бан.Вел.Село	6,8	симетрични кабл
	Бан.Вел.Село –Нови Козарци	5,2	симетрични кабл
	Нови Козарци –руско Село	4,2	симетрични кабл
5	Галад-М24 (Магистрални пут Зрењанин Кикинда)	2,4	симетрични кабл

Постојећи РР системи преноса:

Табела 23: Постојећи РР системи преноса

Р. бр.	Релација	Фреквентни опсег
1.	Кикинда-Мокрин	(12,25-13,25)GHz
2.	Кикинда-Зрењанин	(7,4-7,7)GHz

У насељима, на подручју општине Кикинда у раду су телефонске централе приказане у следећој табели:

Табела 24: Телефонске централе на подручју општине Кикинда

Р. бр.	Назив централе	Ранг централе	Капацитет
1.	Кикинда	ЧЦ	15000
2.	Кикинда	ИС	6000
3.	Башаид	ИС-К	1450
4.	Бан. Топола	ИС-К	550
5.	Бан. Вел.Село	ИС-К	1200
6.	Наково	ИС-К	1200
7.	Мокрин	ИС-К	2400
8.	Нови Козарци	ИС-К	1200
9.	Руско Село	ИС-К	1800
10.	Иђош	ИС-К	1200
11.	Сајан	ИС-К	600

Месна ТТ мрежа у насељима је већим делом каблирана.
У свим насељима постоје поштанске јединице.

За потребе система GSM мреже мобилних телекомуникација на простору општине Кикинда изграђене су базне радио-станице у КО Кикинда, КО Мокрин, КО Наково и КО Башаид.

4.6. Заштићена природна добра

На територији општине Кикинде се налази део заштићеног природног добра **Специјални резерват природе "Пашњаци велике дропље"** (захвата подручје северног Баната, јужно од реке Златице укупне површине 979,43 ha).

СРП "Пашњаци велике дропље" уживају I категорију заштите, а стављени су под заштиту ради очувања јединог станишта велике дропље, односно комплекса типичних панонских биљних заједница специфичних само за регион северног Баната и специфичне фауне инсеката, водоземаца, сисара и птица који представљају услов за опстанак велике дропље, једне од најугроженијих птица у Европи.

На територији општине Кикинда Резерват обухвата површину од 679,93 ha.

На подручју Резервата издвојене су зоне А и Б према активностима које се у просотру могу вршити, а установљен је режим заштите II степена.

На подручју Општине се налазе и подручја која су предвиђена за заштиту. Ова подручја представљају природне екосистеме, станишта изузетних природних вредности, ретких и угрожених биљних и животињских врста. То су:

- подручје значајно за гнезђење и исхрану велике дропље ван Резервата, које је предложено за његово проширење,
- подручје значајно као хранилиште ових птица, рибњак северно од Иђоша као станиште за гнезђење и миграцију водених птица,
- пашњаци јужно од Сајана значајни као станишта и одмориште птица (вивак, црноглава траварка, ждрал, прдавац, црвеноноги прудник, ритска сова и др.) и
- станишта флористичких реткости која, представљају подручје слатина и остатке степа од националног и међународног значаја.

На стаништима природних реткости у складу са Уредбом о заштити природних реткости ("Службени гласник РС", бр. 50/93) је прописан I степен режима заштите.

Потенцијали и ограничења

На подручјима предвиђеним за заштиту на територији Општине се налазе бројни локалитети за које је у току валоризација ради стављања под заштиту. Богатство и раноликост биљних и посебно птичијих врста, представља значајан природни ресурс Општине.

Ограничења у заштити ових подручја представљају бројне активности у простору које угрожавају опстанак ових врста и уништавају њихова изворна станишта јер већина локалитета представља просторе чија се основна намена шумско или пољопривредно земљиште (шуме, рибњаци, ливаде, пашњаци и слатине).

4.7. Непокретна културна добра

На простору општине Кикинда се налазе непокретна културна добра која је утврдио Међуопштински завод за заштиту споменика културе Суботица, у складу са Законом о културним добрима.

Непокретна културна добра на овом простору су: споменици културе и добра која уживају предходну заштиту, односно археолошки локалитети и низ објеката предложених за заштиту кроз документацију.

Споменици културе су објекти од значаја за идентитет простора и усмеравање његовог даљег развоја (коришћење у туристичкој презентацији простора). У споменике културе уврштени су значајни објекти у самим насељима (цркве, објекти управе). **Археолошка налазишта** се налазе углавном у атарима насеља Мокрин, Иђош, Сајан, Башаид, Кикинда, Руско Село, Банатска Топола. Известан број налазишта је из претисторије и средњег века, док су остала налазишта: халштатске, старчевачке, сарматске, аварске, потиске и других култура. На подручју општине Кикинда евидентирана су и **културна добра која уживају предходну заштиту**. Добра под предходном заштитом имају исти третман као и непокретна културна добра и за њих важе исте мере заштите као и за непокретна културна добра.

Културна добра општине Кикинда чине скуп творевина материјалне и духовне културе настале на простору општине Кикинда. Услови заштите културних добара подразумевају очување свих карактеристика на основу којих је утврђено њихово културно својство. Услови заштите се односе на све категорије непокретних културних добара и односе се на конзервацију и презентацију већ истражених непокретних културних добара, као и истраживања угрожених локалитета и спречавање њиховог даљег урушавања.

Табела 25: Попис споменика културе у општини Кикинда

Назив добра	Место	Значај
Зграда некадашње општине	Башаид	Од великог значаја
Српска православна црква	Башаид	Од великог значаја
Богомоља Водице-посвећена Огњеној Марији на Текији	Кикинда	Од великог значаја
Српска православна црква Св. Арханђела и Михаила и Гаврила	Иђош	Од великог значаја
Партизанска база салаш Виде Деспотова на Јарашу	Мокрин	-
Сремска православна црква Светог Саве	Мокрин	Од изузетног значаја
Маузолеј Чарнојевића	Руско Село	-

Добра која уживају предходну заштиту

Према Закону о културним добрима, добра под предходном заштитом имају исти третман као и непокретна културна добра (НКД)

Попис добара која уживају предходну заштиту:

Табела 26: Добра предвиђена за претходну заштиту

Насеље	Добра предвиђена за претходну заштиту
Сајан	- Римокатоличка црква посвећена Светом Стефану - Парохијски дом - Управна зграда земљорадничке задруге "Сајан" - Сеоска кућа са сунчаним забатом
Иђош	- Земљорадничка задруга "Клас" - Млин – мали сеоски млин - Месна заједница и пошта
Мокрин	- Водица на раскрсници путева - Куће у улици Св. Саве бр. 92, 94 - Родна кућа Мирослава Антића бр. 20 - Млин, Светозара Милетића бр. 9 - Католичко гробље, Иге Добросављева - Православно гробље, Иге Добросављева - Породичне куће у улици Иге Добросављева
Кикинда	- Економија "Јединство" бивши Драхслеров салаш
Башаид	- Салаш Ђурић Драгана, винацаид - Магазин за жито, Николе Тесле бр. 106 - Капела породице Димић, православно гробље - Римокатоличка црква, Јована Поповића бр. 53
Банатска Топола	- Римокатоличка црква и крст испред ње, Башаидска бр. 21
Руско Село	- Римокатоличка црква, Братства Јединства бр. 159 - Млин у улици Српских добровољаца - Сеоска стамбена зграда, Петефи Шандора бр. 21 - Сеоска стамбена зграда, Фејеш Кларе бр. 46
Нови Козарци	- Амбијентална целина Трг Краља Петра I - Угаона стамбена зграда, Сутјеска бр. 4 - Сеоска стамбена зграда, Генерала Драпшина бр. 24 - Сеоска стамбена зграда, Крајишка бр. 41
Наково	- Амбијентална целина улица Главна

У добра која уживају предходну заштиту спадају јавни споменици: крајпуташи и споменици НОБ-а.

Археолошка налазишта

Евидентирана археолошка налазишта изван Кикинде су:

- у простору КО Мокрин евидентиран је највећи број археолошких налазишта: 32. У околини насеља се налази некропола из раног бронзаног доба 1500-1400 г.п.н.е, са предметима од камена, глине, керамике, бронзе, бакра и сребра. У археолошкој науци налази у атару Мокрина названи су "Мокринска култура". Осим налазишта из неолита и раног бронзаног доба у Мокринском атару су евидентирани остаци следећих култура: Словени - средњи век, Сармати, Јазири.
- у простору КО Кикинда евидентирано је 24 налазишта. Најзначајнија налазишта су Хумка Кинђа - вишеслојно налазиште; Хумка на Брешћу, Фодорова циглана, Циглана "Алекса Радосавчев", Рудина пашњак, Бабићева циглана, Ворађожинов салаш, Водице, Коцкаров салаш, Рудина, Пескара. Евидентирани су остаци различитих култура: праисторијска станишта, неолит и рано бронзано доба, сарматска култура, култура средњовековних Словена, Халташтско насеље.
- у простору КО Иђоша евидентирано је 17 налазишта. Најзначајнија налазишта су остаци различитих култура: праисторија, неолит, средња и касна бронза, баденска, халштатска и сарматска станишта.
- у простору КО Сајана, КО Башаида, КО Наково, КО Руског Села и КО Банатске Тополе евидентирани су археолошки локалитети.

4.8. Заштита животне средине

Општина Кикинда, са интензивним развојем индустрије и рударства, има као пратећи ефекат, у одређеној мери, деградиран квалитет животне средине, са многобројним проблемима, што захтева примену одговарајућих мера и инструмената.

На основу валоризације терена, доступне документације, научних и стручних анализа, на територији општине, као најугроженији простори, могу се издвојити:

- насеље Кикинда – са три индустријске зоне, које се налазе унутар границе грађевинског реона и представљају извор загађења ваздуха, а индиректно и других природних ресурса,
- површине под бушотинама нафте и гаса, са пратећим објектима,
- површине у функцији експлоатације глине,
- економије и фарме,
- постојеће градско сметлиште у Кикинди и локална сметлишта у насељима,
- дивља сточна гробља, примарне исплачне јаме (у Мокрину и у Кикинди – поље).

На територији општине присутни су и следећи проблеми:

- недостатак и незадовољавајући квалитет воде за пиће, лош квалитет сирове воде и заштита изворишта (формирани су само уже зоне заштите),
- загађење као последица експлоатације нафте,
- одвођење отпадних вода индустрије и пољопривреде (фарме, економије),
- мали проценат шумовитости и недостатак заштитних појасева,
- интензивна пољопривредна производња, уз примене хемијских средстава заштите,
- све пољопривредне површине су изложене утицају еолске ерозије, што утиче на смањење продукционе способности земљишта.

Мала надморска висина општине Кикинда узрокује такве одлике климе и метеоролошке услове, који имају често за последицу мировање ваздуха, са великим осцилацијама

средњих годишњих температура, што не погодује деградираним еколошким условима предметног простора.

Највећи негативан утицај на животну средину Кикинде, првенствено на квалитет ваздуха, има индустрија, која је сконцентрисана у насељу Кикинда, у три индустријске зоне. Једна зона обухвата јужну и југозападну периферију ("Тоза Марковић", "Ливница-Цимос", "Хемик" и "МСК") и друга зона се налази у североисточном делу ("Прима", "Агросеме" и "Банини"), а трећа у југоисточном делу (погони "25 Мај" и некадашњи "Петар Драпшин"). Обзиром да наведена индустрија обухвата 5 индустријских грана: петрохемијску, металопрерађивачку, индустрију грађевинског материјала (опеке, цреп, плочице), хемијску и прехрамбену (месно прерађивачка, индустрија за прераду воћа и поврћа, млинско пекарска индустрија, фабрика за производњу кекса и кондиторских производа, млекаре), ови производни процеси изазивају деградацију свих природних ресурса: воде, ваздуха и земљишта. Све досадашње активности у контексту заштите животне средине нису имале већи ефекат јер су у употреби застареле технологије и не примењују се адекватне заштитне мере, које су предвиђене пројектном документацијом, законским и подзаконским актима, ISO – системом и др. или су наложене од стране надлежне инспекције.

На подручју општине Кикинде није израђен катастар загађивача ваздуха, али поједини индустријски објекти су вршили успорена и неконтинуирана мерења емисије, док су мерења загађености ваздуха вршена само у урбаној мрежи града и на два мерна места у Мокрину.

На основу мерења емисије и имисије доминантне загађујуће материје присутне у ваздуху, на подручју града Кикинде су: суспендоване честице, таложне материје, CO, поједини тешки метали (кадмијум, олово, цинк) полициклични ароматични угљоводоници, присуство специфичних загађујућих материја из технолошког процеса, МСК (метанол, сирћетна киселина).

Мерења имисије у периоду од 1994-2004. год. су показала да:

- концентрације SO₂ нису знатно варирале (осим у 2000.год. и 2001. год. када је било 33 и 32 прекорачења GVI),
- концентрације чађи показују тренд опадања (од 5459 мерења 11 је показало прекорачење GVI, углавном у зимским местима, као последица употреба чврстог горива у индивидуалним ложиштима),
- концентрације NO₂ и укупних таложних материја нису прелазиле GVI,
- велики проблем представља присуство кадмијума и цинка, што указује на неопходност систематског мерења њихове имисије у таложним материјама и суспендованим честицама у ваздуху.

Повремено, за време дувања југоисточног ветра, као доминантног, аерозагађивачи пореклом из наведених индустријских објеката се распростиру и на део градске зоне и околни простор (у правцу дувања ветра).

Мерења имисије у погледу присуства нафтних угљоводоника у Мокрину су указала на присуство метанола, бензена, толуена, ксилена, полицикличног ароматичног угљоводоника флуорена и карактеристичних "нафтних" угљоводоника у опсегу у C₉nC₁₇, који имају канцерогено дејство, што указује на потребу праћења њихових концентрација у ваздуху и примену одређених мера заштите животне средине.

Поред индустријских објеката, као доминантних извора загађења, на предметном простору су присутни и други стационарни извори загађења ваздуха: индивидуална ложишта, бушотине и ранжирне станице и покретни извори емисије: саобраћај, авио-пољопривредни третмани и др.

У већем делу општине је изграђено грејање на гас, а мањи број индивидуалних ложишта користи чврсто гориво, што значи да ови извори имају мали утицај на повећање емисије аерозагађивача у ваздуху.

На територији општине нису мерене концентрације аерозагађивача који потичу од саобраћајних возила, иако саобраћај у урбаној средини односно насељима представља значајан извор деградације квалитета ваздуха. У осталом делу општине њихов утицај није изражен.

У погледу коришћења воде, као природног ресурса присутни су хронични проблеми, који су утицали на њен квалитет.

Водоснабдевање општине Кикинда је отежано јер нису у довољној мери изграђени водоводни системи, дотрајали су и изграђени од лошег материјала, штетног по здравље људи (оловне и азбестне цеви). Воде, ни квалитативно ни комунитативно, не задовољавају потребе становништва јер се врши прекомерна експлоатација овог ограниченог ресурса, а и без постројења за припрему воде за пиће, резервоара и црпних станица није могућа испорука квалитетне воде за пиће због лошег квалитета сирове воде, као последице лоших хидрогеолошких услова подручја (велике количине хуминских материја и амонијака). Додатни проблем представља велика количина органских материја у сировој води, које током хлорисања реагују стварајући трихалометан – штетан нуспродукт, а прекомерна експлоатација воде изазвала је снижење нивоа издани до 20-так метара.

Око водозахвата (16) у насељу Кикинда налазе се бушотине нафте, које представљају потенцијалну опасност због могућности неконтролисаног истицања нафте јер пробијају водоносни слој и представљају потенцијални извор загађења водне издани. Око водозахвата су формиране само уже зоне заштите, што представља додатну могућност за загађење подземне издани.

Снабдевање месних заједница водом има сличне проблеме: лош квалитет воде за пиће, недовољне укупне количине воде и дотрајали водоводни системи, подложни честим кваровима.

Поред ургентног проблема – лош квалитет воде за пиће, што је последица неадекватног водоводног система и неповољног састава сирове воде, у насељима предметне општине није изграђена канализациона мрежа (осим делимично насеље – Кикинда), што представља потенцијалну опасност од загађења и земљишта и подземне издани, која се користи за водоснабдевање.

Пречишћавање отпадних вода се врши само у насељу Кикинда, док се у осталим насељима прикупљена вода упушта директно у реципијент. У Кикинди је пречистач отпадних вода делимично у функцији, па квалитет пречишћене воде не задовољава критеријуме Закона о водама. Из ових разлога потребно је његова реконструкција.

Земљиште, као природни ресурс, угрожено је због интензивних истраживања и експлоатације нафте и гаса на предметном подручју. Поред заузећа земљишта, током истраживања и бушења, поремећена је слојевита структура земљишта, а циљана мерења емисије у погледу присуства "нафтних" угљоводоника у Мокрину су показала њихово присуство у близини експлоатационог поља. Посебан проблем представљају исплачне јаме, које имају привремени карактер и представљају изворе загађења земљишта, а индиректно и воде и ваздуха, као природних ресурса. Оне захтевају бржу санацију и рекултивацију јер их моментално има у већем броју, у близини сва три експлоатациона поља. Исплака се по завршеном процесу бушења односи на регионалну депонију исплаке у Ново Милошево. Депонија исплаке, која се налазила у Мокрину, санирана је и рекултивисана у складу са Пројектом санације и рекултивације. Овај простор сада представља дивље сметлиште.

У општини Кикинда одлагање комуналног отпада се врши неорганизовано односно само се сакупља, транспортује и одлаже на неуређена сметлишта, без техничких мера заштите и са низом недостатака, што је у супротности с асавременим начином управљања отпадом јер овакав начин поступања са отпадом угрожава животну средину.

Одлагање комуналног отпада су насељу Кикинда се врши на постојећем градском сметлишту, југоисточно од насеља (око 3 km), формираном у вештачким депресијама напуштеног глиништа циглане "Тоза Марковић". Ово сметлиште не функционише у складу са санитарно-хигијенским условима, прописаним за ову намену: неограђено је, одлагање отпада се врши неконтролисано и без сабијања, не прекрива се инертним материјалом, па је често извор непријатних мириса, не постоји систем евакуације и контроле гасова и не врши се прерада секундарних сировина. Управљање овим сметлиштем је поверено ЈКП "6. октобар".

У осталим насељима се отпад не скупља организовано, па становници самостално односе отпад на званична насељска сметлишта, која се налазе у самим или у близини насеља. Ова сметлишта су у функцији дужи низ година, без мера техничке заштите.

Због наведених проблема, Кикинда је међу првим општинама у Војводини приступила реализацији директива Националне стратегије управљања отпадом односно врше се активности на формирању региона, а предходно је израђена студија о избору локације градске депоније, која има услова да прерасте у регионалну депонију, урбанистички пројекат, анализа утицаја депоније на животну средину и главни пројекти за изградњу регионалне депоније на предметном простору.

На предметном простору нема званичног сточног гробља, па се елиминација сточних лешева врши на "дивљим" сточним гробљима по општини, неконтролисано и на личну иницијативу.

Има подтака да се одређени број сточних лешева односи у кафилерију у Бачкој Тополи и прерађује у коштано брашно.

Посебан проблем представља индустријски отпад у насељу, за чије одлагање је одговоран сам загађивач, на начин прописан законом.

Обзиром да се земљиште интензивно користи у пољопривредној производњи, неконтролисана примена хемијских средстава заштите биља и агротехничких мера узазива деградацију овог природног ресурса.

Функционисање бројних економија и пољопривредних добара и фарми представља одређене изворе загађења природних ресурса, због непридржавања мера заштите животне средине у погледу одвођења отпадних вода, одлагања отпада и сточних лешева и др.

Изузетно мали проценат шумовитости (< 1 %) убраја ову општину у ред најобешумљенијих општина у Војводини, што не утиче позитивно на иначе деградирани еколошке услове овог простоа. Недостатак шумских заштитних појасева се посебно уочава код негативног утицаја еолске ерозије, која смањује продукционе способности земљишта, значајне за пољопривредне површине. Шумски појасеви имају позитивно дејство на смањење брзине ветрова, врше заштиту од одношења хумусно акумулативног слоја продуктивних пољопривредних ораница и имају санитарно-хигијенски значај јер унапређују микроклиматске и амбијенталне услове предметног простора. Због малог процента шумских површина у предметној општини, уочава се недостатак наведених функција, што налаже потребу повећања површина под шумама, посебно шумских заштитних појасева.

Погранични положај предметне општине представља такође могућност додатних загађења, која могу бити дистрибуирана из суседне земље.

На простору општине се налазе конзервиране бушотине термоминералних вода, које имају потенцијале за развој бањског туризма.

Тakoђе су присутне значајне резерве глине и песка, које могу наћи своју примену у индустрији.

На предметном простору квалитет животне средине је у већој мери деградиран, изазван многобројним изворима загађења.

Ваздух, као природни ресурс, у већој мери је деградиран због негативног утицаја индустрије, која је лоцирана у административном центру Кикинда. У циљу заштите ваздуха, неопходна је реконструкција и новелирање застарелих технологија уз примену адекватних техничко-технолошких мера, а развој индустријских грана треба оријентисати и ограничити на оне које не загађују овај природни ресурс односно не врши емисију.

Ограничавајући фактор развоја ове општине је и недостатак воде и лош квалитет сирове воде, што представља велики проблем у снабдевању становништва квалитетном и воде за пиће у довољним количинама.

Присуство великог броја истражних и експлоатационих бушотина нафте и гаса, које заузимају велике површине, претежно пољопривредног карактера, у одређеној мери врше деградацију животне средине (проблем исплака и евентуално истицање нафте у водоносне слојеве).

Мали проценат шумовитости не врши санацију иначе деградираних еколошких услова предметног простора и није у функцији заштите земљишта од еолске ерозије.

Неуређена сметлишта и "дивља" сточна гробља представљају деградационе пунктове околине.

ПОТЕНЦИЈАЛИ

Основни потенцијали овог простора су значајна лежишта нафте, гаса, глине и песка, чија истраживања и експлоатацију треба вршити у складу са важећим прописима и технолошким достигнућима, уз примену обавезних мера заштите животне средине.

Присуство термо-минералних вода, које су потврђене истражним бушотинама, због својих карактеристика, представљају потенцијал за развој бањског туризма.

II ПРЕДЛОГ ОСНОВНИХ И ПОСЕБНИХ ЦИЉЕВА РАЗВОЈА

Полазно начело које дефинише циљ и предодређује методологију израде Просторног плана изражено је хијерархијом развојних интереса Републике, локалне средине и тржишта, према главним функцијама и активностима подручја:

- одрживо очување, унапређење, заштита и културолошко коришћење културних и природних вредности на територији општине;
- планска начела и критеријуми коришћења природних ресурса и заштите животне средине;
- коридори основних инфраструктурних система и правила коришћења земљишта у зонама ограничења;
- остале активности прилагођене претходним категоријама активности.

Потребно је дефинисати функције различитог нивоа значаја (локални, регионални, републички, међународни) и њихов развој ускладити са режимима заштите, унапређења, уређења и коришћења простора. Имајући у виду основни циљ израде Плана, потребно је утврдити хијерархију циљева и интереса, те на основу тога хијерархију функција и активности.

Стратешки циљ просторног развоја

Упоређујући проблеме, од којих је велики део настао и развио се деведесетих година 20. века, са изузетним потенцијалима општине могуће је дефинисати основни циљ стратегије просторног развоја општине Кикинда:

ПРЕПОЗНАВАЊЕ, ДЕФИНИСАЊЕ И ОПЕРАТИВНО АНГАЖОВАЊЕ СВИХ ПРОСТОРНИХ МОГУЋНОСТИ ОПШТИНЕ КИКИНДА РАДИ ЗАДОВОЉЕЊА КРИТЕРИЈУМА РЕГИОНАЛНОГ ЦЕНТРА СРБИЈЕ И ЊЕГОВОГ ОПРАВДАНОГ УСМЕРЕЊА КА ПРОЦЕСИМА ЕВРОПСКИХ ИНТЕГРАЦИЈА

Операционализација оваквог циља није једноставан посао јер захтева истовремено уклањање или ублажавање низа негативних појава које отежавају просторни развој општине Кикинда. Ова стратегија просторног развоја општине зато у наставку дефинише стратешке задатке који би у даљем планском и организационом поступку требало имплементирати како би се општина Кикинда у периоду до 2015. године приближила постављеном циљу. Ова година је реперна и за Србију и за Србију и Црну Гору у целини јер би према оптимистичкој варијанти тада требало да буде примљена у Европску Унију, а то значи отварање нових могућности приступа европским структурним фондовима. До тог времена, са етапом до 2011. године, општина Кикинда би изузетним напорима, и уз очекивану помоћ Републике и Покрајине, требало да организовано уложи финансијска и организациона средства како би поставила основе будућег развоја, једног од важних регионалних центара у оквиру европске заједнице привредних центара, али и урбаног центра од изузетног значаја за духовни простор и идентитет Србије. Наведени циљ треба да обезбеди квалитетније услове живљења становника на овом простору.

1. ОСНОВНИ ЦИЉЕВИ РАЗВОЈА

Основни циљеви уређења, развоја и заштите подручја Плана били би:

- стварање планског основа за организовани просторни развој, заштиту и уређење подручја општине Кикинда;
- рационално коришћење простора ради повећања функционалне и развојне ефикасности;
- изналагање простора и могућности за остварење одрживог развоја пољопривреде и њено усклађивање са осталим делатностима;
- задржавање становништва унапређењем квалитета живљења и обезбеђивањем услова за запошљавање;
- очување, унапређење и заштита природе, посебних природних вредности и непокретних културних добара;
- унапређење стања шума, коришћење шума у складу са одрживим развојем и еколошким принципима и повећање површина под шумама;
- туристичка валоризација природних и антропогених вредности на посматраном простору, и обезбеђивање услова за развој различитих облика туризма;
- заштита посебно вредних, угрожених и деградираних подручја;
- интеграција заштите животне средине у све појединачне, секторске политике и стратегије развоја;
- планирање и одрживо коришћење природних ресурса, добара и енергије,
- увођење енергетски економичнијих технологија и постепени прелазак на максимално могуће коришћење обновљивих природних ресурса;
- подстицање производње и примене технологија које смањују загађивање животне средине и производњу отпада;
- максимално могуће смањење, у складу са достигнутим степеном друштвено-економског развоја, свих активности које имају негативне ефекте на природу.

2. ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ РАЗВОЈА

Становништво

Основни циљ будућих демографских кретања у општини Кикинда одоци се на успоравање негативних тенденција и спречавање даљег погоршања виталних карактеристика популације, као и на стварање услова за повећање степена запослености у насељима, што би допринело подизању квалитета живота на виши ниво.

Мрежа насеља и функционална усмереност

Нови Сад, и даље ће са развијеним функцијама макрорегионалног центра, имати утицај на развој општине Кикинда. Међутим, формирањем регионалног центра Кикинда, он ће преузети функционалну усмереност развоја гравитирајућих општина, тако да ће доћи до заједничког унапређења нивоа развоја у супра и инфраструктури, у оним областима за које постоји економски интерес и технички услови изградње.

Циљеви и смернице у области мреже и функције насеља општине Кикинда су:

- Постизање оптималног нивоа урбаног и руралног живљења по насељима, у зависности од укупних природних и створених потенцијала;
- Преиспитивање постојећих граница грађевинских реона насеља, уз сагледавање потребе за ширењем, односно смањењем појединих насеља;
- Повећање нивоа социо-економске развијености подручја.

Јавне службе

- примена савремених облика и трендова организације јавних служби у складу са хијерархијским нивоом и функцијом насеља;
- прилагођавање мреже јавних служби потребама корисника, у зависности од броја, густине и старосне структуре становништва, њиховог социјално-културно-образовног профила, занимања и особености подручја;
- уређење и реконструкција постојећих објеката јавних служби, завршетак изградње започетих објеката и изградња нових објеката, према потребама и могућностима;
- примена савремених информатичких и других комуникационих средстава, са циљем повећања доступности услуга и установа јавних служби грађанима, посебно оним из удаљенијих насеља.

Привредне делатности

Основни циљ израде Плана у области привреде је обезбеђење просторних услова за развој стабилне и развијене привредне структуре, која ће дугорочно посматрано омогућити одрживо коришћење природних и створених ресурса и компаративних предности општине.

- Циљ израде Плана у области привреде је формирање стабилне и развојне привредне структуре, која ће дугорочно посматрано омогућити одрживо коришћење постојећих ресурса и компаративних предности планског подручја
- Основни циљ будућег развоја привреде је ревитализација производње и динамизирање развојних процеса и афирмација општине као произвођача здраве хране
- Обезбеђење просторних услова за развој привредних капацитета и њихов размештај, да би се постигли најповољнији ефекти и да би се обезбедили услови за развој и осталих насеља у кикиндској општини
- Обезбеђење просторних услова за изградњу индустријског парка, слободне зоне или робно-транспортног центра
- У области индустрије основни циљ је развијање свих грана индустрије (нарочито прерађивачке, као и развој малих и средњих предузећа), у складу са заштитом животне средине и контрола утицаја индустријских активности на животну средину
- Подстицање развоја капацитета терцијалних делатности да би се достигао ниво који захтевају савремени стандарди живљења.

На основу природних и радом створених предуслова за општину Кикинда у области **пољопривреде** могу се дефинисати следећи циљеви:

- Бржи развој пољопривредне производње у правцу афирмације овог подручја као произвођача здраве хране;
- Утврђивање предуслова за оптимални развој пољопривредне производње тржишне оријентације, на посматраном простору;
- Правилно препознавање оних специфичности и производних могућности овог подручја, које му пружају компаративне предности у односу на друга подручја;
- Стварање предуслова за укрупњавање земљишног поседа;
- Маркација површина погодних за наводњавање на датом простору;
- Идентификација просторних развојних могућности по пољопривредним делатностима.

У области **индустрије** основни циљ је даље динамизирање агроиндустријског комплекса и индустрија базираних на богатој сировинској основи, увођењем нових технологија. Такође, у циљу развоја сеоских насеља, подстицати развој индустријских капацитета мањег обима (мала и средња предузећа). Развој индустрије треба да је у складу са заштитом животне средине и да се врши контрола утицаја индустријских активности на животну средину.

Циљ у развоју капацитета терцијалних делатности (трговина, угоститељство, занатство) је подстицање њиховог развоја да би се достигао ниво који захтевају савремени стандарди живљења.

Са аспекта развоја **туризма**, основни циљ израде Стратегије развоја, је да се природне и антропогене вредности на простору општине Кикинда могу туристички валоризовати, као и да се утврде конкретни правци развоја оних облика туризма које је могуће развијати. Циљ је да се у оквиру потенцијала планирају садржаји и активности како би се повећао туристички промет планског подручја, као и приходи од туризма.

Посебни циљеви развоја туризма су:

- валоризација туристичких потенцијала у складу са захтевима савремене туристичке тражње и принципима развоја одговорног и одрживог туризма,
- дефинисање приоритетних облика и обима туристичких активности,
- дефинисање стартешких приоритета за коришћење и уређење подручја општине Кикинда, у складу са очувањем културне и природне баштине и развојем локалне заједнице, узимајући у обзир развојне планове туризма за читав регион (Потисје, Војводина, Србија) са циљем да се поспеши туристички развој самостално, и у оквиру ширег простора, кроз туристичке производе и заједничку маркетиншку презентацију.

Посебни циљеви у развоју **шума, ваншумског зеленила и ловства** за подручје општине Кикинде су:

- очување постојећих шума, шумског земљишта и ваншумског зеленила и унапређење њиховог стања и повећање укупних вредности и производности шума,
- повећање површина под шумама на рачун шумског земљишта и пољопривредног више бонитетне класе од V, (изузетно IV и V бонитетне класе),
- пошумљавање нових површина у оквиру изворишта вода, речних токова,
- подизање заштитних имисионих шума у граничним зонама индустријских постројења и саобраћајница,
- обезбеђење заштитно-регулаторних и других функција шума,
- повећање површина под ваншумским зеленилом формирањем заштитних појасева
- поред саобраћајница, мелиорационих канала и у оквиру пољопривредног земљишта
- (пољозаштитни појасеви) ради заштите од ветра и еолске ерозије,
- формирање заштитног зеленила у оквиру економија, салаша и депонија комуналног отпада и других објеката у атару као и свих деградираних површина (позајмишта, јаловишта, копова глине),
- формирање свих категорија насељског зеленила у свим насељима Општине,
- обезбеђење и трајно јачање и развој општекорисних функција шума, повезивањем шума, ваншумског зеленила и зеленила насеља у систем зелених површина.

У области развоја ловства на територији општине Кикинде општи циљеви су:

- повећање бројности и структуре дивљачи,
- очување ретких и угрожених врста,
- развој ловног туризма у оквиру туристичке понуде Општине.

Посебни циљеви проистичу из специфичности ловишта и спроводиће се кроз важеће ловне основе и годишње планове газдовања установљених ловишта.

Заштита природе

Основни циљеви у оквиру заштите природе су:

- старање о заштићеним природним добрима,
- проширење границе СП "Пашњаци велике дропље"
- картирање и валоризација и стављање под заштиту природних добара која се одликују изузетном природном вредношћу и
- скидање заштите са Спомен парка Кикиндско-Мокринском партизанском одреду, ради резервисања просотра за туристичко-рекреативну намену.

Заштита животне средине

У циљу заштите животне средине и одрживог развоја предметног подручја, неопходно је:

- обезбедити снабдевање свих насеља довољним количинама квалитетне воде за пиће;
- доградити канализациону мрежу у целом насељу Кикинда, а у осталим насељима предметне општине изградити канализационе мреже;
- обезбедити пречишћавање отпадних вода пре упуштања у реципијент;
- у индустријским комплексима изградити примарне пречистаче отпадних вода;
- изградити и реконструисати уличне канализационе мреже у насељима за одвођење атмосферских вода;
- извршити гасификацију свих насеља;
- вршити заштиту земљишта од деградације контролисаном применом хемијских средстава заштите биља у пољопривредној производњи;
- успоставити савремени систем елиминације комуналног отпада и сточних лешева, у складу са Националном стратегијом управљања комуналним отпадом, коју је донела влада Србије;
- постојеће сточно гробље користити привремено, у складу са законским условима;
- извршити санацију постојеће депоније и користити је до изградње регионалне депоније, у складу са санитарно-хигијенским условима, прописаним за ову намену;
- извршити санацију и рекултивацију дивљих депонија, као и постојеће привремене депоније након завршене експлоатације;
- санирати Мртву Тису забраном упуштања отпадних вода;
- израда катастра загађивача и успостављање мониторинга;
- формирање заштитних појасева дуж саобраћајница, око комуналних објеката и др., посебно на правцу дувања доминатних ветрова.

Саобраћајна инфраструктура

Основни циљеви на простору општине Кикинда у домену саобраћајне инфраструктуре би били :

- стварање просторних и осталих услова за остваривање концепцијских претпоставки датих у ППРС који би иницирали убрзани свеобухватни развој општине Кикинда као једне од пограничних општина,
- стварање услове за имплементацију свих планираних саобраћајних капацитета који могу да поставку привредне активности у оквиру овог простора и доведу до нових инвестиционих улагања на овом растору ,
- изградња нових саобраћајних капацитета (сегменти нове саобраћајне матрице Војводине) који могу да имају велики утицај на боље остваривање просторних веза и афирмацију појединих локалитета ове општине у домену привреде, туризма, као и веза са околним државама .

Посебни циљеви су :

- стварање услова за развој и унапређење свих облика саобраћајних активности како би се подстакло привредни развој свих руралних (а нарочито пограничних) простора односно како би се спречила депопулација и пражњење пограничних подручја,
- формирање нове општинске саобраћајне матрице тако да представља нови саобраћајни дистрикт Кикинда са оптималном саобраћајном мрежом у оквиру саобраћајне матрице Војводине и који ће задовољавати све нивое будућег интеррегионалног повезивања овог простора са окружењем, субрегионима и суседним државама према стандардима ЕУ,
- нова мрежа путева у општини Кикинда треба да створи оптималне услове повезивања општинског центра са насељима у окружењу као и насеља са окружењем атаром- сировинским залеђем како би се остварило оптимално убирање летине при свим временским условима,
- стварање услова за развој саобраћајних капацитета заснован на европским стандардима тј. стратешким принципима одрживог развоја животне средине, како у оквиру урбаних тако и руралних простора (у оквиру атара) како би се створили услови за производњу «здраве хране» као једног од будућих стратешких опредељења овог простора,
- приобаље пловног пута канала из система ДТД оспособити-изградити-модернизовати тако да се формирају капацитети за превоз расутих и течних терета као и основних капацитета наутичког туризма дуж канала док за претовар масовних роба користити РТЦ у Сенти уз коришћење интегралног саобраћаја,
- капацитете железничког саобраћаја тако реконструисати и модернизовати (други колосек, електро вуча и остало) да задовољавају све европске стандарде у међународном саобраћају,
- ваздушни саобраћај на овом простору има перспективу и у будућности треба да се афирмише тако да донесе значајну спортску активност и економску добит, а да би то и остварили морају се уложити значајна финансијска средства чији степен повратка је брз и ефектан.

Водопривредна инфраструктура

Као делови основног стратешког циља у области водопривреде, на подручју општине Кикинда систематизовани су следећи циљеви:

- Дефинисање водопривредног развоја и могућности водопривреде као подстицајног, или ограничавајућег фактора у оквиру других компонената развоја подручја;
- Интегрално, комплексно, рационално и јединствено коришћење водних ресурса, како за водоснабдевање становништва, тако и за подмирење потреба осталих корисника вода;
- Осигурање заштите и унапређење квалитета вода до нивоа несметаног коришћења вода за предвиђене намене, као и заштита и унапређење животне средине уопште и побољшање квалитета живљења људи;
- Очување и унапређење заштите од поплава, ерозија и бујица, као и других видова штетног дејства вода, при чему се и други системи (урбани, привредни, инфраструктурни итд.) упућују како да усмере свој развој да би се заштитили од штетног дејства вода;
- Унапређење свих делатности на водама и око њих, како би се успешно могли реализовати други циљеви у области водопривреде;
- Заштита и уређење сливова са гледишта развоја водопривредних система и развоја других водопривредних грана, посебно шумарства, путем заштите и ревитализације угрожених екосистема, антиерозионог газдовања шумама, унапређења естетских вредности, очувања и унапређења археолошких, историјских, биолошких, геолошких и других природних и створених ресурса и вредности.

Посебни циљеви развоја водопривредне инфраструктуре су:

У области развоја водоводних система на територији општине:

1. Стриктно поштовање режима заштите изворишта подземних и површинских вода у свим извориштима комуналних водовода.
2. Очување локалних изворишта, чак и оних мањег капацитета, и након повезивања појединих насеља са регионалним системима, ради обезбеђивања виталних функција система и у кризним хаваријским ситуацијама.
3. Постепено повезивање свих парцијалних водовода у јединствен регионални систем, којим се остварује висока поузданост функционисања и прописан, стално контролисан квалитет воде.
4. При прикључивања локалних водовода на регионални систем, а из регионалног система се допремају само недостајуће количине воде, док се наставља коришћење свих локалних изворишта која обезбеђују воду доброг квалитета.
5. Смањивање специфичне потрошње воде у домаћинствима, политиком реалних цена воде, мерењем утрошка воде и мерама планске рационализације потрошње.
6. Управљачко-информационо осавремењавање водоводних система, увођењем мерног – мониторинг система, који ће омогућавати праћење динамике потрошње у свим важнијим гранама мреже, као и брзу дијагностику поремећаја и кварова у раду система.
7. Вода за технолошке потребе у индустрији која не захтева воду квалитета воде за пиће, не може се захватати из водовода насеља, већ се потрошачи технолошке воде упућују на властите захвате површинских и подземних вода нижег квалитета (подземне воде у индустријској зони, која се не захвата за водоводе насеља) и на мере рецикулације и планске рационализације потрошње.

Основни циљеви и критеријуми за канализацију насеља и реализацију постројења за пречишћавање отпадних вода:

1. Канализациони системи се развијају као дистрибуирани системи, тако да са гледишта транспорта отпадних вода и препумпавања представљају заокружене, економски оправдане целине, које се могу заокружити изградњом одговарајућих ППОВ општег типа.
2. Даљи развој канализације спроводи се по сепарационом систему: посебно за отпадне воде насеља и оних индустрија које се након предтретмана смеју прикључити на канализације за отпадне воде, а посебно за кишне канализације.
3. По важећем критеријуму Водопривредне основе Србија (ВОС) , ППОВ се граде за сва насеља која имају више од 5.000 ЕС.
4. При канализацији насеља која до тада нису имала канализационе системе, стриктно се спроводи принцип обавезности прикључења домаћинства, без обзира на дотадашња привремена решења.
5. Стриктно се забрањује евакуација отпадних вода у напуштене бунаре и упојне јаме.
6. Отпадне воде индустрија које се налазе у Кикинди и оних које се планирају ван граница грађевинског подручја, смеју се упуштати у градску канализацију тек након предтретмана, којим се пречишћавају до нивоа да смеју да буду усмерене према ППОВ општег типа. Посебно је забрањено уводити у градску канализацију опасне материје и супстанце које би ометале и разбијале процес биолошког пречишћавања у ППОВ.
7. У циљу рационалног коришћења простора где год је могуће користити тзв. групне системе, којима се једним ППОВ пречишћавају отпадне воде из више оближњих насеља, повезаних магистралним колекторима са одговарајућим КЦС.
8. Димензионисање кишне канализације треба примерити значају подручја која се њоме штити и величини потенцијалних штета од плављења делова насеља и саобраћајница. Капацитети не би требало да буду мањи од оних који су потребни за прихватање тзв. двогодишње кише, нити већи од тзв. десетогодишње кише.

9. На малим водотоцима, уколико се исти уводе у системе кишне канализације, где год је то могуће, обликовањем терена и коришћењем зелених површина, извршити ретензирање/ублажавање великих вода пре њиховог увођења у колекторе.

Будући развој система за заштиту од поплава на територији општине Кикинда подразумева дефинисње следећих циљева и критеријума за тражење оптималних решења:

1. Обезбеђеност заштите је примерена вредности садржаја који се бране од поплава.
2. Заштитни системи се складно морају уклопити у урбано и остало окружење, по правилу добијајући вишенаменске функције: (а) линијски заштитни системи - као елемент урбаног уређења обала, водећи рачуна о функционалном повезивању насеља са рекама, (б) системи за одводњавање - за комплексне мелиорационе системе, (в) ретензије за ублажавање таласа великих вода - као елемент рекреационих површина насеља.
3. Повећање поузданости заштитних система реализацијом "касета", којима се евентуални пробој линија одбране локализује на мањој површини.
4. Насипи се морају тако уклопити у све друге садржаје који се граде у близини, да не буде угрожена његова функција и да у његовој близини нема објеката који би могли да отежају или онемогуће његово одржавање у периодима дуготрајне одбране од великих вода.

У области водопривреде, решења су у сагласности са значајем и утицајем реке Тисе, Златице и низом мањих природних и створених токова, тако да је неопходно:

1. Ваљано одржавати постојећу мрежу одбрамбених насипа и регулисаних корита,
2. Сачувати мелиорационе системе,
3. Заштитити подземна и површинска изворишта.

Енергетска инфраструктура

Задатак Плана је да утврди програм и смернице развоја енергетске инфраструктуре, синхронизује њен развој са свим активностима на овом подручју и тиме обезбеди најповољније услове за заштиту животне средине, очување природних вредности, живот и рад људи на овом подручју и њен даљи развој.

У области гасоводне (енергетске) инфраструктуре основни циљеви су следећи:

- гасификација на предметном подручју на бази усклађених концепција гасификације и топлификације, у сврху задовољења потреба крајњих корисника у широкој потрошњи,
- побољшање рада и поузданости постојеће разводне гасоводне мреже, као и њен даљи развој,
- функционално коришћење и штедња необновљивих ресурса,
- развој и коришћење алтернативних облика енергије.
- унапређење квалитета живљења и задовољавање потреба становника, при том имајући у виду принципе енергетске ефикасности;
- с обзиром на енергетску зависност региона, посебну пажњу посветити развоју и могућностима примене алтернативних извора енергије примерених подручју (геотермална енергија, енергија ветра и сунца, биомаса и биогаз), имајући све време потребу за енергетском ефикасношћу;

Електроенергетска инфраструктура

- обезбедити квалитетну и сигурну испоруку електричне енергије диктирану потрошњом у наредном периоду за све потрошаче на подручју општине Кикинда;
- у потпуности ревитализовати преносну мрежу;
- обезбедити коридоре за нову преносну мрежу 400 kV и 110 kV;

- изградити трафостаницу 400/110kV "Кикинда3"
- изградити трафостаницу 110/20kV, "Кикинда4";
- обезбедити коридоре за расплет далековода имајући у виду тежишта планираног раста потрошње и повећања поузданости напајања;
- обезбедити коридоре за 20 kV за све нове садржаје (гранични прелаз, обилазница, радне зоне и сл.);
- реконструисати постојећу 10kV мрежу и изградити нову 20 kV у складу са променом трансформације електричне енергије, тако да сва насеља, буду повезана мрежом од 20kV. Нисконапонска дистрибутивна мрежа, преко које се директно снабдевају сви потрошачи на овом подручју, треба да се усклади са овим променама;
- изградити нове и реконструисати постојеће трафостанице на 20/0,4kV, у складу са захтевима реконструисане дистрибутивне мреже и порастом потрошње;
- у насељима изградити квалитетну спољну расвету по захтевима ЈКО и складу са новим технологијама развоја расветних тела.

Телекомуникациона инфраструктура

- обезбедити потребан број телефонских прикључака за све кориснике, домаћинства у насељима и привредне субјекте;
- обезбедити мрежу високог квалитета, поузданости и расположивости изградњом јединствене транспортне мреже;
- изградити међумесни телекомуникациони систем ПТТ, за осигурање квалитета међумесних веза довољног капацитета, положити оптичке каблове и омогућити савремен систем преноса;
- заменити дотрајалу опрему и модернизовати мрежу, да би се обезбедило поузданије и квалитетније функционисање телекомуникационог система ПТТ и услови за увођење савремених услуга;
- увести нове телекомуникационе услуге увођењем оптичких каблова у све равни мрежа;
- увести мобилне услуге засноване на радио преносу;
- изградити модерне приступне кабловске мреже, за обезбеђење широкопојасних сервиса, развој јавних, комерцијалних и локалних радио и ТВ програма, уз константно праћење и укључивање нових технологија у складу са светским трендовима;
- осигурање коридора за РР везе;
- изградња микроталасних система за дистрибуцију радио и телевизијских програма у сеоским и мањим градским срединама изолованим острвима КДС.

III СТРАТЕГИЈА ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА, ПРАВИЛА КОРИШЋЕЊА, УРЕЂЕЊА И ЗАШТИТЕ ПЛАНСКОГ ПОДРУЧЈА

1. КОРИШЋЕЊЕ И ЗАШТИТА ПРИРОДНИХ РЕСУРСА

Природни ресурси општине Кикинда су:

- пољопривредно земљиште,
- шумско земљиште,
- биљни и животињски свет,
- површинске и подземне воде и
- минералне сировине.

Око 85% површина територије општине Кикинда је **пољопривредно земљиште**, на ком је могуће са веома великим успехом организовати све видове пољопривредне производње, те га је потребно штитити мерама и активностима којима се трајно обезбеђују природне функције земљишта. У том смислу забраном коришћења пољопривредног земљишта у друге сврхе, осим у случајевима утврђеним Законом и овим Просторним планом, забраном испуштања и одлагања отпадних и штетних материја, контролисаном применом минералних ђубрива и препарата за заштиту, избором адекватних технологија у обради земљишта и противерозионих мера, сачуваће се квалитет земљишта тј. његова физичка, хемијска и биолошка својства.

Пољопривредном земљишту које је коришћено за експлоатацију минералних сировина пројектима рекултивацује дати намену блиску пређашњем стању.

Пољопривредно земљиште треба заштитити пољозаштитним појасевима од штетеног дејства еолске ерозије којом се односе земљиште и усеви у фази семена што за последицу има смањење приноса. У том смислу је потребно:

- Формирати ветрозаштитно и пољозаштитно зеленило на око 2% територије Општине на просторима уз канале, саобраћајнице и у оквиру пољопривредног земљишта са циљем побољшања микроклиматских услова окружења;
- Формирати заштитно зеленило уз радне површине у атару, на просторима за рекултивацију (напуштене депоније, деградирано земљиште) у зонама кућа за одмор;
- Шуме и ваншумско зеленило повезати у систем зелених површина који ће омогућити јачање укупног био-еколошког система подручја.

Шумско земљиште на територији Општине треба повећати са садашњих 1,16 % пошумљавањем виших бонитетних класа пољопривредног земљишта, изузетно IV и V бонитетне класе. Шумско земљиште као ресурс треба користити у складу са његовим биолошким капацитетима, како би ефекти производње у шумарству били већи. Сем тога, неопходно је остварити и заштитну (превасходно водозаштитну) и социо-економске функције шума. Одговарајући избор станишта за пошумљавање, избор врста дрвећа као и примена прописане технологије гајења шума спада у најважније превентивне мере заштите шума и шумског земљишта.

Целокупан биљни и животињски свет и вредне делове природе који су под претходном заштитом као станишта природних реткости (пашњаци, водотоци, мртваје, слатине), треба користити тако да се не угрози њихов опстанак. Сталном пропагандом и едукацијом, посебно млађе популације, указивати на значај заштите коју треба спроводити и кроз бројне активности.

Површинске и подземне воде општине је потребно користити у мери и на начин да се не угрози њихов квалитет. Пречишћавањем отпадних вода пре њиховог упуштања у водотоке (реципијенте), сталном међународном сарадњом и праћењем и контролом њиховог стања, могуће је очувати квалитет површинских вода.

Подземне воде, посебно изворишта, такође, треба штитити од загађења, посебно оне у пливим водоносним слојевима одговарајућим техничким мерама.

Постоје три нивоа подземних вода: I издан дубине до 60 m, II од 160 m до 240 m, III на 500 m и више, и термо – минералне воде.

I издан користити за наводњавање и заливање башти уз адекватну заштиту ових вода од свих облика загађења.

II издан је главни ресурс за снабдевање водом за пиће. И даље га користити за ове намене уз строгу примену мера заштите.

III издан је недовољно истражени ресурс и потенцијални извор за снабдевање водом за пиће.

Термо-минералне воде су на дубини већој од 500 m, недовољно су истражене, те у овој области треба извршити даља истраживања и према количини и квалитету одредити коришћење и примену термо-минералних вода у будућности (у току је израда Студије).

Поред наведеног главног ресурса за снабдевање водом за пиће из друге субартеке издани, за дугорочно снабдевање становништва Општине пијаћом водом укључити у План и могућност коришћења воде из приобаља реке Тисе, као и могућност довођења воде са веће удаљености (извориште Ковин-Дубовац-Банатска Паланка)

Експлоатацију подземне воде за пиће и друге потребе предвидети у складу са позитивним прописима.

Минералне сировине на територији општине које су заступљене као неметалне минералне сировине за добијање грађевинског материјала, хидрогеотермални потенцијал и угљоводоници у течном и гасовитом стању (нафта, гас, угљендиоксид), користити у складу са принципима одрживог развоја. Постојеће просторе на којима се експлатишу минералне сировине по завршетку експлоатационог периода, треба вратити у пређашње стање рекултивацијом и дати им намену којом се не угрожава стање животне средине.

У планском периоду се планира наставак истраживања и хидротермалних потенцијала, као и њихово вишенаменско коришћење. Геотермалну енергију је могуће економично користити за различите енергетске потребе. Могућности геотермалне енергије у супституцији конвенционалних горива односе се на:

- производњу електричне енергије;
- производњу топлотне енергије за грејање станова, пословних и јавних објеката и припрему потрошне топле воде
- производњу топлотне енергије за грејање стакленика, пластеника, интензивно гајење поврћа и цвећа, аквакултуру и сушење пољопривредних производа,
- за технолошке процесе, и
- за рекреативне и балнеолошке потребе.

Имајући у виду постојеће бушотине које имају температуру око 50 ° C, релативно мали гасни фактор и проток, односно мале топлотне снаге, њихово коришћење треба усмерити на нискотемпературне потребе:

- у пољопривреди и прехрамбеној индустрији (пластеници, грејање пољопривредних објеката, сушење пољопривредних производа) – Мокрин Мк-1/Н, Банатско Велико Село VS-1/Н и Кикинда Ки 2/Н

- за грејање и рекреативно-балнеолошке сврхе – Кикинда Шумице Šm-1/H и Банатско Велико Село VS-2/H

2. ДЕМОГРАФСКИ РАЗВОЈ

На основу утврђених биодинамичких карактеристика популације, досадашњих развојних тенденција, планираних мера демографске политике, као и прогнозираног привредног и укупног друштвеног развоја, у периоду 2002-2021. год. за посматрана насеља је прогнозиран благи пад укупног броја становника, тако да ће 2021. године у насељима општине Кикинда живети 65920 становника. Просечна величина домаћинства износиће 2,8 чланова по домаћинству, а укупан број домаћинстава биће 23265.

Преглед по насељима дат је у следећој табели:

Табела 27: Пројекција развоја становништва

Насеље	Број становника		Индекс 2021/02	Прос. стопа раста 2002/21	Број домаћинстава		Просечна величина домаћинства	
	2002.	2021.			2002.	2021.	2002.	2021.
Бан.Топола	1066	900	84,4	-0,89	351	300	3,0	3,0
Бан.В. Село	3034	2900	95,6	-0,24	1112	1150	2,7	2,5
Башайд	3503	3400	97,1	-0,16	1106	1095	3,2	3,1
Иђош	2174	2070	95,2	-0,26	702	665	3,1	3,1
Кикинда	41935	42500	101,3	0,07	14607	15000	2,9	2,8
Мокрин	5918	5600	94,6	-0,29	2079	2000	2,8	2,8
Наково	2419	2300	95,1	-0,27	849	820	2,8	2,8
Н. Козарци	2277	2000	87,8	-0,69	755	715	3,0	2,8
Руско Село	3328	3100	93,1	-0,37	1160	1070	2,9	2,9
Сајан	1348	1150	85,3	-0,84	518	450	2,6	2,6
Укупно	67002	65920	98,4	-0,09	23239	23265	2,9	2,8

3. РАЗВОЈ ПРИВРЕДНИХ ДЕЛАТНОСТИ

Динамичнији и складнији развој привреде, инфраструктуре и друштвеног стандарда треба да допринесе побољшању услова живота и рада становништва Општине.

Користећи своје компаративне предности, а имајући у виду укупне и посебне потенцијале општине Кикинда, основни развојни приоритет треба да буде ревитализација укупне привреде, односно динамичнији развој постојећих индустрија, а нарочито прерађивачких капацитета у области пољопривреде (првенствено захваљујући богатој сировинској основи), као и развој малих и средњих предузећа, односно њихово кооперантско повезивање са великим предузећима. Потребно је обезбедити и просторне услове за будући развој привредних капацитета, те су приоритети развоја изградња и уређење радних зона насеља.

Да би се обезбедили услови за брже запошљавање и пораст прихода становништва (нарочито сеоских насеља), веома важан развојни приоритет треба да буде развој малих и средњих предузећа. Значајни просторни и сировински потенцијали сеоских насеља, као и недовољно ангажована радна снага треба да се активира обезбеђењем услова за развој прерађивачких капацитета мањег обима (нарочито прерада пољопривредних производа, услужне делатности итд.), чиме би се обезбедио и бржи трансфер становништва из примарних делатности. Интензивирањем привредног и

укупног развоја општине ангажоваће се највећи део континента радно способног становништва.

Принципи и правила организације будуће просторне структуре привредних активности су:

- изградња и функционисање привредних капацитета мора се одвијати уз строго поштовање мера заштите животне средине, природних и непокретних културних добара утврђених законом и овим Планом;
- капацитете са великим просторним и посебним саобраћајним захтевима градити у оквиру планираних радних зона;
- капацитете са специфичним захтевима (потенцијални загађивачи) градити на локацијама које обезбеђују услове за минимизирање негативних утицаја ових активности на животну средину;
- капацитете производно оријентисане мале привреде градити, по правилу, у оквиру планираних радних зона. Изузетно, када просторне могућности парцеле то дозвољавају, када технолошки процес производње и пратеће активности не угрожавају животну средину, те нису у супротности са преовлађујућом наменом зоне, ови капацитети се могу градити унутар основног насељског ткива;
- капацитете намењене развоју туризма градити у за то планираним локалитетима;
- мрежу капацитета намењених снабдевању и услугама развијати у складу са критеријумом учесталости њиховог коришћења: капацитете намењене задовољавању свакодневних потреба становништва развијати у складу са просторном дистрибуцијом становништва, капацитете намењене повременом или изузетном коришћењу развијати у централној насељској зони и у зонама највеће концентрације становника и посетилаца.

Будућу просторну структуру привредних капацитета чиниће следећи облици просторно-организационих јединица:

- радне зоне;
- појединачни радни комплекси на засебним парцелама у оквиру насељских зона са другом преовлађујућом наменом;
- појединачни капацитети рада у склопу парцела са другом преовлађујућом наменом.

У склопу основног насељског ткива (станованање, шира зона центра) могу се градити и развијати они капацитети чија технологија рада нема негативних утицаја на животну средину, заштићена природна и непокретна културна добра, који нису у колизији са планираном преовлађујућом наменом зоне и парцеле на којој се гради, уз услов да просторне могућности парцеле (индекс изграђености, индекс заузетости, приступ јавној саобраћајници и сл.) то дозвољавају.

3.1. Пољопривреда

Повољни природни и створени потенцијали у области пољопривредне производње омогућавају развој различитих видова пољопривредне производње (ратарство, повртарство, воћарство, виноградарство и сточарство), као и развој агроиндустрије на бази расположивих сировина биљног и животињског порекла. Бржи развој пољопривреде предпоставља одговарајуће промене у структури производње праћене повећањем приноса и ефикаснијом организацијом откупа и промета основних производа пољопривреде. Неопходно је да Општина донесе Стратегију развоја пољопривреде као значајне привредне гране (Основе о заштити коришћењу и унапређењу пољопривредног земљишта на подручју Општине Кикинда).

Значајан развојни потенцијал општине Кикинда представља могућност развоја тзв. малог агробизниса за који постоји квалитетан сировински потенцијал, одговарајући просторни услови (нарочито у сеоским насељима Општине), квалификована радна снага и заинтересованост великих тржишта у окружењу, која могу да апсорбују ову

производњу. Развој малог агробизниса значајно ће допринети повећању степена запослености у Општини, бољем коришћењу постојећег сировинског потенцијала и повећању прихода локалног становништва.

Развој пољопривреде у наведеном смислу захтева одговарајуће активности на едукацији пољопривредних произвођача, обезбеђење повољних кредитних линија за развој и инвестирање и стварање услова за рационално повезивање пољопривредних произвођача у циљу укрупњавања поседа и боље организације откупа.

Ратарство

У наредном периоду у општини Кикинда доминатна грана биљне производње биће и даље ратарство.

Посебну пажњу потребно је посветити уско специфичним програмима производње. Полазећи од природних предности за ратарску производњу, добрих педолошких карактеристика земљишта, умерено континенталне климе и створених вредности које се огледају у традицији ратарске производње на овом подручју и високог стручног знања носилаца развоја пољопривреде, потребно је осавременити производњу применом нових технологија у складу са савременим научним сазнањима.

Правци развоја ратарства су:

- да се обезбеди прехранбена сигурност грађана довољним количинама и квалитетним производима,
- да се обезбеде довољне количине квалитетних сировина за прехранбену индустрију, како домаћих тако и страних произвођача,
- да се повећа производња квалитетног семена за домаће произвођаче и за извоз,
- да се изменом структуре сетве и применом нових технологија дође до већих економских ефеката ратарске производње,
- да се посвети посебна пажња националним уско специфичним програмима производње,
- да се повећају површине под индустријским и крмним биљем на рачун површина под житима,
- да се повећају површине за семенску производњу у условима наводњавања,
- да се очувају земљишни ресурси водећи рачуна о квалитету земљишта,
- да се начином избора технологије производње не изазове негативан утицај на животну средину,
- да као ослонац у креирању стратегије остану домаћи научно образовни институти и стручне службе,

Повртарство

С обзиром да територија општине Кикинда поседује добре агроеколошке услове, реално је очекивати да се у наредном периоду повећају површине у повртарској производњи, а уз примену савремених технологија да дође и до повећања приноса и да се прерада поврћа подигне на још виши технолошки ниво.

Очекује се, да у наредном периоду, дође до повећања површина у свим облицима производње, од баштенског и њивског, до производње у заштићеном простору. Да би се то постигло потребно је дефинисати следеће правце развоја:

- повећање површина под повртарским културама, при чему би оне требале да достигну површине од око мин 20 % укупне површине пољопривредног земљишта;
- повећање производње поврћа као другог усева;
- разноврснији производни програм, увођењем квалитетнијих и отпорнијих сорти високог нутритивног и здравственог квалитета;

- осавременавање баштенског начина производње, уз избор сорти које захтевају веће ангажовање људске радне снаге и комбиновање са производњом у заштићеном простору;
- набавка нове специјализоване савремене механизације;
- подизање већег броја батеријских стакленика и пластеника;
- повећање образовног нивоа пољопривредних произвођача, путем стручних саветовања о достигнућима у савременој повртарској производњи;
- обезбеђење вишег степена прераде на месту настанка сировина (сушење, смрзавање, паковање, производња амбалаже, транспорт итд.) у мини погонима као породични посао, као и даљи развој индустријско-прерађивачких капацитета.

Воћарство и виноградарство

У циљу развоја воћарско-виноградарске производње на територији општине Кикинда, а у складу са оријентацијом на интензивирање ових облика пољопривредне производње неопходно је испоштовати следеће правце развоја:

- донети стратегију развоја воћарско-виноградарске производње,
- задужити стурчне службе за контролу садног материјала и по препорукама ове службе подизати нове воћњаке и винограде,
- садни материјал бирати према типовима земљишта,
- спровести санацију постојећих засада и крчење старих и дотрајалих, уз заснивање нових,
- подизати засаде избором отпорнијих врста и сорти, које нарочито показују отпорност према проузроковачима болести и штеточинама,
- уносити интегралан биолошки концепт у воћарско-виноградарској производњи, како би се пратили светски трендови производње,
- перманентно повећати површине под трајним засадима, водећи рачуна о истовременом побољшању квалитета производње,
- створити услове за изградњу система за наводњавање, на површинама на којим ће се подизати или занављати трајни засади.

Остали видови њивске производње

С обзиром на квалитет земљишта и традицију у производњи и других култура на отвореном простору за очекивати је да ће у нареденом планском периоду доћи до неминовног смањења површина под високоакумулативним културама.

Потребно је сагледати могућност и израдити програм узгоја зачинског, ароматичног и лековитог биља, као и могућност узгоја цвећа.

Сточарство

Стање у сточарству на територији Општине, карактеришу нагомилани проблеми праћени slabим производним резултатима, у односу на могућности подручја, као и перманенти пад производње. Правци развоја су:

- утврдити стратегију развоја сточарства за територију општине Кикинда, уз израду јединственог одгајивачко-селекцијског програма,
- обезбедити довољне количине квалитетне хране првенствено на подручју општине,
- дефинисати јасне критеријуме и израдити одговарајући одгајивачко-селекцијски програм,
- успоставити задовољавајући здравствени статус животиња, уз стални надзор ветеринарске службе,
- обезбедити повезивање примарне производње са прерађивачком индустријом, како би се ускладили планови производње,
- специјализовањем производње поделити расни састав говеда у правцу млечног и месног типа,

- извршити адаптацију постојећих објеката фарми, а нове објекте пројектовати и изводити у више фаза и етапа реализације,
- уводити нова савремена научна сазнања у процес производње,
- праћење контроле квалитета сточне хране од улазних компоненти до готових крмних смеша,
- израдити посебан програм ревитализације и унапређења сточарства за територију целе општине и дефинисати носиоце спровођења програма.

Остали видови производње

У свим насељима постоји интересовање за производњу неконвенционалних видова анималне производње. У насељима би се уз релативно мала улагања могли организовати разни видови производње, у постојећим објектима, као основна или додатна делатност. Неки могући видови овакве производње су:

- гајење фазана у контролисаним условима
- фармски узгој препелица
- гајење пужева
- узгој нутрија, чинчила и кунића
- гајење глиста.

У општини нису довољно искоришћене могућности за развој пчеларства, те је неопходно у свим стратешким опредељењима нагласити да постоје добри услови за развој овог вида производње.

Пољопривредна механизација

У наредном периоду најважнији задаци биће:

- осавремењавање машинског парка,
- побољшање квалитета машина,
- организовање техничко саветодавне службе,
- израда критеријума и карата за оцену погодности појединих типова земљишта за конзервацијске системе обраде,
- едукација пољопривредних произвођача ради правилног избора одређених типова машина и опреме,
- остваривање научно-техничке сарадње са суседима из региона, на унапређењу квалитета машинског парка,
- омогућење слободног избора из широке понуде/према интересовању и потребама свих произвођача,
- подржати развој предузећа за пружање услуга, одржавање и сервисирање механизације и опреме.

Уређење и коришћење вода у пољопривреди

На територији општине тренутно постоје изграђени системи за наводњавање, а у наредном периоду са променом сетвене структуре и интензивирањем пољопривредне производње наметнуће се неминовност изградње нових и реконструкција постојећих заливних система.

Постојећа каналска мрежа за одводњавање је у доста добром стању, али је у наредном планском периоду неопходно извршити њену реконструкцију.

Да би се побољшала ситуација у овој области неопходно је предузети одговарајуће мере и то:

- извршити анализу рада постојећих система за наводњавање и одводњавање као и анализу свих њихових делова (црпне станице, каналска мрежа уређаји итд.),

- дефинисати приоритете који уз најмања улагања у првој фази могу дати најбоље резултате,
- извршити измуљивање и чишћење постојећих канала детаљне каналске мреже,
- на теренима, чија конфигурација то дозвољава, канале за одводњавање користити као вишенаменске, омогућујући да се у одређеном периоду током вегетације могу користити за наводњавање,
- извршити анализу квалитета вода прве издани и на високим теренима омогућити бушење бунара за потребе наводњавања мањих површина,
- експлоатацију свих водопривредних система организовати и планирати на савременим, рационалним и научно-стручно верификованим критеријумима.

3.2. Шуме, шумско земљиште, ваншумско зеленило и лов

Шуме и шумско земљиште

Шуме у оквиру Плана шуме треба да остваре заштитне, културно-социјалне и производне функције.

Како би се постигли задати циљеви и оствариле основне функције шума и ваншумског зеленила у оквиру обухвата Плана потребно је:

- Повећати површине под шумама пошумљавањем шумског земљишта – чистина, површина уз канале и земљишта на VI, VII и VIII бонитетне класе пољопривредног земљишта (изузетно IV и V), коришћењем земљишта у складу са његовим биолошким капацитетима.
- Према посебној основи за газдовање шумама за ГЈ "Кикинда" повећати површине под шумама на рачун редовних сечина и плодних чистина на око 80 ха што ће повећати шумовитост ове газдинске кединице а уједно и Општине.
- Унапредити стање постојећих шума превођењем изданаčkih шума у високе, мелиорацијом деградираних шума у високо продуктивне уз интензивну негу и заштиту постојећих шума у свим фазама развоја.
- Уз каналску мрежу избор врста дрвећа и технологије узгоја шума ускладити са водним режимом.
- Фаворизовати садњу аутохтоних састојина (у оквиру ГЈ Кикинда храст лужњак), а у оквиру спомен шума "Симићев салаш" задржати постојеће врсте с обзиром на туристичко-рекреативну функцију овог локалитета..
- Организовати трајну максималну шумску производњу уз тежњу очувања аутохтоног пејсажа.

Лов

Ловишта на територији Општине имају добре услове за развој и гајење дивљачи. Планским мерама се предвиђа:

- пошумљавање непродуктивног земљишта – у циљу формирања ловних ремиза станишта за дивљач,
- постизање пуног економског капацитета ловишта,
- заштита ретких врста дивљачи,
- изградња ловно-техничких објеката,
- повећање економских ефеката ловства,
- опремање ловачких домова и
- развој ловног туризма.

3.3. Туризам

Анализе природних и антропогених потенцијала, еколошких обележја простора, као и до сада изграђених објеката туристичке инфра и супраструктуре, показале су да се на подручју општине може рачунати са развојем више облика туризма. Поред тога, и анализе основних обележја и доминантних трендова који су присутни на тржишту иностране и домаће тражње показале су, такође, оправданост селективног развоја туризма и постојање тржишта тражње за више различитих садржаја туристичког производа, који се могу формирати на бази расположивих локалних ресурса. Зато су, при утврђивању носећих облика развоја туризма коришћена два основна критеријума:

- *ресурсна утемељеност туризма*, која подразумева постојање туристичких ресурса - природних и антропогених, са одговарајућом типолошком структуром, довољним нивоом атрактивности и туристичке функционалности;
- *тржишна оправданост развоја туризма*, која се темељи на постојању задовољавајућег обима и структуре тражње (домаће и иностране) за расположивим ресурсима и садржајима туристичког производа који се на бази њих могу формирати.

На основу примењених критеријума (мотивски, просторни, еколошки, економски, функционални) и могућих облика туризма, уз поштовање принципа одрживог развоја, дефинисани су **стратешки приоритети** развоја следећих основних облика туризма:

- **културно-манifestациони**, који ће користити предности богатог културно-историјског и етнолошког наслеђа, етно-архитектуре, као и традиционалних манифестација;
- **здравствено-рехабилитациони** – потенцијални облик туризма који зависи од улагања у пројекат Бање у Банатском Великом Селу.
- **спортско-рекреативни**- који ће се ослањати на досадашњу традицију општине у спортско-рекреативним активностима, али и на потенцијале развоја (бицикличке туре, развој коњичког спорта, немоторни спортови на води (вожња чамцима...)),
- **еколошко-образовни** - школе природе и школе у природи, еколошки кампови, екскурзије, стручни и студијски боравци за одрасле...;
- **лов и риболов** - подручје располаже великим потенцијалима за лов и риболов, што може да резултира разноликом и обимном туристичком потрошњом према домаћим и страним заинтересованим;
- **конгресни** -
- **сеоски**- као све присутнији и траженији облик, који ће својом понудом у руралном амбијенту понудити туристима све компаративне предности овог простора (здрава храна, домаћа радиност, стари занати, културно-историјски мотиви).
- **транзитни** - је везан за потребе корисника граничног прелаза. Информативни центар на граничном прелазу пружаће све потребне услуге туристима који улазе у нашу земљу. Одмориште и мотел су планирани и представљају неопходан садржај за стандард путовања савременог туристе.

Културни и манифестациони туризам је изузетно добро развијен у општини Кикинда, јер се годишње одвија више десетина приредби (фестивала, сусрета, турнира), из области спорта, културе, музике, еко и етно садржаја и стваралаштва, од којих су многе међународног карактера:

- Међународни симпозијум вајарства "Terra";
- Меморијал Мирослава-Мике Антића;
- Дани Лудаје;
- Светско првенство у туцању ускршњим јајима;
- "Гусанијада"...

Коришћење културно историјских споменика, као мотива туристичких потреба све више ће се имплементирати у туристичку понуду, што се посебно односи на презентацију Пројекта "Кикиндски мамут". **"Интегралног пројекта Кикиндски мамут"**

подразумева ревитализацију културно-историјске целине Погона II фабрике АД "Тоза Марковић" коју ће чинити: Музеј Terra, Музеј цигларства и Музеј квартара (тзв. "мамутана"). Формиран је тим ⁶ који је развио комплексан пројекат очувања, заштите, али и адекватне презентације јединственог налаза мамута, финансиран од стране ЕУ кроз Европску агенцију за реконструкцију и општине Кикинда. У складу са дефинисаним правцима друштвено-економског развоја региона и савременом светском праксом, дугорочни циљеви пројекта су:

1. укључивање Кикинде у савремене токове друштвено-економског развоја;
2. активно коришћење културних, привредних и људских потенцијала;
3. развој културног туризма.

Посебан циљ пројекта је: креирање комплексног културно-туристичког производа "Кикиндски мамут" кроз синергију висококвалитетне културне атракције и пратећих туристичких садржаја, тако да је могуће формирање "парка културе".

Поред овог пројекта, радиће се на опремању објекта Суваче, наставиће се са традицијом осталих културних манифестација (песнички сусрети, сликарске колоније...) За то је потребно доградити инфраструктуру за прихват туриста и за њихов дужи боравак.

Здравствено-рехабилитациони и рекреативни туризам развијаће се активирањем хидрогеотермалног потенцијала у Банатском Великом Селу. На основу резултата добијених извршеном комплетном физичко-хемијском анализом воде, закључује се да минерална вода из бушотине VS-2/H припада категорији лековитих вода због својих физичких и хемијских особина. Термоминерална вода из ове бушотине могла би да се користи у балнеотерапијске сврхе, као допунско средство лечења у склопу медицинске рехабилитације. Формирањем природног лечилишта (или Центра за лечење и рехабилитацију) и изградњом адекватних објеката и отворених садржаја везаних за коришћење термалне воде (аqua парк, отворени базени, трим стазе....) дошло би до коришћења једног природног ресурса на оптималан начин.

Здравствено-рехабилитациони туризам се односи на лечење и давање терапеутских услуга пацијентима. Рекреативни (spa&wellness) туризам све више добија на популарности у свету, тако да се и у планираној бањи у Банатском Великом Селу очекује пораст броја корисника овог вида туризма.

Спортско-рекреативни туризам - Планом су обухваћене две врсте основних структура у простору које су намењене спорту и рекреацији:

1. **Прва група** су спортски комплекси у којима доминира зеленило, као што су веће јавне парковске, шумске и језерске површине, површине излетишта, које не изискују посебно изграђене или опремљене површине и објекте, а употпуњене су трим стазама, стазама за шетњу и вожњу бицикла, дечијим игралиштима, плажама, површинама за одмор, камповање и евентуално игралиштем за мале спортове и сл. Углавном се ради о спортским површинама за самоиницијативне активности корисника, у смислу спонтане рекреације појединаца и група. Ту спадају и голф терени, ловишта, ... Ради се обично о већим или врло великим комплексима земљишта. Могући локалитети су: "Водице", "Симићев салаш", "Јоановићев салаш", уређењем комплекса као парк шуме добиће се простори погодни за излетишта (КО Кикинда), простор Визиторског центра у СРП "Пашњаци велике дропље", "Девет грла" (КО Мокрин), "Дударница" (КО Башаид)...

⁶ Институције и организације ангажоване на пројекту су: општина Кикинда, АД "Тоза Марковић", Народни музеј Кикинда, Регионална привредна комора Кикинда, Завод за заштиту природе Републике Србије Београд, Центар за дигиталну археологију Филозофски факултет Београд, Завод за проучавање културног развитка Београд

2. **Другу групу** чине спортске и рекреативне целине, намењене активним спортским делатностима које изискују посебно изграђене и опремљене спортске комплексе и појединачне спортске објекте у урбаном ткиву у којима су доминантне изграђене структуре, као што су стадиони, спортски центри, спортске дворане, сале, комплекси базена и сл. Могући локалитети: обједињен и функционално повезан простор "Старог језера", Спортског центра "Језеро", парка "Бландаш", ресторана "Ловац", Старог салаша и оба стадиона; хиподром у Кикинди и Мокрину...

Еколошки туризам-Обухвата заштићене делове природе (посебно део СРП "Пашњаци велике дропље") које је могуће посебним програмом, уз сагласност Завода за заштиту природе Републике Србије, укључити у програме развоја туризма. У оквиру еколошког туризма одвијаће се следеће активности:

- посматрање птица – "bird watching" (колонија заштићених чапљи итд.), фото сафари,
- јахање, вожња бициклима, стручно и научно упознавање и проучавање природних вредности, скупљање лековитог биља, печурака и друго,
- школе природе и школе у природи, еколошки кампови, екскурзије, стручни и студијски боравци за одрасле...

Риболовни туризам ће се развијати на риболовним подручјима отвореног типа (Кикиндски канал) и затвореног типа (рибњаци, језера). Овај вид туристичке понуде постаје све актуелнији као основна понуда за све већи број специјализованих туристичких агенција али може бити и додатни садржај боравка.

Ловни туризам ће бити један од најатрактивнијих делова туристичке понуде општине Кикинда, будући да је већи део подручја општине погодан за лов. Добра материјална основа, бројност дивљачи и дуга традиција лова представљају добре предуслове за даљи организован развој ловног туризма који треба да буде окренут како иностраном, тако и домаћем тржишту.

Сеоски туризам има најмању традицију на подручју општине, али су могућности за његов развој веома велике. Развој сеоског туризма представља **активирање постојеће** материјалне базе (у селима и на салашима), кадровско и организационо оспособљавање становништва за пружање туристичких услуга смештаја, исхране и понуде садржаја у простору. Чињеница да је на овом простору увек била присутна, као и да и данас постоји, веома шаролика национална структура становништва указује на могуће постојања бројних етно обележја - ношња, обичаји, фолклор, традиционална рурална економија и др. Нажалост, бројна од ових обележја су замрла, или су потпуно ишчезла. Традиционална ношња може се видети само приликом верских светковина, претежно у селима. Карактеристична банатска ношња одржава се само у културно-уметничким друштвима, док се у музејима налази мали број таквих експоната. Туристичка тражња, нарочито инострана, за етно мотивима стално се увећава и све више усмерава ка етно-туристичким дестинацијама, са карактеристичним и изворним обележјима своје понуде.

У оквиру специфичних и за туризам потенцијално атрактивних руралних амбијенталних целина треба истаћи **салаше**. Они чине потенцијално атрактивне туристичке пунктове, од којих се већина може самостално или комплементарно укључити у интегрални туристички производ овог простора. Перспективу у туристичком развоју треба тражити за неке очуваније салаше, који представљају аутентичне примерке руралне равничарске економије и живота паорског становништва. Да ови рурални амбијенти имају изгледну туристичку перспективу показује пример суседне Мађарске која је постала водећа европска земља у погледу туристичког активирања ових простора, са разноликим садржајима туристичког производа - екотуризам, агротуризам, ловни туризам, туризам посебних интересовања и друго.

Конгресни туризам има делимично остварене предуслове (садржаји хотела "Нарвик"), али се понуда у овој области мора подићи на виши ниво. Поред стварања материјалних услова за организовање конгреса, саветовања и семинара (смештајни капацитети, погодне сале за састанке, ниво опремљености објеката за међународне конгресе, веће комуникационе могућности), потребно је радити и на организовању пратећих програма за учеснике конгреса који ће на адекватан начин представити вредности општине Кикинда.

Излетнички туризам ће имати велике перспективе, с обзиром на природне погодности општине и нарастајуће потребе становништва у урбаним срединама за кратким и квалитетним боравцима у природи. У случају добре организације и атрактивног садржаја излетничког облика туризма (уз добру пропаганду и маркетиншку афирмацију) оне могу бити код одређених случајева туристичке тражње веома атрактивне, те и основни мотив укључења у туристичка кретања, међутим то истовремено повлачи

за собом и обавезе улагања у уређење и опремање ових туристичких локалитета општине Кикинда. За то је потребно доградити инфраструктуру за прихват туриста и за њихов боравак.

Транзитни туризам је везан за потребе корисника граничног прелаза. Кикинда може рачунати на краће задржавање туриста који су се упутили ка другим дестинацијама (ка Румунији, Новом Саду, Београду, Суботици) са понудом за разгледање значајних културно историјских споменика. Информативни центар на граничном прелазу пружаће све потребне услуге туристима који улазе у нашу земљу. Одмориште и мотел представљају неопходан садржај за стандард путовања савременог туристе.

Највећи број туриста ће упражњавати више видова туризма једнократно (нпр. излетнички-етно-спортско-рекреативни) што ће посебно бити обрађено аспектом туристичке промоције.

Један од основних предуслова одрживог развоја туризма је план едукације свих учесника у туризму: туристичких радника, локалног становништва, туриста и свих осталих укључених у туристичке и пратеће активности.

За развој туризма значајно је креирање брэнда Кикинде. Примарна активности су: преокретање слике о Кикинди и околним насељима, креирање позитивне слике о подручју и постизање жељене економске користи за његову популацију, пословање и акције. Елементи Кикинде на основу којих се може градити брэнд Кикинде, базиран на туризму, конгресима и догађајима, су:

- културни догађаји:
 - Симпозијум "Terra",
 - Меморијал Мике Антића,
 - "Дани лудаје",
- археолошки налази:
 - налаз скелета мамута,
 - налази остатака праисторијских животињских и биљних врста,
 - налази керамике;
- природне вредности:
 - СРП "Пашњаци велике дропље"
 - геотермални извори,
 - Старо језеро,
 - заштићени парк "Бландаш",
- спортско-рекреативни садржаји:
 - спортско-рекреативни центар у Кикинди,
 - хиподроми,
 - купалиште "Плава бања".

Кикинда треба да формира бренд базиран на туризму, конгресима и догађајима који ће бити потпомогнут и другим основама брендинга места, као што су наслеђе, архитектура и визуре, обележја насеља, гостољубивост, познати становници, начин живота и забавни садржаји.

4. ПРОСТОРНИ РАЗВОЈ, МРЕЖА НАСЕЉА И РУРАЛНА ПОДРУЧЈА

4.1. СТРАТЕГИЈА РАЗВОЈА МРЕЖЕ НАСЕЉА

С обзиром на тенденције у просторнофункционалној организацији Србије на једној страни, и потребе трендова будућих европских интеграционих токова у југоисточној Европи на другој, потребно је дефинисати нову позицију кикиндске агломерације у будућим просторноразвојним процесима, где ће до пуног изражаја доћи њене компаративне предности (макро, мезо и микрорегионални положај).

Вреднујући геопросторне, економске и демографске потенцијале своје агломерације Кикинда има конкурентски, а уједно комплементаран и компатибилан однос са осталим центрима Баната и Војводине.

У погледу будућег развоја мреже насеља стратегија развоја подразумева:

- Подстицање урбанизације насеља и њихово повезивање на принципима одрживог развоја уз максимално очување и заштиту животне средине,
- Подстицање даљег развоја центара развоја, уз усмеравање промена у структури делатности центра, са циљем да се остваре што повољнији односи између производних и непроизводних делатности,
- Настојање ка формирању равномерније размештене мреже насеља, која ће омогућити ширење и интензивнији процес урбанизације, као и смањење разлика у нивоима социо-економске развијености и насељености појединих делова подручја,
- Настојање ка равномернијем размештају центара услуга, њиховој даљој децентрализацији и приближавању корисницима, уз смањење разлика у условима и стандардима коришћења,
- Подстицање стварања заједнице насеља различитих величина и садржаја заједничких интереса,
- Развој центра заједница треба усмерити тако да он буде носилац развоја и организације мреже насеља, пружања услуга за задовољавање разноврсних

потреба становништва, али и основни покретач трансформације мреже околних насеља.

Из тих разлога, функционална диференцијација мреже насеља заснована је на постојећој категоризацији у општини Кикинда, тако да ће у погледу међусобне функционалне организације постојати три типа насеља:

- **Примарно сеоско насеље** - пољопривредна насеља, са минималном опремљеношћу јавним услугама и службама, без икаквих спољних функција према суседним селима,
- **Локални центар** - насеља више категорије у регионално-територијалној организацији мреже сеоских насеља општине Кикинда. Насеља ове категорије имају највиши степен опремљености од свих сеоских насеља и представљају центар за суседна насеља (Руско Село, Башаид, Банатско Велико Село), али села ове функционалне категорије имаће и самосталан карактер (Мокрин);
- **Регионални (општински) центар Кикинда** - поред унутрашњих има развијене и спољне функције према примарним насељима.

Афирмацијом концепта интегралног и одрживог развоја, чије најважније компоненте чине пољопривреда, развој малих и средњих предизећа, као и развој туризма, на овом простору би се могао отворити процес економске, демографске, социјалне и културне ревитализације руралних подручја, што је од дугорочног стратешког значаја. У том правцу, реално је очекивати пуну материјалну, стручну и организациону подршку и помоћ, како одговарајућих органа из Војводине и Републике, тако и иностраних инвестиционих фондова, који финансијски прате развојне програме у привредама земаља у транзицији.

4.2. СТРАТЕГИЈА РАЗВОЈА РУРАЛНИХ ПОДРУЧЈА

Концепција просторног развоја села и унапређење квалитета живљења у сеоским подручјима полази од начела вишефункционалног-интегралног развоја и јачања економске снаге пољопривредних домаћинстава и њихово укључивање у тржишне услове привређивања.

Таква развојна концепција подразумева развој и најповољније коришћење производних ресурса пољопривреде и других привредних, услужних и посредничких делатности. Приликом планирања будућег развоја села, неопходно је развијати оне функције које ће обезбедити заустављање и преусмеравање негативних трендова у демографским процесима.

Планирани развој руралних подручја обухвата:

- Интегрисање села у привредни, културни и социјални развој подручја;
- Побољшање комуникације између села и центара вишега реда надоградњом постојеће и изградњом нове инфраструктуре;
- Коришћење веће могућности комплементарног развоја села и атара;
- Рационално коришћење земљишта у циљу подизања веће искоришћености земљишта унутар постојећих граница грађевинског рејона, усмеравањем изградње на подручја са изграђеном инфраструктуром;
- Подизање нивоа комуналне опремљености насеља;
- Афирмација туристичке понуде.

Планирано унапређење пољопривреде, изградња и модернизација свих видова инфраструктуре, развој туризма, посебно на салашима, допринеће да се рурална

подручја брже и адекватније развијају уз заустављање негативних демографских тенденција.

Рурална насеља у кикиндској општини су веома повољних особина кад је величина насеља у питању. Наиме, сва насеља су величине преко 1.000 становника. Доминирају средња насеља од 1.000-3.000 становника, просечне величине 1856. Ове чињенице, уз сазнање да је просечна величина насеља 6700 становника, указују да ће будућа ревитализација и обнова села бити рационална јер граница рационалног улагања је управо у насеља већа од 1.000 становника са аспекта комуналног опремања и улагања у остале елементе квалитета живљења. Поред свих негативних трендова који су пратили развој села последњих деценија прошлог века за село кикиндске општине може се рећи да се одржало. Равномерно распоређена насеља по целој територији општине, повољна величина насеља, повољни услови за развој пољопривреде, задржан основни ресурс становништва, повољне саобраћајне везе, јако индустријско језгро у граду, али и многобројна мешовита домаћинства основни су утицајни фактори за стварање стратегије развоја села у општини.

5. ОРГАНИЗАЦИЈА ЈАВНИХ СЛУЖБИ

Основна планска поставка је развој јавних служби заснована на постојећој мрежи објеката, потребама будућих корисника, примени савремених информатичких и других комуникационих средстава и новим улагањима јавног и приватног сектора.

Развој **социјалне заштите** обухвата доступност услуга свим становницима општине а посебно најосетљивијим групама као што су деца без родитељског старања и стара лица. Повећање броја старачких домаћинстава захтева и решавање основних проблема као што су снабдевање, здравствена заштита, пружање одређених врста услуга и др., тако да је у наредном периоду потребно, поред повезивања институција примарне здравствене заштите и социјалне заштите, планирати и различите врсте смештаја и заштите старих лица. То је могуће остварити планирањем различитих модалитета смештаја: формирањем мобилних екипа које би пружале помоћ старим лицима у њиховим кућама, пресељењем старих лица (мањи број) код породица где би се формирао мањи објекат за смештај и негу старих, изградња домова за смештај старих лица у мањим насељима (где постоји могућност и формирања окућнице) и др. Објекти за смештај деце без родитељског старања су изузетно важан сегмент у решавању проблема социјалног типа и сигурно је да се на подручју општине моарју планирати и објекти за ове намене.

У планирању ових активности основну улогу треба да има локална самоуправа у сарадњи са приватним сектором.

Због законски утврђене обавезе организовања припремног **предшколског васпитања и образовања** за децу од 6 година, проширење мреже предшколских група обезбедиће се повећањем капацитета у постојећим објектима или новим објектима, у зависности од исказаних потреба, уз обавезу да се обезбеди обухват од 100% континента деце тог узраста. За децу узраста до 6 година и обухват од најмање 30% деце, користиће се постојећи објекти, као и наменски изграђени нови објекти поготово за установе које данас користе друге објекте (објекат месне заједнице, школе, земљорадничке задруге). Приликом израде одговарајуће урбанистичке документације за насеља, потребно је водити рачуна да се задовоље дефинисани нормативи за изградњу предшколских установа.

Организација **основног образовања** и даље ће се заснивати на матичним осмогодишњим школама у свим насељима уз потребну обнову објеката и повећан квалитет њихове опремљености.

Постојећи објекти **средњег образовања** и даље остају, уз могућност отварања нових смерова или оснивање новог профила образовања, као и увођење приватних средњих школа, што ће зависити од даљег развоја средњошколског образовања, заинтересованости и потреба популације ђака тог узраста.

Даљи развој **здравствене заштите** засниваће се на организацији примарне здравствене заштите, која ће обухватати Дом здравља у Кикинди и амбуланте у осталим насељима са одговарајућом здравственом службом. Секундарну (специјализовану) здравствену заштиту за све становнике у општини Кикинда пружаће Општа болница у Кикинди, која неће више бити у саставу Медицинског центра. Виши квалитет пружања здравствених услуга омогућиће планирано опремање савременом медицинском опремом свих здравствених објеката, и за примарну и секундарну здравствену заштиту.

У планском периоду неопходно је изнаћи нове просторе за проширење **објеката културе**, како би презентација културног блага била доступнија грађанима и гостима, и како би представљала део програма културно-манифестационог туризма, као развојни потенцијал укупне туристичке понуде. Такође, обавезно је извршити адаптацију постојећих објеката ради побољшања услова очувања значајних експоната, као и стварања потребних услова за рад ових установа. То се посебно односи на објекте Народног музеја, Народне библиотеке "Јован Поповић", Центар за ликовну и примењену уметност "Terra" и Академског друштва "Гусле".

Ради активнијег укључивања становника осталих насеља у културна догађања, неопходно је у наредном периоду одговарајуће ангажовање културних и других институција у Кикинди на квалитетној организацији културних манифестација, одговарајућој презентацији и реклами на нивоу општине, као и подстицање иницијативе да се на локалном нивоу организују културне манифестације и окупљања по различитим интересовањима и културним деловањима, како би се ове манифестације одржавале на простору целе општине.

Објекти **физичке културе** ће се у свим насељима уредити и опремити недостајућим садржајима (свлачионице са мокрим чвором, трибине, зеленило и др.) за задовољење потреба локалног становништва и за могућност њиховог укључивања у поједина такмичења. За реализацију планираних активности неопходна је подршка јавног и приватног сектора која ће допринети развоју постојећих и формирању нових спортских клубова, поготово на руралном подручју. Средње школе обавезно морају имати спортске сале са свим пратећим садржајима и опремљене по важећим стандардима.

Табела 28: Мрежа јавних служби по насељима

Врста јавне службе	Насеље									
	Банатска Топола	Банатско Велико Село	Башаид	Иђођ	Кикинда	Мокрин	Наково	Нови Козарци	Руско Село	Сајан
I Социјална заштита										
1. Дом за смешт. деце без родит. стара.					Планирани					
2. Центар за социјални рад					Постојећи					
3. Дом за лица са функц. имент. сметњ.					Планирани					
4. Дом (комплекс) за старе					Планирани					
II Образовање										
1. Предшколско образовање	Постојећи	Постојећи	Постојећи	Постојећи	Постојећи	Постојећи	Постојећи	Постојећи	Постојећи	Постојећи
2. Основна школа 1-8	Постојећи	Постојећи	Постојећи	Постојећи	Постојећи	Постојећи	Постојећи	Постојећи	Постојећи	Постојећи
3. Основна специјална школа					Постојећи					
4. Основна музичка школа					Постојећи					
5. Средње школе					Постојећи					
6. Виша, висока школа					Планирани					
III Здравствена заштита										
1. Амбуланта, здравствена станица	Постојећи	Постојећи	Постојећи	Постојећи	Постојећи	Постојећи	Постојећи	Постојећи	Постојећи	Постојећи
2. Дом здравља					Постојећи					
3. Општа болница					Постојећи					
4. Бања		Планирани								
5. Специјализована болница					Планирани					
6. Апотека	Постојећи	Постојећи	Постојећи	Постојећи	Постојећи	Постојећи	Постојећи	Постојећи	Постојећи	Постојећи
7. Ветеринарска станица	Постојећи	Постојећи	Постојећи	Постојећи	Постојећи	Постојећи	Постојећи	Постојећи	Постојећи	Постојећи
IV Култура										
1. Библиотека	Постојећи	Постојећи	Постојећи	Постојећи	Постојећи	Постојећи	Постојећи	Постојећи	Постојећи	Постојећи
2. Дом културе					Постојећи					
3. Дом омладине и пионира					Планирани					
4. Музеј					Постојећи					
5. Специјализовани музеј*					Планирани					
6. Архив					Планирани					
7. Галерија и изложбени простор					Постојећи					
8. Сценско-музичка делатност					Постојећи					
9. Народни универзитет					Планирани					
10. Завод за заштиту спомен. културе					Планирани					
V Информативна делатност и комуникације										
1. Информативни центар					Постојећи					
VI Физичка култура										
1. Отворен, уређен спортски терени	Постојећи	Постојећи	Постојећи	Постојећи	Постојећи	Постојећи	Постојећи	Постојећи	Постојећи	Постојећи
2. Отворен, уређен и опремљен спортски терен		Планирани			Постојећи	Планирани				
3. Базен		Планирани			Постојећи					
4. Покривени објекат за различите спортове са пратећим просторијама		Могући			Постојећи	Могући				
5. Спортско-рекреативни центар мултинаменског карактера					Планирани					

Легенда:

* Музеј Terra, Музеј цигларства и музеј квартара, у оквиру "Интегралног пројекта Кикиндски мамут"

планирани садржаји

постојећи (допуњени) садржаји

могући садржаји (зависи од интереса и економских могућности)

6. ИНФРАСТРУКТУРНИ СИСТЕМИ

6.1. Саобраћајна инфраструктура

За плански хоризонт до 2025 додине за који се ради Просторни план се планира да овај простор буде подједнако опслужен са сва три вида саобраћаја као и да се планира успостављање интегралног саобраћаја у оквиру пристаништа. Као и до сада основни вид саобраћаја у оквиру овог простора овог простора биће друмски саобраћај док ће железнички и водни саобраћај иако просторно присутни ће се користити само као секундарни облици превоза масовних роба и код путничког превоза када се за те активности стекну саобраћајно -економски услови и рационалност и економичност ових облика саобраћаја на овом простору.

За простор општине Кикинда је карактеристично и то што у будућности треба афирмисати тзв. **интегрални саобраћај** - повезивање више облика саобраћаја ради снижавања трошкова транспорта односно побољшања конкурентности производа са овог простора.

Основно- генерално стратешко одређење у домену друмског саобраћаја је да се задржавају сви постојећи путеви / државни путеви I реда (магистрални путеви) бр.24 Чока –Кикинда - Зрењанин као и бр.3 Нови Бечеј – Кикинда –граница Румуније и да се врши њихова модернизација – као и изградња нове трасе –обилазнице ових путева ван насеља као « експрес » пута-полуаутопута а до те реализације планира се изградња обилазнице око насеља Кикинде као сегмента коначног решења. На овом простору имамо и дијаметрално пружање државног пута 2 реда регионалног пута Р-123 Црна Бара – Мокрин –Кикинда – Војвода Степа. Овај пут се задржава у оквиру постојећег коридора, с тим да се планира модернизација и довођење елемената пута на ниво који му по рангу пута припада.

Као стратешко одређење планирана је и модернизација путних веза центра општине Кикинде са насељима у окружењу као и успостављање јединственог радијално – прстенастог затвореног система општинских путева који ће омогућити висок ниво интер насељског повезивања на високом нивоу саобраћајне услуге.

У домену железничког саобраћаја на простору општине Кикинда планирана је модернизација / електрифициране/ пруге Зрењанин- Нови Бечеј- Кикинда – граница Румуније која ће бити једна од најважнијих у Војводини, а Кикинда једна од најважнијих пограничних железничких станица са свом потребном логистиком и инфраструктуром.

Кроз простор општине Кикинде имамо дијаметрално пружање пловног канала Кикиндског канала у оквиру система ДТД. Он би у будућности требао да се афирмише при превозу масовних роба за потребе овог и околних простора, а он то може јер поседује пловне карактеристике и просторне потенцијале који могу попримити те превозне и претоварне функције.

Ваздушни саобраћајније присутан /сви путнички и карго захтеви се задовољавају на аеродрому «Никола Тесла » у Сурчину/. У домену спортске авијације на овом простору има дугу традицију коришћења за одређене врсте ваздухоплова. У будућности ће и он прерасти у један од туристичких локалитета и дестинација морамо га модернизовати технички оспособити, а за шта постоје одличне просторне и инфраструктурне могућности.

У планском периоду, као и до сада простор општине Кикинда биће примарно опслужен капацитетима друмског саобраћаја, док железнички и водни сабраћај ће бити коришћени само код превоза неких врста роба уз интегрално повезивање.

Основно стратешко одређење у домену друмске инфраструктуре за плански хоризонт било би успостављање и изградња нових капацитета (државни пут I реда Сента –Чока – Кикинда- Зрењанин/Нови Бечеј / који као « Експрес пут » /према стандардима ЕУ / пролази кроз простор општине Кикинда ван урбаних простора насеља) а који ће у будућности знатно побољшати квалитет повезаности овог простора са окружењем и субрегионима и омогућити повећање нивоа саобраћајне услуге.

Нови путно – саобраћајни капацитети би овом простору донели просперитет уз побољшање економско - експлоатационих услова у оквиру остваривања веза између региона, међу насељима као и са сировинским залеђем.

У оквиру Просторног плана општине Кикинда се планира успостављање нове трасе државног пута I реда (магистралног пута) бр.3 од Новог Бечеја –Кикинде /у виду оилазнице ван урбаног простора насеља / и то као нови саобраћајни капацитет вишег хијерахијског нивоа који ће својом изграђеношћу нудити висок ниво саобраћајне услуге свим потенцијалним привредним активностима као и висок ниво безбедности одвијања саобраћаја . Траса овог државног пута I реда је установљена на бази анализа варијанти и усвојена на бази вишекритеријумског вредновања).

Основно стратешко одређење у домену друмског саобраћаја за планирани плански хоризонт је задржавање сви изграђених саобраћајних капацитета с тим да ће планирани капацитети представљати надоградњу постојећих саобраћајних капацитета овог простора и који ће по изградњи пружати саобраћајне услуге највишег хијерархијског нивоа.

Овај нови саобраћајни капацитет кумулише сав интерни саобраћај ка даљем окружењу и на њега се надовезују сви остали путеви овог простора у затворени систем саобраћајница тако да се формира нова општинска саобраћајна матрица која у потпуности побољшава веза између општинског центра Кикинде и насеља, насеља са окружењем , и насеља са сировинским залеђем.

Будућу изградњу саобраћајних капацитета у оквиру овог простора морамо усмерити на изградњу путних сегмената будуће саобраћајне матрице који ће подићи квалитет веза са окружењем и субрегионима али на разини рационалног улагања у ове капацитете.Време изградње ових капацитета је у директној економско-функционалној зависности од економске моћи нашег друштва у наредном планском периоду и могућношћу успостављања концесија.

Као **прво стратешко одређење** је фаза I је изградња обилазнице око општинског центра Кикинде као сегмента будуће трасе пута највишег хијерархијског нивоа овог простора на правцу Нови Бечеј / Зрењанин /- Кикинда –граница Румуније како би се елиминисао транзит ван урбаног простора,односно како би се минимизирали негативни утицаји транзита на животну средину нарочито у зони урбаног простора Кикинде и ако желимо да се Кикинда афирмише као центар пословних активности регионалног европског ранга.

Тачно време изградње обилазнице као сегмента пута вишег техничког стандарда- Експрес пута биће када се стекну економско – саобраћајни услови јер ова инвестиција тражи ангажовање већих финансијских средстава.

Друго стратешко одређење у овом домену је модернизација и реконструкција свих државних путева и довођење њиховог нивоа изграђености на квалитативно већи стандард на саобраћајној мрежи.

Треће стратешко одређење је изградња,модернизација и осавремењавање општинских (локалних) путева који по функцији и значају у мрежи у оквиру свеобухватног развоја покажу оправданост изградње у зависности од економских ефеката који ће се тим поступцима постићи.

Генерално стратешко одређење у домену саобраћаног уређења атара је да се изврши оптимизација мреже путева и то уз минимизирање заузимања пољопривредног зељишта као и довођење нивоа нултог пута у границе прихваљивости, да се минимизира број прелаза преко пруге у нивоу, као и оптимизације извршења транспортног рада код убирања летине. Стратешко одређење је изградња међу насељских путева како би се минимизирале трајекторије међунасељског комуницирања.

Генерално стратешко одређење у домену водног саобраћаја било би укључивање потенцијала пловног пута канала ДТД у прерасподелу укупног бруто транспортног рада на нивоу општине преко интегралног повезивања са РТЦ-ом у Сенти.

Досадашња минорна улога овог вида саобраћаја у домену привреде и туризма се мора превазићи тако што ће се изградити капацитети у виду теретног пристана и марине за чамце у Кикинди. Ово стратешко одређење је у циљу афирмације овог вида превоза ради афирмације овог вида саобраћаја на овом простору. За имплементацију потребних садржаја у Кикинди у оквиру обале канала постоје одлични просторни и хидролошки услови.

Железнички саобраћај у оквиру општине Кикинда у будућности треба да доживи афирмацију кроз модернизацију и електрификацију пруге, и то кроз увођење електро вуче али и кроз модернизацију - изградњу железничке станице у Кикинди (њено опремање и модернизацијусигнализације) тако да задовоље сви услови за функционисање пограничне станице.

За правилно функционисање свих садржаја потребни су простор и инфраструктура а све то се може обезбедити треба само успоставити одређене економске односе.

Треба напоменути да ако се реализује стратегија развија регије постоје просторни и инфраструктурни услови за успостављање односно изградњу и модернизацију пруге Сегедин – Кикинда – Темишвар само ту изградњу треба усагласити са стандардима ЕУ /односно оптимизирати број укрштања са путевим, имплементирати потребне сигурносно заштитне системе и остало /како би ова пруга била сегмент европских регионалних пруга.

Ваздушни саобраћај на простору је потенцијал који треба доградити да би он испуњавао одређене стандарде чиме би се ефикасно укључио у спортске активности у овом домену у функцији високог туризма на дестинацијама на овом и околном региону.

Простори за имплементацију свих релевантних садржаја, уређаја као и инфраструктуре постоје само их треба рационално ангажовати јер у перспективи са великом поузданошћу можемо тврдити да ће бити потребне за нове облике услуга у оквиру овог аеродрома.

Стратешке алтернативе

Свеобухватни стратешки развој овог простора зависи и од укупног развоја Војводине због великог обима финансијског ангажовања ради реализације свих стратешких одређења. Да би установили прагове реализације установљено је следеће разматрање стратешких алтернатива и оне су следеће:

Прва фаза реализације стратешких одређења у домену саобраћаја била би изградња сегмената обилазнице око Кикинде (као сегмента будућег државног пута I реда (магистралног пута) бр.24 на правцу Сента – Кикинда – Зрењанин, као и ДП I реда- магистралног пута бр.3 на правцу Нови Бечеј – Кикинда – граница Румуније.

У току израде просторно планске документације разматране су алтернативе трасе ових путева и обилазница, а предложено решење је изабрано од стране надлежних

институција и општине, али и то као оптимано са саобраћајно-економског аспекта нарочито због тежње да се Кикинда као привредни потенцијал /велико извориште и одредиште роба/ приближи овом новом саобраћајном капацитету највишег хијерахијског нивоа.

Изабрано решење омогућује фазност градње и у потпуности задовољава захтеве за изградњом алтернативног саобраћајног правца око Кикинде ради елиминације транзита ван урбаног простора.

Изградња сегмента обилазнице северно од Кикинде је разматрана као алтернатива јер у планском хоризонту до 2025. године нема обима саобраћаја који би иницирао изградњу тог сегмента обилазнице међутим сегмент обилазнице на правцу Мокрин – Наково се просторно није ни разматрао јер обим садашњег и будућег саобраћаја у планском периоду је далеко испод капацитативних способности постојећих путева на том правцу у оквиру урбане саобраћајне матрице Кикинде

Друга фаза реализације стратегије биле би изградње траса општинских / локалних /путева између насеља, како би се оптимизирао обим транспорта сировина –роба са овог простора до сакупљачких –прерађивачких центара

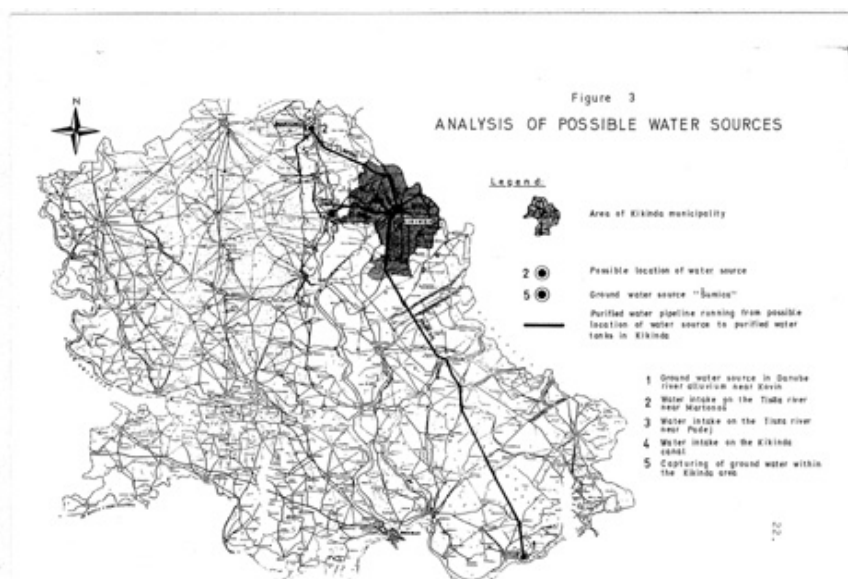
У оквиру остварења фаза стратегије модернизације и реконструкције **железнице**, станични терминал у Кикинди спада у приоритете (у зависности од солвентности надлежних институција) јер функционисање пограничне железничке станице и свих пратећих служби у постојећој консталацији изграђености постаје готово немогуће, нарочито ако се у перспективи обим робне размене са земљама источне Европе и регије повећа, што је за реачно и очекивати. Јер су то земље наши значајни пословни партнери.

Утврђивање приоритета фазности реализације у домену **ваздушног саобраћаја** је у функцији средстава које ће се анагажовати у улагања за развој овог вида саобраћаја. Да би то иницирали морамо просторно сагледати све захтеве као и локалне услове како будућа имплементација садржаја и капацитета спортског ваздушног саобраћаја не би била заустављена.

6.2. Водопривредна инфраструктура

Снабдевање водом

У складу са стратешким опредељењима, снабдевање водом највишег квалитета оствариће се развојем регионалног система водоснабдевања (у овом случају регионални систем горње Тисе), из којег ће се снабдевати становништво насеља општине Кикинде, као и само они технолошки процеси у којима је неопходна вода највишег квалитета. Дугорочно посматрано, решење водоснабдевања треба тражити у формирању централног постројења за комплетан третман воде, са базирањем на ресурс подземних вода и – или речне воде Тисе и изградња магистралних повезних цевовода до свих насеља општине. Алтернатива овоме је довођење вода са већих удаљености са такозваном "Банатском магистралом", из изворишта регионалног водоснабдевања Ковин-Дубовац-Банатска Паланка.

Слика бр. 5 – Регионално водоснабдевање Кикинде

До тада, даљњи развој водоснабдевања развијаће се у правцу који је сада у функцији, уз повећање броја црпних бушотина на постојећим или новим извориштима са изградњом појединачних уређаја за дотеривање квалитета воде по захтеваним критеријумима.

Иако се иде на рационализацију потрошње и максималну штедњу подземних ресурса питке воде, потребно је извршити проширење постојећих изворишта са неколико бунарских водозахвата због континуалног пропадања извесног броја бунара, а и како би се у насељима са по једним бунаром остварио потребан резервни капацитет.

У наредној табели дате су укупне предвиђене потребе Кикинде за водом одређене на основу броја становника, прикључености на водоводне системе и норме потрошње за пројектовани период до 2026. г.

Табела бр. 29: Предвиђене потребе Кикинде за водом

Висококвалитетне Воде (10 ⁶ m ³ / год.)	Индустрија (10 ⁶ m ³ / год.)	Укупно (10 ⁶ m ³ / год.)
31,0	6,2	37,2

Извор: Водопривредна Основа Србије, 2002.

Уколико се на основу претходног истраживања установи да на постојећим насељским локацијама изворишта нема могућности за бушење нових бушотина (што би могао да буде случај код малих насеља са једним до два бунара), то ће захтевати оформљивање нових изворишта, што представља значајније и дуготрајније кораке у техничком и финансијском смислу.

Ради рационализације коришћења висококвалитетне воде за пиће и заштите исте од непотребног расипања потребно је на минималну меру свести губитке на водоводној мрежи.

Рационално коришћење водних ресурса подразумева: коришћење висококвалитетних вода само за пиће, а захватање мање квалитетних вода из водотока и језера уз неопходан третман за потребе наводњавања, индустријских техничких вода и осталих намена које су мање захтевне по питању квалитета сирове воде.

Процес рационализације коришћења питке воде се може спровести осим на већ поменуте начине:

- смањење броја дефеката заменом и реконструкцијом дотрајале водоводне мреже
- увођењем што бољег система мерења како би се открила места настанка губитака и
- едукацијом – дизањем свести потрошача: сталним информисањем, рекламама, наградним играма које организују водоводи, јавним дискусијама, продајним изложбама опреме за уштеду и посебно
- политиком цена која штити од непотребног расипања овог природног блага и друго.

У свим решењима комплексних водопривредних система која користе воду највишег квалитета - снабдевање становништва увек има приоритет при расподели воде на кориснике.

Постојећа водоводна мрежа у насељима се задржава са делимичном реконструкцијом на деоницама које не задовољавају планске потребе.

Снабдевање водом у оквиру рубних предела насеља и атару, као и тамо где нема могућности за снабдевање водом преко водоводне мреже, биће решено индивидуално, путем бушених бунара.

Код снабдевања индустријских капацитета, који продукују веће количине отпадних вода, увести обавезу рационализације потрошње увођењем процеса рецикулације, чиме ће се обезбедити вишеструка употреба захваћане воде, очување и заштита водних ресурса како од загађења, тако и од прекомерне експлоатације и исцрпљивања појединих издани.

Снабдевање технолошком водом је могуће из првог водоносног слоја (фреатска издан) уз сталну контролу воде пре и у току експлоатације или из водотокова.

У току 2003. године започета је израда студије "Алтернативна решења снабдевања водом становништва и индустрије Војводине", као део Националног програма "Уређење, заштита и коришћење вода у Србији". Став носилаца ове студије састоји се у препоруци да се испитају техно-економске оправданости 3 предложена алтернативна решења:

- коришћење локалних изворишта уз најновију технологију пречишћавања, која је тренутно доступна и која може решити проблем кондиционирања веома лоше сирове воде на адекватан начин,
- комбинација коришћења локалних изворишта са регионалним извориштима подземних вода,
- комбинација коришћења локалних изворишта са регионалним извориштима површинских вода

Без обзира на избор једног од коначних стратешких опредељења дугорочног снабдевања водом, сви остали неопходни радови и мере на изградњи објеката који недостају (резервоар, црпне станица), и доградња дистрибутивне мреже могу се одвијати као што су планирани. Уколико дође до прихватања другог или трећег алтернативног решења, отпала би изградња планираног постројења за кондиционирање воде.

Приоритетне активности предложене акционим планом за наредне 4 године за област Квалитет и количине воде за пиће су следеће:

- утврђивање дугорочне стратегије водоснабдевања на основу закључака и препорука "Студије алтернативних решења снабдевања становништва и насеља Војводине";
- повећање капацитета изворишта бушењем нових и регенерацијом постојећих атрофираних бунара у складу са усвојеном стратегијом;
- реконструкција дела неадекватне и изградња нове дистрибутивне мреже према дефинисаној и усвојеној стратегији;
- формирање комплетног централног система водоснабдевања изградњом кључних објеката који недостају у систему - резервоара, црпних станица, постројења за кондиционирање воде и осталих пратећих објеката и инфраструктуре;
- постепено смањење губитака у дистрибутивној мрежи и њихово свођење на прихватљив проценат од око 20% уз искључивање нелегалних прикључака;
- рационализација потрошње у домаћинствима и привреди путем кампање едукације и информисаности становништва о неопходности смањења нерационалне потрошње воде;
- формирање месних водовода за већа насељена места или њихово повезивање са централним водоводним системом Кикинде;
- изградња јавних чесми за мања насељена места;
- постепено увођење економске цене воде.

Одвођење и пречишћавање отпадних и атмосферских вода

Површинске воде, природни и вештачки водотокови изложени су перманентној деградацији, упуштањем отпадних индустријских и насељских вода. Зато се ове воде морају прихватити и одвести до реципијента. На простору Кикинде развијаће се сепарациони канализациони системи, којима ће се посебно одводити фекалне отпадне воде, а посебно атмосферске отпадне воде.

Основни задатак канализационог система је потпуна хидротехничка санитација урбаних простора. Фекални канализациони системи треба да прикупе и одведу ван територије све отпадне воде формиране при употреби и коришћењу. Канализациони системи су у врло уској вези са водоснабдевањем и представљају функционалну и органску целину са њим. Због тога се канализациони системи морају развијати упоредо са развојем система водоснабдевања.

Индустријске отпадне воде решаваће се, по потреби, посебним системима. Зависно од врсте и типа загађене воде вршиће се њихово претходно пречишћавање кроз предтретман, па ће се тек онда ићи на заједничко пречишћавање са санитарном и атмосферском отпадном водом.

Услови предтретмана индустријских отпадних вода треба да:

- заштите здравље особља које ради на одржавању канализационих система;
- заштите канализациони систем и објекте на њему;
- заштите процес пречишћавања отпадних вода на централном уређају;
- обезбеде одстрањивање из индустријских отпадних вода материје које се мало или никако не одстрањују на централном уређају за пречишћавање отпадних вода, а које могу угрозити захтевани квалитет вода реципијента.

Пре упуштања отпадних вода у реципијент предвиђа се њихово пречишћавање на централним постројењима за пречишћавање отпадних вода (ППОВ). Карактер реципијента предвиђа, односно захтева висок степен пречишћавања. После пречишћавања на уређајима за пречишћавање отпадних вода, пре испуштања у реципијент, концентрација појединих загађујућих материја у ефлуенту мора задовољавати услове које прописује надлежно водопривредно предузеће.

Капацитет ППОВ-а мора бити усклађен са демографским растом и планираним повећањем индустријских капацитета, што је неопходно анализирати и документовати одговарајућом студијом.

У наредном периоду следи даља изградња канализационе мреже у Кикинди, као и почетак изградње у осталим насељима општине, као и проширење капацитета постојећег пречистача у Кикинди. Обзиром да у осталим насељима општине не постоји изграђена јавна канализациона мрежа, иста ни не може да се гради без започињања активности на изградњи уређаја за пречишћавање отпадних вода, како је дефинисано водопривредном основом.

Мања насеља, туристички локалитети и центри, као и викенд зоне, проблем одвођења отпадних вода решаваће преко компактних мини уређаја за биолошко пречишћавање - БИОТИП, или ће се отпадне воде евакуисати у бетонске водонепропусне септичке јаме које ће се периодично празнити аутоцистернама ангажовањем надлежне комуналне организације, а садржај одвозити на депонију.

Ова мала постројења служе за потпуно биолошко пречишћавање отпадних вода из мањих насеља, хотела, одмаралишта и сл, а капацитета од 50 до 2000 ЕС (еквивалентних становника). Степан пречишћавања је на таквим пречистачима је већи од 95 % разградње органске материје, а по захтеву се може извести и поступак са уклањањем азота и фосфора. Рад оваквих уређаја је потпуно аутоматизован с минималним трошковима погона и одржавања. Уређај се изводи као укопани кружни базен прекривен нагазном решетком, смештен на смеру канализације без потребе извођења црпне станице. Предности БИОТИП уређаја су:

- јефтино одржавање,
- сваке друге-треће године потребно је извлачење вишка муља које је минерализовано, без мириса и користи се као високовредно гнојиво,
- на уређају нема никаквих неугодних мириса,
- уређаји су врло једноставни, нема покретних делова који се морају мењати (лежајеви и сл.), те је струја комплетно одвојена од агресивног медија (отпадне воде) која изазива корозију, пожар, хабање и сл,
- у ове уређаје није потребно додавати било какве активаторе тј. бактерије које су иначе јако скупе.

Где год је могуће, користити тзв. групне системе, којима се једним ППОВ пречишћавају отпадне воде из више оближњих насеља, повезаних магистралним колекторима са одговарајућим КЦС (канализационим црпним станицама).

Развој атмосферске канализације има задатак заштите урбанизованих површина унутар насеља и индустријских погона од плављења атмосферским водама. Кишну канализацију конципирати за меродавне услове (временски пресек, урбанизованост простора, рачунска киша итд.), а етапно реализовати тако да се изграђени делови рационално уклапају у будуће решење.

У насељима општине Кикинда, постојећа мрежа отворених канала ће се ширити у складу са потребама, са уливима у најближе потоке путем уређених испуста који су осигурани од ерозије и који не залазе у протицајни профил канала (потока). За атмосферске отпадне воде са зауљених и задрљаних површина (бензинске пумпе исл.), предвидети одговарајући третман на сепаратору уља и таложнику. Садржај уља у тертираној води не сме бити већи од 0,1 mg/l, а суспендованих материја од 30 mg/l.

Приликом израде плана који евентуално предвиђа израду концепта атмосферске канализације потребно је претходно дефинисати укупне количине упуштених вода и сходно томе уз консултацију надлежних органа водопривреде проценити могућност прихвата дефинисаних количина. У случају да су процењене количине упуштених вода веће од оних на које су димензионисани делови каналске мреже у које се предвиђа упуштање, потребно је предвидети могућност реконструкције (повећање протицајног профила и сл.). Без обзира на евентуалну потребу реконструкције са надлежним водопривредним предузећима потребно је уговорно решити прихват прикупљених вода.

У случају да се у неки од канала у склопу система за одводњавање предвиђа упуштање атмосферских вода прикупљених са било које површине, потребно је имати у виду да се могу упуштати само чисте воде и евентуално технолошке које морају бити пречишћене, без таложљивих или муљевитих материја (пливајући предмети, амбалажа, делови хране, тешки метали, разна уља, и течности за моторе и сл.) ради обезбеђења II.б класе квалитета воде у каналу односно крајњем реципијенту.

Атмосферске и отпадне воде сакупљати постојећом већ изграђеном канализацијом мешовитог типа. Уколико на неким подручјима не постоји изграђена канализација или она није сепаратног типа потребно је предвидети изградњу колектора у којем би се посебно одводиле отпадне воде.

Атмосферске и условно чисте технолошке воде (расхладне и сл.), чији квалитет одговара II.б класи квалитета воде могу се без пречишћавања упуштати у природне токове, мелиорационе канале, ретензије по ободу насеља и сл.

Изливи атмосферских и пречишћених вода у мелиорационе канале морају бити изведени на одређен начин да би се спречило деградирање и нарушавање стабилности косина канала.

Заштита вода

У наредном периоду, предузеће се мере заштите ресурса пијаћих вода као националног богатства, које ће се користити искључиво за водоснабдевање становништва. Код свих врста изворишта, а посебно код изворишта чије су воде намењене водоснабдевању становништва, морају се предузети све потребне мере развоја и превентивне заштите изворишта вода од случајног или намерног загађивања. Ово се у првом реду односи на потребу увођења зона санитарне заштите и опште санитарно уређење изворишта, систематску контролу и адекватну службу за реализацију постављених циљева.

Планирати заштиту и санитарну заштиту субартеских изворишта воде у Кикинди: изворишта "Шумице", резервног изворишта "Коћ", бунара у свим насељеним местима Општине, бунара у индустрији која се самостално снабдева водом и бунара у надлежности "Србија-гаса".

Планирати пречишћавање и дезинфекцију воде како би квалитет одговарао параметрима из важећег Правилника. Неопходна је изградња фабрике воде и других пратећих уређаја и постројења.

Планирати потребна истраживања у области коегзистенције воде и нафте, са акцентом на то да квалитет воде остане непромењен и заштићен. Планирати испитивање подземних вода, фреатске издани и њихову могућност коришћења у већој мери где није неопходан квалитет пијаће воде. За дугорочно снабдевање становништва Општине пијаћом водом укључити у План и могућност коришћења воде из приобаља реке Тисе.

У циљу заштите вода и водних ресурса, забрањује се упуштање било каквих вода у напуштене бунаре или на друга места где би такве воде могле доћи у контакт са подземним водама.

За технолошке отпадне воде потребно је предвидети предтретман код сваког загађивача као и пречишћавање на постројењу пре упуштања у реципијент, тако да упуштена вода задовољава IIб класу квалитета воде.

Пречишћене санитарно-феалне отпадне воде и технолошке воде се могу упуштати у реципијенте (отворене канале) с тим да се задовољавају следећи квалитет воде:

- БПКб ср. дневни до 25 mg/l
- ХПК до 125 mg/l

- суспендоване материједо 35 mg/l
- укупан Н до 15 mg/l
- укупан П до 2 mg/l
- масти и уља (етарски екстракт) до 0,1 mg/l
- штетне и опасне материје у складу са Правилником о опасним материјама у водама ("СЛ. гласник СРС", бр. 31/82).

Забрањено је упуштати у мелиорационе канале, баре или водотоке било какве воде осим атмосферских и условно чистих расхладних вода које по Уредби о категоризацији вода одговарају IIБ класи. Уколико се планира испуштање осталих отпадних вода у канале, морају се обавезно комплетно пречистити (примарно и секундарно) до траженог степена квалитета.

Објекте за смештање, складиштење и чување опасних, отровних и лако запаљивих течности треба пројектовати према важећим правилницима који обрађују ове услове а нарочиту пажњу треба посветити сигурној и трајној заштити подземних и површинских вода.

Хидротехничке мелиорације (одводњавање и наводњавање)

Регулисање водног режима у земљишту, уз изградњу и реконструкцију постојећих система за одводњавање омогућиће интензивну пољопривредну производњу.

Полазиште за техничка решења у домену хидротехничких мелиорација је ревитализација постојећих мелиорационих система и постепено смањење садашњег заостајања Србије у домену наводњавања изградњом нових система на земљиштима највиших бонитетних класа. Будући системи се планирају као интегрални мелиорациони системи (одводњавање, наводњавање, заштита од спољних вода), са свим мерама хидротехничких и агротехничких мелиорација.

Системи за одводњавање реализују се тако да се уклапају у решења интегралног уређења простора, при чему се води рачуна о потреби касније доградње и система за наводњавање

Критеријум за оцену погодности земљишта за наводњавање узима у обзир три параметра:

- рељеф терена,
- могућност довода воде, и
- квалитет замљишта.

Општина Кикинда припада Банатском регионалном систему коришћења, уређења и заштите речних вода – подсистем "Кикинда". Према плановима и програмима развоја надлежног водoprивредног предузећа, на територији општине Кикинда у наредном планском периоду планира се завршетак изградње прве фазе подсистема "Кикинда".

Подсистем обезбеђује воду за наводњавање 30 000 ha, а пројектован је тако да има двонаменску функцију: побољшање функције одводњавања подручја и довођење воде за наводњавање.

Извориште воде је ХС ДТД – Кикиндски канал. Водозахват се поклапа са ушћем Мокринског канала за одводњавање у Кикиндски канал. Мокрински канал је и главни магистрални канал хидросистема "Кикинда", па ће бити реконструисан за обе функције. Пројектовани капацитет водозахвата хидросистема "Кикинда" је 7,85 m³/s.

Главни објекат подсистема је магистрални канал дужине 44,30 km, који је обложен на дужини од 2,2 km. Остали објекти подсистема су: водозахватни канал, две црпне станице "Мокринска I" капацитета 7,85 m³/s, и "Мокринска II" инсталисаног капацитета 6,00 m³/s.

Изградња овог подсистема реализује се по фазама, а до сада су изграђени: водозахват за коначне потребе, ЦС "Мокринска I" (грађевински део за коначне потребе, а црпни агрегати за потребе II фазе), капацитета 3,20 m³/s, трафостаница, мостови и пропуссти, као и 42 километра главног магистралног канала.

Заштита од спољних и унутрашњих вода

У границама обухвата плана налазе се водопривредни објекти општег значаја и то: одбрамбени насип дуж леве обале реке Тисе, као права одбрамбена линија, мелиорациони канали за прихватање и одвођење сувишних унутрашњих вода са црпним станицама за њихово препумпавање у реку Тису и ОКМ, канали са функцијом доводника воде за системе за наводњавање и сви ови постојећи објекти се морају задржати и у будућим плановима онако како су унети у катастар као водно земљиште, с тим да се обезбеди њихова сигурност, заштита и услови за одржавање, и то:

- дуж одбрамбеног насипа, у појасу ширине 60 m према брањеном терену не могу се градити никакви објекти изузев објеката нискоградње (пут, паркинг), с тим да у овом појасу мора бити омогућена стална проходност за службу одбране од поплава;
- у инундацији реке, од ножице насипа према реци у појасу ширине 10,0 m не могу се градити никакви објекти, а даље према реци, само изузетно,
- могу се лоцирати јавни туристички рекреациони објекти постављени на стубове са котом пода изнад 1% велике воде реке. Ови објекти у кориту реке могу имати само привремени карактер, до момента техничких и других разлога за њихово уклањање, без права на надокнаду штета инвеститору. Нове објекте у инундацији лоцирати тако да заштитна шума испред насипа остане у функцији, односно да се не сече;
- укрштање саобраћајница са насипом је могуће на начин да се не смањује профил насипа а укрштање свих инсталација (водовод, канализација и др.) извести под правим углом изнад 1 % велике воде на Тиси.
- улична кишна канализација се може прикључити на постојеће мелиорационе канале али под условом да сакупљају само условно чисте атмосферске воде чији квалитет одговара II класи вода;
- све друге отпадне воде прикључити на јавну канализацију са њиховим пречишћавањем на заједничком уређају за пречишћавање до нивоа секундарног третмана и са њиховим препумпавањем у Тису. Тамо где јавна канализација није изграђена, отпадне воде могу се прикључити на водонепропусне септичке јаме, без упијајућег бунара које ће празнити месно комунално предузеће;
- у појасу ширине 14.0 m поред обала мелиорационих канала не могу се лоцирати никакви објекти и овај појас мора бити стално проходан за механизацију која одржава канале.

У зони насипа према одрадбама Закона о водама, при круни, у косинама и у ножици није дозвољена изградња било каквих објеката који предвиђају укопавање у тело насипа, тј. нису дозвољени никакви грађевински радови који задиру у геометрију насипа, чиме би се довела у питање стабилност и функционалност као одбрамбеног објекта који штити општину Кикинду од штетног дејства високих вода Тисе и Златице. У зони од 100 m у брањеној зони насипа према брањеном подручју, као и у зони од 60 m од краја небрањене косине (небрањене ножице) насипа према реци, није допуштена изградња било каквих објеката, укопавање цеви, засецање постојећег покровног слоја и слично, сем према датим условима (насипање терена и сл.). Предвиђени објекти у наведеној зони морају бити такви да се за време њихове изградње и каснијег функционисања не наносе оштећења на водопривредним заштитним објектима. Такође, према Закону о водама није дозвољена садња било каквог зеленила у овој зони (осим шумско заштитног појаса), пошто би то могло да угрози функционалност одбрамбене линије. За планирање било каквих објеката у брањеној и небрањеној зони насипа потребно је од надлежног водопривредног предузећа затражити водопривредне услове, сагласности и дозволу.

Након поплава које су 2005. године угрозиле општину Сечањ и Планиште, предвиђа се и санација граничних насипа и у општини Кикинда (граница Р.Румуније).

Границе и намена земљишта чији су корисник ЈВП "Воде Војводине" се не могу мењати без сагласности овог предузећа. Појас земљишта уз канал који је у функцији одржавања истог такође не треба да мења намену. Дакле, на земљишту које припада каналу не могу се градити било какви објекти нити се оно сме запоседати. Начелно се могу планирати повремени објекти, пристаништа – товаришта, објекти за спорт, рекреацију и туризам, под условом да не угрожавају функционалност и сигурност канала. Сходно Закону о водама за изградњу тих објеката потребно је упутити посебан захтев за добијање водопривредних услова и сагласности.

Сва укрштања саобраћајница са овим каналима решити са одговарајупим каналским мостовима или пропустима и при том код локалних (атарских) путева тежити да највеће удаљење пропуста по каналу буде 800 m, а најмањи унутрашњи пречник 1.00 m. У насељима угроженим подземним и површинским водама кроз отворену мрежу потребно је омогућити што ефикасније одвођење површинских вода са забраном израде кућних прелаза са високим прагом и пречника мањег од 1,00 m.

Сва укрштања инсталација са овим каналима (водовод, гасовод, канализација и др.) решити њиховим полагањем мин. 1.0 m испод дна канала и 1,0 m испод терена на обалама канала или 0.5 m изнад максималне воде за мрежу нижег реда (задњи услов не важи за ОКМ). У случају израде Главних и Детаљних урбанистичких планова потребно је прибавити редовне водопривредне услове за предметно подручје у смислу Закона о водама.

6.3. Енергетска инфраструктура

Гасоводна инфраструктура

Постојећи капацитети и изграђеност гасоводне инфраструктуре на подручју обухвата Просторног плана општине Кикинда, задовољавају садашње потрбе потрошача на територији општине, као и потрбе будућих потрошача који ће се јавити на овом простору.

Приоритет развоја гасоводне инфраструктуре на предметном подручју је изградња разводних гасовода и мерно-регулационих станица за снабдевање природним гасом насеља Иђош, Сајан и Банатска Топола.

Гасификација ових насеља извешће се изградњом разводних гасовода и прикључењем на најближу гасоводну инфраструктуру прена условима и сагласности од власника гасовода, који ће према расположивом капацитету и положају гасовода одедити на који ће се гасовод планирани потрошачи прикључити и на ком месту.

Коришћење алтернативних облика енергије

Штедњу и рационално коришћење енергије не треба сватити као ограничавање друштвеног и личног стандарда.

Коришћењем алтернативних облика енегије утиче се на раст животног стандарда, очување и заштиту животне средине.

Главна препрека коришћењу алтернативних енергетских извора лежи у захтеву да енергија из ових извора буде конкурентна конвенционалној. Такође, разлог у застоју развоја алтернативних енергетских извора лежи и у:

- недовољном програмском повезивању научно-истраживачких и производних организација,
- недовољној обавештености инвеститора и одговарајућих државних органа о стању развоја технологија и могућим ефектима супституције, односно смањења енергетских трошкова експлоатације применом ових извора енергије,
- већим инвестиционим трошковима него за класичне системе и одсуством стимулативних мера финансијско-кредитне и пореске политике за њихово коришћење.

Биомаса

Енергетски потенцијал биомасе је концентрисан у отпаcima из пољопривреде, шумске и дрвопрерађивачке производње (98% отпаци из пољопривреде, 1,5% отпаци из шумске производње и 0,5% отпаци из дрвопрерађивачке производње).

Због специфичних услова и особина енергетска валоризација биљних остатака пољопривреде рационална је уз ограничење да се врши непосредно сагоревање у стању настанка и прикупљања са минимумом транспорта, манипулације и припреме. Из тих разлога треба тежити коришћењу биомасе у непосредној близини места настанка, у првом реду у циљу задовољења енергетских потреба саме пољопривредне производње.

Биогас

Биогас се производи и користи првенствено из разлога економичног управљања стајским ђубривом, ради оптимизације доходака по хектару обрадиве површине, заштите човекове средине и радне околине и из потребе снабдевања фарми сопственом енергијом.

Сви досадашњи покушаји за производњу биогаса код нас нису дали задовољавајуће резултате. Још нису пронађена оптимална техничко-технолошка решења третмана стајњака. Застој у развоју сточарства је, такође, један од фактора који дестимулативно делују на развој овог енергента.

Геотермална енергија

На основу светских и домаћих искустава, оцењује се да би се геотермалне воде Панонског басена Војводине, с обзиром на физичко-хемијске и геотермалне одлике, могле користити у следећим областима: пољопривреди за загревање стакленика, у сточарству и живинарству за загревање фарми, у индустрији као технолошка вода, у балнеотерапији и спортско-туристичким центрима, загревању објеката, у рибарству и сл.

Геотермална енергија је вид енергије који није економски оправдано транспортовати на велика растојања.

Сунчева енергија

Сунчево зрачење може да се користи за добијање топлотних и хемијских извора енергије, за трансформацију у механичку и електричну енергију.

Ограничавајући фактор коришћења сунчеве енергије је велика почетна инвестиција, а потребне су и велике површине за инсталисање сунчевих колектора. Коришћење сунчеве енергије треба комбиновати са неким другим видом конвенционалне енергије, због немогућности адекватне акумулације и коришћења током целе године.

Енергија ветра

Искоришћење енергије ветра, чак и у идеалним условима, није могуће сву кинетичку енергију ветра претворити у механичку.

Одабирање погодног места за инсталисање ветрењача је најделикатнији и најодговорнији задатак кад се жели искористити енергија ветра. Стога избору локације претходи низ методолошких активности:

- Коришћење метеоролошких података, које поседују хидрометеоролошке службе;
- Теренска испитивања, да би идентификовали области за детаљна испитивања (мерење брзине ветра, правац дувања ветра);
- Регионална испитивања;
- Верификација локација, на које треба поставити торњеве високе 50m са метеоролошким инструментима на неколико нивоа;
- Селекција турбина.

Утицај на околину постављања ветрењача су: расположивост земљишта, телевизијске и радио сметње, бука, естетика, утицај на биосферу и остала локална ограничења. Процењивање економичности ветрењача је комплексно. Јединствени параметар с којим се може поредити с осталим изворима енергије је производна цена енергије, односно време отплате инвестиције.

Електроенергетска инфраструктура

На простору обухваћеном планом, постоји изграђена преносна и дистрибутивна мрежа, коју је у циљу квалитетног и сигурног снабдевања електричном енергијом потрошача потребно ревитализовати и обезбедити двострано напајање. Планирана је изградња ТС 400/110 kV, "Кикинда 3" и ТС 110/20 kV, "Кикинда 4" са прикључним 400 kV и 110 kV далеководима, као и 400 kV далковод до Румуније. Постојећу преносну мрежу на овом подручју потребно је ревитализовати.

Средњенапонски 35 kV водови прећи ће на 20 kV напонски ниво, а трафостанице 35/10kV задржаће се као 20 kV разводна чворишта.

Целокупну 10 kV мрежу потребно је реконструисати за рад на 20 kV напонском нивоу. Изградњом нових трафостаница 20/0,4 kV напонског преноса и реконструкцијом постојећих 10/0,4 kV обезбедити довољно капацитета за све потрошаче.

У склопу реализације преласка на 20 kV напонски ниво, потребно је реконструисати следеће објекте и електроенергетску мрежу:

Трафостанице 10/0,4 kV и водови

- Град Кикинда: трафостанице број 10,15,87,64,58,12, водови IV извод и оклина.
- Насеље Наково: трафостанице број 2,3,4,6,7, вод до СТС "Задруга".
- Насеље Банатско Велико Село: трафостанице број 1,2,3,4,8,
- Насеље Руско Село: трафостанице број 11,5,8,10,2,3,6, вод до ТС "Фарма".
- Насеље Нови Козарци: трафостанице број 1,2,3,4, 8, вод до ТС "Економија".

Трафостанице 35/10 и водове 35 kV

- ТС "Центар", ТС "Север" и ТС "Руско Село"

У свим насељима потребно је изградити квалитетну јавну расвету у складу са новим новим технологијама развоја расветних тела.

Изградња нових 20 kV надземних водова:

Од планиране ТС 110/20 kV, "Кикинда 4" потребно је изградити 20 kV далеководе до насеља Руско Село, Банатско Велико Село, затим од ТС "Кикинда 2" до ТС "Кикинда 1" и од ТС "Кикинда 4" до ТС "Север". На парцели која је предвиђена за изградњу

ТС110/20 kV,"Кикинда 4" се налази најпогоднија локација за изградњу ЕВП (електровучне подстанции) за потребе електрификације пруге за правце према Сегедину, Темишвару и Зрењанину.

Изградња нових 20 kV кабловских водова:

- ТС "Кикинда4"- СТС 76
- ТС "Кикинда4"- МБТС 60
- ТС "Кикинда4"- ТС 59
- ТС "Кикинда4"- ТС "Колска"

Телекомуникациона инфраструктура

За квалитетно одвијање телекомуникационог саобраћаја на подручју општине Кикинда, потребно је изградити квалитетну телекомуникациону мрежу, како спојне путеве до крајњих централа оптичким каблом, тако и месну каблирану мрежу у свим насељима и до свих корисника у атару.

На подручју Плана предвиђена је изградња оптичких спојних каблова међумесне мреже на следећим релацијама:

Табела 30: Планирана изградња оптичких спојних каблова међумесне мреже

Р. бр.	Релација	Дужина (km)	
1	Кикинда-Наково-Бан.Вел. Село-Нови-Козарци-Руско Село	25,4	оптички кабл
2	Кикинда-Мокрин	13,8	оптички кабл

РР веза планирана је на релацији Кикинда-Руско Село.

За свако домаћинство обезбедити по један- два директна телефонска прикључак, као и довољан број прикључака за све привредне кориснике.

Базне радио станице мобилних телекомуникација по плановима развоја надлежних предузећа планиране су на локацијама у КО Кикинда, КО Руско Село, КО Нови Козарци, КО Бан. Вел. Село, КО Сајан, КО Иђош, КО Бан. Топола, КО Башаид, КО Мокрин.

За квалитетан пријем и дистрибуцију радио, ТВ сигнала и интернета, у свим насељима је потребно изградити кабловски дистрибутивни систем.

7. ЗАШТИТА ПРИРОДНИХ ДОБАРА

У оквиру заштите природних добара на територији општине Кикинда је потребно спроводити мере над заштићеним природним добром СРП "Пашњаци велике дропље" чији је део на територији Општине, радити на проширењу резервата стављањем под претходну заштиту и скинути заштиту са спомен парка Кикиндско-Мокринском партизанском одреду.

На целом подручју Резервата забрањени су хидротехнички радови, изградња надземних далековаода, уношење алохтоних вста, изградња депонија и други радови којима би се нарушило станиште. У издвојеним зонама А и Б у Резервату су такође прописане конкретне мере заштите у циљу очувања овог простора.

На подручју предвиђеним за заштиту је потребно ускладити коришћење тих простора са режимом и мерама заштите. На стаништима природних реткости која представљају подручја предвиђена за заштиту, у складу са важећом Уредбом је прописан I степен режима заштите у коме је забрањено коришћење природних богатстава и искључено коришћење простора и активности осим научних истраживања и контролисане едукације.

Стратешки правци у области заштите станишта природних реткости су:

- На подручју предвиђеном за проширење Резервата забрањен је сваки облик изградње објеката и промена намене простора у циљу очувања простора и заштите осетљиве популације велике дропље. Забрањују се активности које би нарушиле станишта (преоравање пашњака, мелиорација и уређење вода, изгардња рибњака, садње дрвећа и експлоатација травног покривача;
Дозвољена је ограничена испаша крава и оваца. Након истраживања ће бити донета Уредба са тачним границама Резервата, режимима и мерама заштите.
- На зимском станишту и хранилишту великих дропљи забрањена је изгардња, промена намена и деградација простора. Препоручује се пашарење, узгој луцерке, жита и уљане репице. На подручју учесталог прелета великих дропљи забрањује се изгардња трасе далековода;
- На подручју рибњака северно од Иђоша је потребно ускладити узгој риба и заштиту птица;
- На пашњацима јужно од Сајана изградњу објеката и промену намене простора дозволити само уз услове надлежне институције. Забрањена је мелиорација и уређење вода, изгардња рибњака, сађење дрвећа, експлоатација травног покривача и преоравање.
- Станишта флористичких реткости је потребно прикључити заштићеним подручјима. Применити мере заштите које обухватају искључење мелиоративних радова и промене водног режима, преоравање, култивисање површина и скидање површинског слоја траве. На овим просторима спроводити одрживо кошење и пашарење, заштитне зелене појасеве подизати од аутохтоних садница а инвазивне врсте избегавати.

8. ЗАШТИТА НЕПОКРЕТНИХ КУЛТУРНИХ ДОБАРА

Непокретна културна добра треба штитити интегрално са простором у коме се налазе и третирају их као развојни потенцијал општине и шире. Треба их максимално штитити од свих облика неконтролисане урбанизације и изградње, од реконструкција које су без надзора и заштите надлежних органа, од изградње индустријских погона, великих инфраструктурних система, објеката посебне намене и других објеката који могу трајно да деградирају не само њихово окружење већ и само културно добро.

Културна и природна баштина Кикинде са "Тером", Мамутом и Сувачом са централним мотивима представља основ идентитета и основ идеје о будућем уређењу и развоју Кикинде.

Основни циљеви стратешких смерница:

- афирмација урбаног континуитета,
- коришћење културног наслеђа,
- интегрисање културног наслеђа.

Ово значи да заштита културног наслеђа на нивоу општег третмана градитељске баштине треба да:

- заустави даљу деградацију постојећих простора и физичке структуре,
- сачува највредније примере културне баштине,
- створи претпоставке за активирање економског аспекта подручја,
- утврде начине за побољшање квалитета живота,
- дефинише поступке за реализацију циљева.

Археолошки локалитети

На свим наведеним археолошким налазиштима, као и у зони археолошких локалитета који су евидентирани као непокретности које уживају претходну заштиту, потребно је пре предузимања било каквих земљаних радова тражити посебне услове заштите од Републичког завода за заштиту споменика културе. На овим локалитетима дозвољена је изградња инфраструктуре и извођење грађевинских радова само уз претходно прибављање појединачних мера заштите и обезбеђивање заштитних археолошких ископавања, праћења радова и адекватне презентације налаза.

Мере заштите археолошких налазишта укључују и археолошку контролу приликом земљаних радова већег обима у оквиру целе зоне обухваћене Планом, и ван наведених локација и парцела на којима су евидентирани археолошки локалитети, што подразумева благовремено обавештавање Републичког завода за заштиту споменика културе.

Са становишта заштите добара која уживају претходну заштиту, Стратегијом Просторног плана општине Кикинда може се планирати на основу следећих археолошких услова:

- У циљу заштите археолошких налазишта наведених у списку локалитета неопходно је за сваку појединачну или блок изградњу, или код изградње подземних инсталација обезбедити услове надлежне установе заштите. Свака изградња условљена је превентивним заштитним или систематским археолошким истраживањима. Тек након спроведених истраживања може се приступити планираној изградњи.
- На простору Просторног плана општине Кикинда при извођењу радова у свим зонама већих, заједничких објеката и друге врсте објеката инфраструктуре (тржни центри, спортски терени и базени и сл.) обавезно обезбедити услове праћења свих земљаних радова од стране стручњака Завода пре почетка градње, а у случају посебно занимљивих и вредних случајних налаза неопходно је обавити заштитна археолошка истраживања у оквиру габарита објеката;
- обезбедити услове праћења свих земљаних радова од стране стручњака Завода приликом копања канала (канализације, електро-инсталације, ПТТ каблова, водовода и сл.), а у случају посебно занимљивих и вредних случајних налаза неопходно је извршити заштитна археолошка ископавања у непосредној зони налаза.

Споменици културе

Заштита и уређење споменика културе подразумева заштиту споменика у изворном, интегралном облику. Дозвољене интервенције се односе на регулацију приступа споменику као и партерно решење заштићене зоне спомен обележја.

Сакрални објекти

Заштита сакралних објеката вршиће се применом следећих услова и мера:

- сву планску, урбанистичку и техничку документацију радити у складу са условима и мерама заштите непокретног културног добра, утврђеним од стране Републичког завода за заштиту споменика културе;
- црква са заштићеном околином, као непокретно културно добро од изузетног или великог значаја, подлеже највишем степену заштите кроз примену конзерваторских мера и очување аутентичности, карактеристичних елемената архитектуре, габарита, конструктивних и декоративних елемената екстеријера и ентеријера, карактеристичне материјализације (без примене савремених материјала за обраду фасада) и мобилијара;
- за уређење посебно вредних делова простора (прилази, тргови и сл.) потребно је урадити пројекат партерног, хортикултурног и пејсажног уређења по условима Завода за заштиту природе и Републичког завода за заштиту споменика културе;
- као предуслов за конзервацију и потенцијалну реконструкцију неопходна су археолошка истраживања самог храма и околног простора;
- конзерваторско-рестаураторске радове на сликарству могу вршити само овлашћена лица, у складу са Законом.

Просторне културно-историјске целине

Заштита и уређење просторне културно-историјске целине насеља реализоваће се применом следећих услова и мера:

- сву планску, урбанистичку и техничку документацију за ове целине радити у складу са условима и мерама заштите непокретног културног добра, утврђеним од стране Републичког завода за заштиту споменика културе;
- потребно је очувати стару урбану матрицу насеља, са карактеристичним елементима и регулацијама;
- очувати постојећу парцелацију, волумен и изграђеност парцела;
- очувати постојеће грађевинско-регулационе линије и принцип ивичног, традиционалног грађења тамо где је очуван;
- очувати архитектонске облике објеката са утврђеним својствима (вертикални и хоризонтални габарит, изгледи фасада, кровне масе), традиционалне материјализације (материјали за изградњу и обраду, кровни покривач, декоративни елементи); за све интервенције у простору, за које се прибавља грађевинска дозвола морају се прибавити мере техничке заштите које утврђује Републички завод за заштиту споменика културе;
- посебним пројектом предвидети оживљавање и уређење простора центра насеља, по условима и мерама службе заштите;
- свако урбано санирање које би обухватало уклањање објеката са утврђеним својствима (архитектонско, амбијентално, историјско) мора се извршити уз претходне услове службе заштите;
- урбанистичко, комунално и хортикултурно опремање, уређење и одржавање јавних простора утврђиваће се у складу са условима Републичког завода за заштиту споменика културе;
- забрањује се извођење радова који могу угрозити статичку стабилност објекта.

Осим наведених споменика културе и евидентираних културних добара, треба напоменути да постоје и објекти индустријског наслеђа, народног градитељства и руралне целине који се издвајају као посебни ресурси за које треба предузети даља истраживања и презентацију.

Препоручује се израда Студије заштите непокретних културних добара и археолошких налазишта за простор који обухвата Просторни план општине Кикинда која би обухватила детаљну анализу стања културних добара на предметном подручју и предлог за могућу ревитализацију и презентацију.

Одговарајућа презентација требало би да културно наслеђе постави као ресурс и да обухвати:

- презентацију "Суваче" и Богомоље Водице,
- очување градске и сакралне архитектуре,
- пренамену функција објеката индустријског наслеђа,
- адекватну презентацију стамбених објеката (сеоске стамбене зграде у Сајану, Мокрину и Руском Селу, Новим Козарцима), салаша (Башаид), виле у Банатском великом селу, мајура у кикиндском атару ("Бивши Драхслеров салаш"),
- очување објеката индустријског наслеђа (млинови у Иђошу, Мокрину и Руском Селу), као и формирање етно и археолошких паркова (Мокринска некропола) и парка споменика НОБ-а.

Повезивање културног наслеђа са природним ресурсима (кикиндски мамут и СРП "Велика дропља") требало би да буде база за будући развој туризма на овом подручју.

Мере очувања културног наслеђа

- утврђивање планова и програма заштите на основу јасних правила и принципа,
- израда планова и студија изводљивости на основу ових планова, пре свега за примере наслеђа високих валоризованих потенцијала,
- конкурисање за финансирање на основу претходног
 - из буџетских и других средстава,
 - у оквиру европских програма реконструкције

Мере за унапређење

- Рад на активној партиципацији локалног становништва у очувању и унапређењу културне баштине, потреба континуиране заштите и неговања, кроз спровођење повремених или сталних акција (локални итинерери, изложбе, акције уређења, едукативни програми и сл.)
- Формирање "парковских култура" на локалном нивоу или целина који ће обухватити идентификоване постојеће вредности културног наслеђа.
- Промена намене појединачних објеката градитељског наслеђа као један од начина да се постојећи ресурси културних добара унапреде и интегришу у развој, што подразумева њихову претходну конзервацију, заштиту и инфраструктурно опремање.

Коришћење културног наслеђа

Културно наслеђе представља основ туристичке понуде подручја, али се морају истовремено развијати и остали видови коришћења: едукативна и привредна димензија која међусобно интегрисани чине одговарајући приступ наслеђу као ресурсу.

Туристички аспекти

На простору општине Кикинда, а посебно у контексту ширих регионалних културно-историјских веза могуће је препознати низ подручја и локалитета културног наслеђа који могу постати део туристичке понуде од локалног преко националног, до међународног значаја (Кикиндски мамут, Сувача, мокринска некропола.....).

Обзиром на слојевитост културног наслеђа Кикинде, различитост културних добара – како по врсти, тако и по вредности и значају препознају се различити нивои потенцијалних итинерера који се свде на следеће:

- локалне културне везе,
- националне културне везе,
- међународне културне везе.

Поједини елементи могу постати део ширих културних итинерера, што захтева програмско повезивање на овом плану са ширим окружењем, али и неопходно претходно улагање у њихову конзервацију, презентацију и инфраструктурно опремање.

9. ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Деградирани квалитет животне средине у општини Кикинда, са многобројним проблемима: загађен ваздух, лош квалитет воде за пиће, интензивна експлоатација нафте и гаса, неадекватно одлагање комуналног отпада и др. захтева примену одређених просторно-планских и пре свега техничко-технолошких мера у контексту заштите животне средине и становника предметне општине.

Заштита ваздуха

Према подацима мерења и карактеристикама загађености ваздуха на територији Кикинда, уочава се негативан утицај индустрије, која је сконцентрисана у административном центру општине, али има утицаја на окружење, посебно у правцу дувања доминантних ветрова.

Индустрија са застарелим технологијама, које се неће, у скорије време иновирати, неопходно је да примењује мере заштите животне средине, у складу са пројектним решењима, националним и међународним законским актима и захтевима ISO-система квалитета (у организацијама са овим сертификатима), које се контролишу од стране локалне самоуправе, чија је то и надлежност.

Планом се постојећи индустријски објекти задржавају, морају се евидентно технолошки унапредити, без могућности проширења.

Стратегију развоја индустрије треба усмерити и ограничити на оне индустријске објекте које не загађују ваздух односно не врше еманаацију аерозагађивача.

Као мера заштите на територији општине, потребно је израдити катастар загађивача и вршити систематска мерења емисије у индустријским објектима и имисије у амбијенталном ваздуху и примењивати одређене техничко-технолошке мере заштите, према потреби.

Око постојећих индустријских зона неопходно је формирати заштитне појасеве, као баријере у промету аерозагађивача у односу на околне садржаје.

Укључивањем општине у спровођење директива Националне стратегије управљања отпадом и прихватањем савременог концепта одлагања отпада и сточних лешева, обезбедиће се заштита ваздуха од досадашњих негативних утицаја неуређених сметлишта и неадекватног третмана сточних лешева.

Током истраживања и експлоатације нафте и гаса неопходна је примена заштитних мера ваздуха од загађивања, у складу са Законом о рударству и Законом о геолошким истраживањима.

Око комуналних површина, економија, пољопривредног добра, фарми, саобраћајница и др. потребно је формирати зелене заштитне појасеве, који ће бити у функцији заштите ваздуха од дистрибуције аерозгађивача.

Заштита вода

Заштита воде, као природног ресурса и обезбеђење довољних количина квалитетне воде за пиће, реализоваће се развојем регионалног водоводног система, односно формирањем централног постројења за комплетан третман воде и изградњом магистралних повезних цевовода, до свих насеља општине. До тада, као прелазно решење, повећаће се број црпних бушотина на постојећим или новим извориштима, са изградњом појединачних уређаја за побољшање квалитета воде (односно за пречишћавање и дезинфекцију) до законски прописаних критеријума.

Због ограничених количина воде, потребно је обезбедити рационалну потрошњу односно висококвалитетну воду користити за пиће, а за остале намене мање квалитетну воду. Код индустријских објеката, који троше већу количину воде у току процеса рада, неопходна је примена рецикулације воде, што ће обезбедити вишеструку употребу воде, њено очување и заштиту од потенцијалног загађења. Такође је потребно планирати истраживања квалитета и квантитета подземних вода, као могућих додатних извора водоснабдевања.

У погледу одвођења отпадних вода, на територији предметне општине ће се изградити сепарациони канализациони системи, посебно за фекалне, а посебно за атмосферске воде, које ће се пре упуштања у реципијент пречишћавати на централном уређају за пречишћавање.

Индустријске отпадне воде ће се евакуисати посебним системима, уз предtretман, до централног уређаја за пречишћавање и затим ће се упуштати у реципијент.

За мања насеља, туристичке локалитете, центре и викенд зоне, за одвођење отпадних вода ће се обезбедити компактни уређаји за биолошко пречишћавање и бетонске водонепропусне јаме.

Око изворишта воде на територији целе општине потребно је обезбедити санитарну заштиту.

У циљу заштите воде, током истраживања и експлоатације нафте, потребно је вршити истраживања односно мерења постављањем контролних пиезометара у контексту утврђивања евентуалног истицања нафте и могуће деградације водоносног слоја, а индиректно и земљишта.

Забрањује се упуштање отпадних вода у напуштене бунаре.

Регулисање водног режима у земљишту ће се вршити изградњом и реконструкцијом постојећих хидротехничких мелиоративних система.

Заштита предметног простора од спољних и унутрашњих вода ће се обезбедити одржавањем и заштитом постојећих водопривредних објеката и реализацијом услова, уз обезбеђење њихове сигурности.

Заштита земљишта

У контексту заштите земљишта, као природног ресурса, предвиђају се одређене мере и активности.

Због интензивне пољопривредне производње, неопходно је вршити контролисану примену агротехничких и хемијских мера заштите биља да би се тло заштитило од потенцијалног загађења.

Неуређена сметлишта и "дивља" сточна гробља ће се санирати и рекултивисати. према пројектима рекултивације.

Већи број привремених исплачних јама ће се санирати и рекултивисати, а садржај (исплака) ће се однети на депонију исплаке у Новом Милошеву.

У погледу заштите земљишта од загађења, неопходна је забрана депоновања исплаке на предметном простору, а у грађевинском реонима треба ограничити даљу експлоатацију нафте, уз обавезну ревизију зона заштите око бушотине.

Обзиром на акутне проблеме због неадекватног одлагања комуналног отпада, Кикинда се међу првим општинама у Војдини укључила у реализацију принципа Националне стратегије управљања комуналним отпадом и у складу са тим носилац је активности на формирању региона за управљање отпадом за више општина. Такође је покренула процес изградње нове, регионалне депоније на локацији предвиђеној за локалну депонију у Кикинди, која ја утврђена Студијом о избору локације, израђен је и Урбанистички пројекат за ову локацију, анализа утицаја на животну средину и главни пројекти. Након формирања региона за управљање отпадом за више општина, за који су се заинтересовале општине Бечеј, Нови Бечеј, Српска Црња и Кикинда, а очекује се и приступ других општина, израдиће се План управљања отпадом за општине, на нивоу локалне самоуправе, који ће прецизирати начин и динамику сакупљања отпада. Следећа активност ка решењу наведеног проблема је израда Плана управљања отпадом за цео регион, којим се утврђује потреба формирања мреже трансфер и сакупљачких станица у односу на положај регионалне депоније. Обзиром да се предвиђена локација налази на предметном простору не постоје услови односно потреба за формирањем трансфер станице.

Као прелазно решење, до изградње регионалне депоније, потребно је да општина изради стратешки план управљања отпадом, који ће утврдити начин и динамику сакупљања отпада по насељима, услове депоновања у складу са важећим Правилником, обавезу и начин санације градског сметлишта уз могућност привременог проширења капацитета до изградње регионалне депоније, санацију и рекултивацију "дивљих" депонија и др.

Одлагања сточних лешева, до формирања регионалне кафилерије, која је предвиђена Националном стратегијом управљања комуналним отпадом, вршити на привременој локацији уз постојећу градску депонију, на начин и услове прописане Правилником.

Индустријски опасан отпад се одлаже на прописан начин, у кругу комплекса индустрије која га производи, након карактеризације и у складу са Решењем о складиштењу, за које је тренутно задужена Агенција за рециклажу. Обзиром да је Закон о опасном отпаду у фази доношења, као прелазно решење се препоручује извоз јер тренутно нема објекта за прихват и третман опасног отпада на територији Републике или привремено складиштење на начин прописан Правилником (обично рок 1 година). За наведене активности је задужен "загађивач" односно индустријски објекти који производе опасан отпад.

Адекватним водоснабдевањем и одвођењем отпадних вода (фекалних, индустријских и атмосферских) и њиховим пречишћавањем до прописаног квалитета, који захтева реципијент, обезбедиће се и заштита тла од потенцијалне деградације.

Повећањем процента шумовитости, посебно формирањем шумских заштитних појасева, заштитиће се земљиште, посебно пољопривредно земљиште, од негативног утицаја еолске ерозије и унапредиће се санитарно-хигијенски и амбијентални услови предметног простора.

Обзиром на утврђено присуство термоминералних вода, које имају потенцијале за развој бањског туризма, потребно је створити услове за формирање бањског комплекса и његову афирмацију.

Због значајних резерви глине и песка, потребно је наставити са истраживањима и експлоатацијом нових налазишта. Напуштена и искориштена лежишта минералних сировина је неопходно санирати и рекултивисати, у складу са законским прописима.

10. ЗАШТИТА ОД ЕЛЕМЕНТАРНИХ НЕПОГОДА И УСЛОВИ ЗА УРЕЂЕЊЕ ПРОСТОРА ОД ИНТЕРЕСА ЗА ОДБРАНУ ЗЕМЉЕ

Елементарне или природне непогоде које могу угрозити подручје општине Кикинда су земљотрес, поплаве, ветрови, пожари, ерупције нафте и гаса.

На основу сеизмичке рејонизације Републике Србије, која се односи на параметре максималног интензитета земљотреса за повратни повратни период од 100 и 200 година, подручје општине Кикинда се налази у зони могуће угрожености **земљотресом** јачине 7°MCS.

Земљотрес јачине 7°MCS (за повратни период од 100 и 200 година) који угрожава ово подручје може нанети велике штете само објектима који су изграђени од слабијег грађевинског материјала или набоја односно черпића. Овакви објекти се налазе углавном у мањим насељима у општини. Адекватна примена прописа којима је регулисана изградња објеката на сеизмичком подручју знатно ће умањити оштећења на објектима у случају појаве земљотреса ове јачине.

Заштита од земљотреса ове јачине подразумева примену сигурносних стандарда и техничких прописа о градњи објеката на сеизмичким подручјима. Приликом планирања и изградње простора морају се дефинисати параметри који имају утицаја на смањење утицаја земљотреса као што су изграђеност, густина насељености, системи изградње објеката, спратност објеката, мрежа слободних површина и др.).

За заштиту од штетног дејства **спољашњих вода** на територији општине Кикинда налази се део насипа прве одбрамбене линије на Тиси, Кикиндском каналу и Златици. Поред тога, изграђена ОКМ и мелиорациони канали за прихватање и одвођење сувишних унутрашњих вода доприносе да територија општине Кикинда није значајно угрожена дејством спољних и унутрашњих вода. Главни реципијент постојеће каналске мреже је Кикиндски канал, који је саставни део ОКМ Хидросистема ДТД у овом делу Баната. Да би се у потпуности елиминисао утицај сувишних спољних и подземних вода, неопходно је реализовати планиране мере заштите као што су: изградити недостајућу каналску мрежу, извршити санацију постојећих насипа, повећати поузданост заштитних система реализацијом "касета", којима се евентуални пробој линија одбране локализује на мањој површини и обезбедити услове за одржавање и заштиту свих водопривредних објеката, у складу са законом.

Ветрови који дувају на овом простору су најчешћи из југоисточног правца, а нешто мање из северозападног правца. Кошава је карактеристична за овај део Баната, долази из правца југоистока и најчешће дува зими. Основне мере заштите су дендролошке мере које су планиране као ветрозаштитни појасеви одговарајуће ширине уз саобраћајнице, канале и као заштита пољопривредног земљишта.

Настајање **пожара**, који могу попримити карактер елементарне непогоде, не може се искључити, без обзира на све мере безбедности које се предузимају на плану заштите. Могућност настанка пожара је свакако у већим урбаним срединама – већа насељена места и градови који имају развијенију привреду, већу густину насељености, производне објекте и складишта робе и материјала са веома високим пожарним оптерећењем и сл. Од свих насеља у општини само Кикинда припада овој категорији пожарно оптерећених насеља. Остала насеља у општини се сврставају у групу малих насеља, сеоског типа, са приземним објектима, великим двориштима и широким

улицама. У овим насељима је могућа појава пожара, који би били мањих размера, локалног карактера. Опасност од пожара постоји и на нафтним и гасним пољима и сабирним системима, инсталацијама нафте и нафтних деривата за дистрибуцију и промет запаљивих течности.

Опасностима од **ерупције нафте и гаса** највише је угрожен простор око нафтних и гасних поља, што на подручју општине Кикинда представљају лежиште нафте и гаса "Кикинда варош", лежишта нафте "Кикинда" и "Мокрин" и лежиште гаса "Наково". У случају ерупције постоји опасност од пожара већих размера и ширења отровних гасова. Уколико настане ерупција без пожара, околина може бити загађена сланом водом, угљоводонцима, угљен диоксидом итд. Настајање неконтролисаних ерупција може се свести на најмању меру стриктног применом и поштовањем прописаних превентивних мера заштите и њиховим доследним спровођењем у свим фазама рада.

Републички хидрометеоролошки завод је развио Систем одбране од **града** и у ту сврху је на подручју општине Кикинда изграђено 8 (осам) противградних станица са којих се током сезоне одбране од града испаљују противградне ракете. Локације ових станица су следеће: Наково, Кинђа, Сајан, Мокрин, Иђош, Перјаница, Терзићев салаш и Ливаде. У пречнику од 100 m од противградних станица није дозвољена градња нових објеката без сагласности Републичког хидрометеоролошког завода Србије.

IV ЕВИДЕНЦИЈА И МОГУЋНОСТ РЕШАВАЊА КОНФЛИКАТА У ПРОСТОРУ НА ПРИНЦИПИМА ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА

Конфликти који су уочени на посматраном подручју односе се на:

Ширење грађевинских реона – Границе грађевинских реона су за сва насељена места у општини дефинисана на основу урбанистичких планова. Иако грађевинско земљиште није у целости запоседнуто јављају се захтеви за ширењем грађевинског реона у насељима. Проблем у овом случају представља то што су грађевински реони свих насеља, непосредно, а и шире, окружени пољопривредним земљиштем високог квалитета, које представља значајан природни потенцијал Општине.

Код захтева за ширењем грађевинских реона насеља прво преиспитати могућности постојећег грађевинског земљишта, покушати постићи његову бољу и ефикаснију искоришћеност (могућност увођења већег степена искоришћености и коефицијента изграђености по зонама, затим, реорганизација намена површина унутар насеља и сл), и тек након тога, ако и даље има потреба за ширењем, приступити проширењу грађевинских реона насеља.

Пролаз транзитног саобраћаја кроз насељена места – Овај проблем је посебно изражен у Кикинди и у насељима кроз које пролазе магистрални и регионални путни правци. Ови транзитни саобраћајни токови неповољно утичу на интерно одвијање саобраћаја по насељима, у смислу смањења безбедности, бука, вибрације и аерозагађење. Будућа изградња обилазница, ће утицати на побољшање ентропије стања животне средине.

Депонованье комуналног отпада и одлагање животињских лешева - До сада је решавано парцијално, тако да већина насеља отпад комуналног и животињског порекла одлаже на насељским депонијама.

Степен уређености у опремљености ових депонија не задовољава тражене критеријуме, па је присутна деградација простора у смислу загађења земљишта, подземних вода и ваздуха у непосредном окружењу. Евидентна је нерентабилност оваквог начина одлагања отпада, јер је потребно адекватно уредити и опремити адекватну локацију.

Преласком на систем регионалног депонованья отпада кроз формирање вишеопштинских региона са једном регионалном депонијом, потребно је санирати и рекултивисати све постојеће насељске и дивље депоније. Постојећа депонија у Кикинди после санације биће рекултивисана.

Трансфер станица ће представљати место где ће се вршити довоз отпада из свих општинских места и претовар отпада ради његовог транспорта до регионалне депоније. Прелазак на овај систем одлагања отпада подразумева успостављање низа законодавних, организационих и институционалних мера.

Експлатацију природних ресурса у области термоенергетске инфраструктуре - Приликом изградње нових објеката "НИС-Гаса" и "НИС-Нафтагаса" потребно је посебно обратити пажњу на подручја предвиђена за заштиту на територији општине Кикинда. Приликом планирања, пројектовања и изградње ових објеката, водити рачуна о смањењу конфликта између коришћења енергетских ресурса и заштите животне средине (насеља, становништва, земљиште, итд.) и предузимање одговарајућих мера за санирање негативних последица (пројект рекултивације, ревитализације, отклањања штета итд.).

Интересе за развој туризма - Код израде и спровођења стратегије развоја треба консултовати и укључити све институције и организације које имају интереса за развој туризма или управљају простором од интереса за развој туризма. У том контексту треба јасно дефинисати права (у односу на одговарајуће законе, планове), обавезе и интересе свих субјеката од значаја за развој туризма.

V СМЕРНИЦЕ ЗА ИЗБОР ПРИОРИТЕТА И ПРИОРИТЕТИ РАЗВОЈА

Смернице за избор приоритета развоја су:

- Заштита свих природних ресурса;
- Очување површина и плодности пољопривредног земљишта;
- Усклађивање потреба пољопривредне производње са динамиком развоја осталих привредних и непривредних активности;
- Очување и обнављање салаша;
- Подстицање процеса укрупњавања, специјализације и јачања радно способних породичних пољопривредних газдинстава;
- Заштита природних и културних добара;
- Израда одговарајућих урбанистичких планова за сва насељена места;
- Развој инфраструктуре на територији Општине.

Приоритети развоја по појединим областима:

Привреда (пољопривреда и индустрија)

- Очување пољопривредних површина као јединствене производне целине (без обзира на власничку трансформацију);
- Развој свих видова пољопривредне производње у складу са компаративним предностима подручја и захтевима тржишта;
- Реконструкција постојећих и изградња нових заливних система;
- Развој малог агробизниса;
- Развој прехранбене индустрије и производња опеке
- развој малих и средњих предузећа.

Туризам

- Оспособљавање културних институција Кикинде за развој културно-манифестационог туризма;
- Уређење и опремање туристичких локалитета уз очување пејсажних и еколошких вредности и доградња и реконструкција смештајних капацитета;
- Иницирање развоја бањског туризма на нивоу општине Кикинда.
- Формирање акционог плана развоја туризма;

Инфраструктурни системи

Саобраћајна инфраструктура

Свеобухватни стратешки развој овог простора зависи и од укупног развоја Републике Србије, односно покрајине Војводине, због великог обима финансијског ангажовања, ради реализације стратешких одредења у области саобраћаја.

Имплементација нове трасе задовољава све захтеве за формирањем саобраћајног капацитета високог хијерархијског ранга, са одличним могућностима повезивања са субрегионима и суседним државама, на високом нивоу саобраћајне услуге.

Водопривредна инфраструктура

- Побољшање снабдевања водом свих корисника;
- Рационално коришћење вода, а нарочито воде за пиће;
- Приоритет у коришћењу вода има планска рационализација потрошње и вишекратно коришћење вода у технолошким процесима;
- Реализација канализационих система за одвођење отпадних и атмосферских вода;
- Пречишћавање отпадних вода;
- Осигурање повољног режима коришћења и заштите подземних вода;

- Усаглашавање развоја система водовода и канализације са потребама;
- Заштита квалитета подземних и површинских вода;
- Заштита насеља, индустријских комплекса и пољопривредних површина од спољних и унутрашњих вода;
- Реконструкција отворене каналске мреже за одводњавање;
- Оспособљавање каналске мреже за двонаменску функцију (наводњавање);

Електроенергетска инфраструктура

- Изградња ТС 400/110kV "Кикинда 3" и прикључног 400kV далековода
- Изградња 400kV далековода за Румунију
- Изградња ТС 110/20 kV "Кикинда 4" и прикључног 110 kV далековода
- Изградња 20 kV далековода од ТС "Кикинда 4" до Руског Села
- Изградња 20 kV далековода од ТС "Кикинда 4" до Банатског Великог Села
- Изградња 20 kV далековода од ТС "Кикинда 2" до ТС "Кикинда 1"
- Изградња 20 kV далековода од ТС "Кикинда 4" до ТС "Север"
- Реконструкција постојеће 10 kV електроенергетске мреже и ТС 35/10 kV и 10/0,4 kV.

Телекомуникациона инфраструктура

У области **телекомуникационе инфраструктуре** приоритети су изградња нових оптичких каблова, аутоматских телефонских централа, кабловске мреже, система мобилне телефоније и кабловског дистрибутивног система.

- Изградња оптичких спојних путева на следећим релацијама

Р број	Релација	Дужина (km)	
1	Кикинда-Наково-Бан.Вел. Село-Нови-Козарци-Руско Село	25,4	оптички кабл
2	Кикинда-Мокрин	13,8	оптички кабл

- Изградња РР везе на релацији Кикинда-Руско Село.

Термоенергетска инфраструктура

- Изградња разводне гасоводне мреже за снабдевање свих потрошача Општине;
- Наставак детаљних геолошких истраживања територије Општине ради утврђивања количине и квалитета потенцијала минералних сировина (нафте, природног гаса и геотермалне воде).

Шуме, шумско земљиште и ваншумско зеленило

- Повећање површина под шумама и предузимање мера ради постизања оптималног стања шума.
- Формирање мреже ваншумског зеленила на територији Општине у оквиру пољопривредног земљишта, путне и каналске мреже.

Заштита природних добара

- Активна заштита дела СРП "Пашњаци велике дропље",
- Проширење границе СРП "Пашњаци велике дропље",
- Заштита подручја предвиђених за заштиту.

Заштита непокретних културних добара

Стратешки приоритети заштите културног наслеђа се односе на непокретна добра по свим врстама и категоријама:

- непокретна културна добра штитити интегрално са простором у коме се налазе;
- организовање активне заштите непокретног културног наслеђа вршити укључивањем културно-историјских мотива у туристичку понуду и презентацију;
- очувати постојеће уличне матрице и карактеристике просторне организације;
- очувати евидентиране визуре и непокретна добра као реперне објекте;
- уз ревитализацију и очување објеката етно-архитектуре неговати и етнолошке вредности подручја (сеоски начин живота, традиционална храна, стари занати...) у сарадњи са локалном заједницом.

Заштита и унапређење животне средине

- Формирање јединственог катастра загађивача на територији Општине;
- Санација и рекултивација напуштених и дивљих депонија комуналног отпада;
- Селектирање отпада на извору и увођење рециклаже отпада као процеса смањења количине отпада за депоновање;
- Обезбеђење минималних мера заштите на постојећој општинској депонији и сточном гробљу који имају функцију привремених локација;
- Укључивање Општине у систем регионалног депоновања комуналног отпада;
- Након формирања регионалне депонијенеопходна је санација и рекултивација привремене општинске локације депоније комуналног отпада
- Санација "Мртве Тисе".

ЗАКЉУЧАК О ОСНОВАМА СТРАТЕГИЈЕ ЗАШТИТЕ, РАЗВОЈА И УРЕЂЕЊА ПОДРУЧЈА ПРОСТОРНОГ ПЛАНА

1. ПРЕДЛОГ ОСНОВНИХ ПРАВИЛА КОРИШЋЕЊА, УРЕЂЕЊА, ЗАШТИТЕ И РАЗВОЈА ПЛАНСКОГ ПОДРУЧЈА

Изградња објеката на грађевинском земљишту у грађевинским рејонима насеља на подручју општине Кикинда одвијаће се у складу са условима прописаним Просторним планом и условима утврђеним одговарајућом урбанистичком документацијом. Уређење свих насеља на подручју општине Кикинда подразумева њихову потпуну комуналну опремљеност (снабдевање водом, одвођење отпадних и атмосферских вода, гасификација и квалитетно снабдевање електричном и телекомуникационом инфраструктуром).

У атару насеља могуће је градити следеће објекте:

- породичне стамбене зграде пољопривредног домаћинства;
- економске објекте који се користе за примарну пољопривредну производњу (објекти за смештај механизације, репроматеријала и готових производа, стаје за гајење стоке);
- објекте намењене преради и финалној обради пољопривредне производње;
- рибњаке;
- мање објекте у оквиру воћарско-виноградских зона;
- објекте у функцији туризма;
- објекте – пратеће садржаје јавног пута (мотеле, ресторане, сервисе, станице за снабдевање моторних возила горивом, продавнице) у оквиру саобраћајних коридора;
- објекте у функцији инфраструктурних система;
- објекте (депоније) за одлагање отпадних материја;
- објекте везане за заштиту од елементарних непогода.

1.1. УСЛОВИ ЗА УРЕЂЕЊЕ И ИЗГРАДЊУ НА ГРАЂЕВИНСКОМ ЗЕМЉИШТУ

Изградња на грађевинском земљишту у грађевинском реону насеља, одвијаће се према условима утврђеним одговарајућим урбанистичким планом за град Кикинду и сеоска насеља.

У насељима за која нису донети урбанистички планови изградња ће се одвијати у оквиру постојећих грађевинских реона уважавањем свих услова за урбанистичко уређење насеља који ће бити утврђени Просторним планом.

Изградња на грађевинском земљишту изван грађевинског реона насеља вршиће се према условима утврђеним Просторним планом. Поред услова из овог Плана, већи комплекси и објекти (инфраструктурни коридори, комунални објекти и површине, туристичко-рекреативни комплекси, радни комплекси) разрађиваће се кроз одговарајућу урбанистичку документацију.

1.2. УСЛОВИ ЗА УРЕЂЕЊЕ И ИЗГРАДЊУ ВАНГРАЂЕВИНСКОГ ЗЕМЉИШТА (АТАР)

Ван грађевинских рејона насеља, у атарима у обухвату Просторног плана, могуће је градити:

- објекте у функцији пољопривреде (економије, објекти за смештај механизације, репроматеријала и готових производа, стаје за гајење стоке);
- рибњаке са пратећим објектима;
- пољопривредна домаћинства салашарског типа (салаши);
- куће за одмор у оквиру викенд зона;
- у оквиру воћарско-виноградарских зона - воћарско-виноградарске кућице;
- објекте у функцији туризма, на локалитетима и просторима предвиђеним Планом;
- узгајалишта дивљачи са пратећим садржајима;
- објекте путне привреде уз саобраћајнице (пратећи садржаји јавног пута), у оквиру саобраћајних коридора;
- објекте у функцији инфраструктурних система;
- објекте у функцији експлоатације минералних сировина.

Врста и намена објеката у атару и услови уређења

У просторним целинама и на земљишту одређених карактеристика дозвољена је изградња објеката, извођење радова, уређење и коришћење простора у функцији:

- унапређења вршења делатности у складу са наменом простора и начином коришћења земљишта,
- оних насељских потреба који по својим локацијама и функционалним захтевима не треба да буду у оквиру грађевинских реона насељених места,
- допуњавање и комплетирање изграђених, већ формираних комплекса и целина, а који се уклапају у смернице за коришћење и уређење простора.

Изградња, реконструкција и адаптација објеката по намени и начину коришћења простора треба да се уклапа у Просторни план општине. Изградња треба да се прилагоди могућностима комуналне инфраструктуре, треба да одговара условима заштите, не сме угрожавати јавни интерес и не сме ометати коришћење других простора/објеката. Изградња објеката треба да одговара законским прописима, условима надлежних органа и прописима за одређену врсту објеката.

Стаје за гајење стоке (фарме)

- стаје за гајење стоке треба лоцирати на мање квалитетним типовима земљишта (V-VIII бонитетне класе);
- код одређивања локације водити рачуна о природним условима (рељеф и микрорељеф, близина ливада и пашњака, близина путева, струје, воде);
- место за подизање стаје за гајење стоке мора бити удаљено преко 1000 m од насељеног места или индустријског објекта, зависно од величине и капацитета фарме и врсте животиња које се у њој држе и производе;
- објекти се не смеју лоцирати на правцу главних ветрова који дувају према насељеном месту;
- земљиште не сме бити подводно и мора имати добре отоке атмосферских вода;
- круг фарме мора бити довољно простран да обезбеди функционалну повезаност објеката и мора бити озелењен;
- фарма мора бити ограђена. Висина ограде је мин. 2,0 m и мора онемогућити пролаз животиња;
- у оквиру фарме морају се обезбедити два одвојена блока и то технички део (објекти за запослене, пословни објекти, објекат за боравак као и потребни пратећи објекти-котларнице, машинске радионице. складишта) и изоловани производни део;

- у технички део фарме смештају се објекти за запослене, пословни објекти, складишта хране, карантинске просторије за смештај новонабављених животиња као и потребни пратећи објекти-котларнице, машинске радионице, складишта);
- у производном делу фарме објекти се морају груписати за сваку категорију животиња и то за приплодне животиње, за узгој подмлатка и за тов;
- објекти груписани по категоријама животиња представљају посебну производну целину и морају бити удаљени 100-150 m од осталих производних целина, зависно од капацитета фарме;
- уколико се граде фарме за узгој различитих врста животиња, производне целине за сваку врсту животиња морају бити међусобно удаљене 250-500 m, зависно од капацитета фарме, са посебним улазом и ветеринарско-санитарним чвором;
- повезивање фарме са мрежом јавних путева треба да је прилазним путем са тврдом подлогом или са истим коловозним застором као и јавни пут на који се прикључује, ширине мин. 5,0 m;
- обавезно је снабдевање фарме довољном количином воде која мора бити бактериолошки и хемијски исправна. Унутар комплекса обезбедити водоводну мрежу;
- објекти на фарми морају имати канализациону мрежу за прихватање и одвођење отпадних вода. Отпадне воде и осека се обавезно морају пречистити пре испуштања у природне реципијенте;
- обавезно је снабдевање свих објеката на фарми електричном енергијом и другим инсталацијама и енергентима неопходним за несметано коришћење објеката;
- могуће је градити и мини фарме (до 50 условних грла стоке) односно мање производне погоне за прераду пољопривредних производа (мини-кланице капацитета до 50 условних грла стоке, мини млекаре, млинови, сушаре) уз примену свих хигијенско-техничких и еколошких услова.

Рибњаци

- за подизање рибњака на обрадивом пољопривредном земљишту потребна је сагласност Министарства за пољопривреду;
- границе рибњака морају бити означене видљивим ознакама;
- рибњак мора да располаже уређајима за упуштање и испуштање воде, уређајима за регулисање нивоа воде, као и уређајима који спречавају пролаз риба, рибље млађи и икре у или из рибњака;
- рибњак мора бити заштићен од поплава;
- за уклањање смећа и штетних отпадака из рибњака мора постојати уређено место или изграђен технички уређај, који онемогућава загађење рибњака и његове околине;
- уколико је могуће рибњак треба да је ограђен.

Пољопривредна домаћинства - салаши

- на пољопривредном земљишту могућа је изградња објеката пољопривредних домаћинстава - салаша, где су објекти породичног становања у функцији пољопривредне производње. Није дозвољена изградња стамбених објеката без изградње објеката пољопривредне производње;
- изградња новог салаша дозвољена је на пољопривредном земљишту минималне површине 3 ha или се задржава постојећа парцела, поштујући прописане услове Закона о пољопривредном земљишту;
- минимална површина парцеле за изградњу објеката салаша износи 500 m²;
- спратност објеката може бити приземље (П) или приземље и поткровље (П+Пк) са назитком максималне висине 1,0 m. Подрум или сутерен се дозвољава, уколико то хидролошки услови дозвољавају;
- објекти треба да су у традиционалном стилу, од природних материјала, са косим крововима, покривач цреп или трска;

- поред стамбеног објекта дозвољена је изградња објеката за смештај пољопривредне механизације, стаје за гајење стоке, објеката за прераду и складиштење пољопривредних производа, стакленика и пластеника и сл;
- изградња стакленика и пластеника је дозвољена на постојећим парцелама и без функције становања;
- дозвољена је реконструкција салаша у циљу стварања простора погодних за туристичко-рекреативне и културно-уметничке делатности уз примену хигијенско-техничких, еколошких, противпожарних и других услова и инфраструктурну опремљеност;
- повезивање салаша са мрежом јавних путева остварује се прилазним путевима са тврдом подлогом или са истим коловозним застором као и јавни пут на који се прикључује, ширине мин. 5,0 m, и у дужини од најмање 40,0 m за државни пут I реда, 20,0 m за државни пут II реда и 10,0 m за општински пут. Минимална удаљеност од осе крајњег железничког колосека је 25,0m уз сагласност ЖТП;
- парцеле се могу ограђивати транспарентном оградом висине максимално 2,0 m. Ограда се поставља на међну линију тако да ограда, стубови ограде и капије буду на парцели која се ограђује;
- комплекс пољопривредног домаћинства-салаша мора бити минимално комунално опремљен: прилазни пут са тврдом подлогом, санитарна вода, електроинсталације, водонепропусна септичка јама и др;
- салаша морају имати изграђену осочару и уређен простор за одлагање стајњака (ђубриште) који мора да је удаљен од стамбеног објекта и бунара мин. 20,0 m;
- отпадне воде из стаја и осока се не смеју упуштати у мелиорационе канале и природне водотоке;
- на постојећим објектима на салашу, дозвољени су радови на реконструкцији објеката у циљу побољшања услова становања пољопривредног домаћинства и обављања пољопривредне производње, с тим да степен изграђености не буде више од 0,6 а степен искоришћености земљишта 30.

Воћарско-виноградарски објекти

- површина нових парцела на којима ће се градити воћарско-виноградарски објекти и остали помоћни објекти (алатнице, повртарске кућице, чуварнице...) износи мин. 1500 m²;
- парцеле на којима постоје изграђени воћарско-виноградарски објекти задржавају се онакве какве јесу;
- најмање 70 % површине парцеле мора се користити као воћњак или виноград;
- површина воћарско-виноградарског објекта износи макс. 15,0 m² (затворени део објекта). Дозвољена је изградња надстрешнице, лође, трема, пергола испред и у склопу објекта, с тим да тада укупна површина објекта износи макс. 30 m²;
- спратност објекта је приземље (код нагнутих терена могућа је изградња подрума);
- висина објекта треба да је макс. 4,0 m до слемена;
- на парцели није дозвољена изградња других објеката;
- објекат градити од природних материјала, са косим кровом без назитка;
- ограда око парцеле може бити од живице, максималне висине 1,40 m.

Објекти намењени преради и финалној обради производа пољопривреде

У ове објекте се сврставају објекти у којима се прерађују примарни производи биљног и животињског порекла (произвођачи вина, прерађивачи воћа, поврћа, лековитог биља, млека, меса). Поред наведених, у ове објекте могу се сврстати и објекти за занатске производе (производи од сирка, вуне и сл.). Услови за изградњу ових објеката су:

- могу се градити на земљиштима лошије бонитетне класе;
- поред производних капацитета, унутар комплекса могуће је планирати и пословне, услужне и снабдевачке садржаје;

- морају имати прилазни пут са тврдом подлогом мин. ширине 5,0m до мреже јавних путева;
- морају бити снабдевени инсталацијама неопходним за производни процес;
- загађене отпадне воде морају се претходно пречистити пре испуштања у природне реципијенте;
- неоргански отпад мора се одвозити на одговарајуће депоније, а органски на даљу прераду.

Простори и објекти у функцији експлоатације природних ресурса (сировинска основа)

То су простори, објекти и постројења која служе за експлоатацију минералних сировина (опекарска глина, кварцни песак и шљунак, гранит, термалне и минералне воде, нафта, гас):

- простори за ове намене планирају се на основу решења надлежног министарства за енергетику (Покрајински секретаријат за енергетику и минералне сировине) и општине;
- уколико се планирани простор за експлоатацију минералних сировина (угљенокоп, шљунак, песак и др.) налази на пољопривредном земљишту, одобрење за експлоатацију се мора прибавити од Министарства за пољопривреду.

На просторима намењеним експлоатацији минералних сировина може се почети са радовима на основу одобрења за експлоатацију, коју издаје надлежно Министарство, техничке документације за извођење рударских радова, одобрења за извођење рударских радова и других услова, у складу са Законом о рударству (Сл. гласник РС, бр. 44/95).

Експлоатација минералних сировина врши се на експлоатационом пољу.

Експлоатационо поље обухвата истражни простор у коме су оверене билансне резерве минералних сировина, као и простор предвиђен за јаловишта и за изградњу објеката одржавања, водозахвата и других објеката, а ограничено је одговарајућим линијама на површини или природним границама, и простире се неограничено у дубину земље.

Током експлоатације, у циљу заштите вода и животне средине, обавезно је:

- планирати мере којима се спречава угрожавање режима вода и животне средине, односно мере рекултивације и санације и обезбедити извршење прописаних мера;
- водити податке о врстама и количинама опасних и штетних материја које се користе у вршењу делатности, односно водити податке о врстама и количинама опасних, штетних и отпадних материја, које се испуштају или одлажу у животну средину;
- спроводити мере и услове за спречавање угрожавања режима вода и животне средине садржане у еколошким елаборатима;
- радити на сталном усавршавању процеса у циљу смањења количина опасности и других отпадних материја.

На просторима напуштених копова мора се извршити ревитализација и рекултивација, у складу са Законом и перманентно ће се спроводити мере неге и заштите.

Инфраструктурни коридори и објекти

- планирање инфраструктурних коридора и објеката (са пратећим садржајима) вршиће се у складу са законима и прописима који регулишу ове области (закон о јавним путевима, закон о водама,....) и осталим позитивним законским прописима.

Одлагање комуналног отпада

- у складу са Националном стратегијом управљања комуналним отпадом, Студијом просторног размештаја регионалних депонија и трансфер станица и позитивним законским прописима који регулишу ову област одређена је локације и дати услови за изградњу ових објеката.

Објекти у функцији туризма, спорта и рекреације, образовања и културе

- на туристичким локалитетима могу се планирати објекти или комплекси у функцији туризма (излетнички, ловни, здравствено-рехабилитациони), спорта и рекреације (спортови на води, стрелишта, јахалишта, хиподроми, голф терени и др.) и образовања и културе (школе у природи, паркови скулптуре, уметничке колоније, летње позорнице, амфитеатри и сл.);
- за комплексе већег обима изградње или комплексе у близини заштићених природних и културних добара и инфраструктурних коридора потребна је израда одговарајућег урбанистичког плана уз добијене сагласности надлежних органа и организација;
- комплексе са изграђеним објектима сместити на земљишту слабијег бонитета (од V-VIII класе), према Закону о пољопривредном земљишту;
- у атару се дозвољава подизање и постављање објеката за прихват, негу и исхрану дивљачи током целе године, као и објеката за прихрањивање током зимског периода. Уз реке и канале се дозвољава стварање језера за мрешћење и прихрањивање младежи риба - ради регенерације рибног потенцијала природних водотока;
- при изградњи ових објеката водити рачуна да се на вредним локалитетима не нарушава природни амбијент, да већи део површине буде озелењен и да се обезбеде услови за боравак у природи свих узрасних категорија посетилаца.

Радне зоне

- у атару се могу формирати радне зоне ради груписања објеката односно комплекса који у погледу простора, саобраћаја, инфраструктуре или радног процеса могу потенцијално да угрозе стање животне средине у насељима или су локацијски везани за сировине;
- радна зона мора имати довољно простора за потребе одвијања производног процеса, одговарајућу комуналну инфраструктуру и мора задовољити услове заштите животне средине (земље, воде и ваздуха);
- у оквиру парцеле могу се планирати пословни објекти, производни, складишни и економски;
- степен искоришћености земљишта макс. 70;
- дозвољена спратност објеката је: за производне П, П+1, за пословне П, П+1; за складишне П и за економске П;
- основна правила уређења, коришћења и заштите у новим радним зонама, биће дефинисана изразом одговарајућег урбанистичког плана.

2. САГЛЕДАВАЊЕ МОГУЋНОСТИ РЕАЛИЗАЦИЈЕ СТРАТЕГИЈЕ ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА ОПШТИНЕ КИКИНДА

Полазишта - Просторни план општине не сме бити третиран само као средство за реализацију инвестиционих улагања, већ као обавезујућа подлога и инструментаријум за превазилажење постојећих и избегававање нових проблема и развојних конфликата, те надасве, као основа и систем за даље рационално коришћење простора и смислено управљање његовим развојем.

Одлуке на подручју просторног развоја потребно је темељити на интегралном и интердисциплинарном приступу. С тим циљем, наглашава се нужност унапређења међуресорне координације и укључивање свих релевантних субјеката (значајних за реализацију ППО) у будуће програме, пројекте и планове, како би се на време сагледали сви аспекти и могући утицаји захвата у простору, односно избегли конфликти.

Као посебно значајна, наводи се потреба уважавања општих мерила сагледивог коришћења простора посматрана кроз стварне околности и могућности на простору општине.

Имплементација подразумева усмеравање на *приоритете и квалитет остварења*, на *активну комуникацију између стратешких циљева и појединачних акција*, између свих заинтересованих и оних који доносе одлуке, односно оних који их спроводе, на примену искустава стечених током спровођења ради кориговања полазишта планског поступка. Активна комуникација нарочито је важна ради бољег разумевања будућих акција и обавеза свих учесника у спровођењу плана.

У фази остваривања-реализације плана најважнија је активност *трајно праћење* његове реализације, развоја појединих појава, уочавање проблема и ограничења или изналажење бољих просторних решења кроз детаљније планирање. Праћење спровођења-реализације плана уско је везано за активност управљања развојем. Без управљања развојем све претходно постаје бескорисно и недовршено. С тим у вези, наглашава се и потреба планирања/успостављања одговарајућег методолошког оквира за праћење (*мониторинг*) и оцену остваривања (*евалуација*) ППО (односно, оцену ефеката његовог спровођења или, пак, неспровођења на утврђени начин), првенствено са аспекта доносиоца одлука (и у вези са тим, преузимања одговорности за донете одлуке).

Основе за утврђивање приоритетних интервенција у простору општине Кикинда - Спровођење стратешких циљева и усмеравања просторног развоја општине Кикинда везано је за *јачање материјалне основе*, уз претпоставку да ће Кикинда достићи ступањ развијености који омогућава остваривање (већине) планираних циљева и интереса у простору.

Уважавајући просторна и финансијска ограничења, околности и дуже време потребно за жељене физичке, функционалне и квалитативне промене на свим нивоима, деловима и подручјима, потребно је одредити се за *приоритетно оспособљавање и побољшање постојеће развојне структуре у простору*, те *реализацију недостајућих садржаја од којих зависи развој*.

Рачунајући на потребу убрзанијег развоја и квалитативног преображаја, *приоритети се односе на оне програме који ће брзо дати позитивне економске резултате, утицати на покретање привредних, а нарочито производних активности и заустављање негативних појава (процеса) у простору*. Атрактивност улагања није једнака за сва подручја и сегменте. Да би та диспропорција била што мања, *приоритет имају они програми који се уклапају у већ формиране и потенцијалне садржаје и они који битно не мењају главна позитивна обележја формиране просторне структуре*.

Све развојне аспирације и предузетничке иницијативе неће бити могуће уклопити у такве просторе. С тога је нужно успостављање *критеријума за коришћење простора* који ће бити у средишту интереса због одређених вредности и могућих брзих економских ефеката. Интервенције у тим просторима захтевају *примену високих критеријума заштите простора и животне средине, омогућавање јавног коришћења посебних вредности и крајње рационално заузимање простора за изградњу*.

Истовремено, усмеравањем пажње на изузетно атрактивна места, нужно је бринути о свим подручјима, свим развојним структурама и свим деловима простора, како у новим интересним релацијама не би изгубили већ постигнуту развијеност и перспективност.

Приоритетни захвати у простору усмеравају се према следећим начелима:

- технолошка и организациона побољшања (привреда, инфраструктура);
- коришћење резерви постојећих структура за делатности и становање (насеља);
- коришћење алтернативних, локалних, и посебних облика саобраћаја, водоснабдевања, енергије и одвођења (каналисања) употребљених вода на подручјима ређе насељености и ограничења развоја;
- прилагођавање услужних и друштвених делатности просторним ограничењима (мобилни, дисперзовани облици, планиране дневне миграције);
- санација подручја и места изразите угрожености животне средине (утврђивање извора и интервенције на месту емисије);
- усмеравање изградње у зоне са довољним капацитетима постојеће инфраструктуре, те изградња потребне инфраструктуре ради стварања услова за развој, нарочито на подручјима оживљавања привреде и насељавања;
- реализација оних садржаја од којих зависи укључивање у европске развојне садржаје и оних који имају вишеструке генеративно развојне ефекте;
- резервација и ограничено коришћење простора потенцијалног развоја (туризам, инфраструктура, водни ресурси) који се не може реализовати у предвидивом раздобљу (плански хоризонт) и за које не постоји довољан степен истражености.

Подручја посебне пажње због повећаног интереса и вредности:

- подручја појачаног интереса за улагање (урбано језгро и индустријска зона Кикинде, др.);
- формиран развојни коридори, потези урбанитета и атрактивних локација где може доћи до превеликих оптерећења темељне функционалне и физиономске матрице (саобраћај као ограничавајући чинилац развоја града, др.);
- зоне уз саобраћајне коридоре с интересом лоцирања малих пословних погона;

Остало: Велики део ефеката на побољшању услова живота и рада може се постићи малим захватима и помацима, мерама боље организованости субјеката унутар њихове надлежности (на пр. у оквиру постојећих ЈП-а) и унутар локалних заједница (саме МЗ). Такве мере, ако се системски, садржајно и темељно спроводе и подупиру, у датим условима имају стратегијско значење.

Активно деловање локалне самоуправе - задаци локалне управе

Стратегија заштите, уређења и просторног развоја општине Кикинда доноси се у време када су многе претпоставке за њену реализацију још увек отворене - мање или више очекиване, али не и званично дефинисане и преточене у законе, прописе и норме. То је, пре свега, следеће:

- држава још увек није извршила хармонизацију домаћег законодавства са Европском Унијом. Ово је врло битно јер за постизање бројних стратешких циљева још увек недостају закони који би омогућили услове за поспешивање тржишно-ефикасније привреде, укључујући и земљиште и друге некретнине, заштиту животне средине, ефикасније просторно планирање, нову територијалну-организоацију, итд.. Од законских решења и брзине њиховог доношења у великој мери ће зависити како ће се одвијати даљи развој и уређење простора;
- још увек није завршена израда Стратегије просторног развоја Србије. Важећи ППРС је у деловима превазиђен, посебно у имплементационом делу. Док се не донесе Стратегија просторног развоја Србије, обавеза је уважавање решења и пропозиција из ППРС.

Истовремено, држава је потписник неких конвенција, посебно везаних за заштиту природних и културних вредности, док неке веома значајне још нису ратификоване, али које обавезују на заштиту природе и предела. Са становишта карактеристика подручја општине ове конвенције имају велики значај уколико се доследно поштују, јер афирмишу потенцијале и доприносе појачању идентитета општине.

У таквом амбијенту, за Општину Кикинда је веома важан корак да се усвоји Стратегија просторног развоја општине Кикинда. Овај документ, са стратешким правцима просторног развоја, заштите и уређења, треба да је основа за све акције које ће се одвијати у простору општине Кикинда.

Иако је креирање новог нормативног окружења посао државе, локална самоуправа може и треба да са своје стране предузме све мере које могу да убрзају процес транзиције, а пре свега у домену афирмације и промоције општине Кикинда за привлачење капитала. У тој функцији је и израда Просторног плана општине, које наравно у фази имплементације мора да својим активностима прати локална самоуправа (формирањем институција, доношењем одређених прописа, стандарда и норматива, развојем партнерства јавног и приватног сектора, и укључивањем банкарског сектора у овај вид сарадње на конкретним програмима, и сл.).

СТРАТЕШКИ ЦИЉ ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ КИКИНДЕ ЈЕ ОРГАНИЗОВАНО ДЕЛОВАЊЕ У ПРОСТОРУ, НА ПРИНЦИПИМА ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА

Организовано деловање подразумева поштовање од стране локалне самоуправе неколико обавезујућих принципа: континуалност, сусретност, едукативност и информативност.

Континуалност у предузимању заједничких планерских акција је основна претпоставка, јер се ради о једном дугорочном процесу, где ће се актери сусретати са новим изазовима и потребом сталног мониторинга.

Сусретност подразумева да се не могу очекивати усклађене акције у простору уколико не постоји стална међусобна комуникативност са бројним корисницима простора - од, на пример, носиоца туристичког и пољопривредног развоја (еко-туризам и еко-пољопривреда); значајних индустријских носиоца и представника мале привреде, итд..

Едукативност и информисаност је активност, неопходна у свим сегментима деловања на простору општине. Шта је суштина одрживог развоја мора бити приближена различитим корисницима простора (индустријским произвођачима, пољопривредним произвођачима, туристичким посланицима, грађевинским оператерима, и др.). Упознавајући их упознати друге је императив.

* * *

Организовано деловање, такође, подразумева прецизирање: организационе структуре, области деловања и начина деловања.

Организациона структура подразумева да се постигне сагласност и донесе одлука о томе да се формира посебно тело или агенција која би се у име локалне самоуправе Кикинда организовано бавила "промоцијом" простора, или је пак погодније неко друго решење. Формирање посебне агенције (или тела) у сваком случају не искључује формирање посебних, везаних за реализацију конкретних пројеката, на пример на бази сарадње јавног и приватног сектора, и укључивањем банкарског. Управо локална агенција би била координатор појединачних пројеката.

Ентузијазам је пожељан и чак неопходан, али не и довољан. Потребно би било да се агенција (или друго тело) институционализује тј. да се обезбеде финансијска средства како би се деловање професионализовало.

Области деловања треба да буду јасно дефинисане - од тога да ли се покривају само општинске теме или су пак задужене и за трансрегионалну и трансграничну сарадњу; или пак да ли се бави само промоцијом просторно-планерске политике и послова који из тога произилазе или пак покривају и промоцију секторских политика и послова (економску, финансијску, земљишну, еколошку и сл.). Чини се прихватљивијим да се под промотивним активностима обухвати не само упознавање са понудом одређених

простора/локација (за становање, пословање, туризам и др.) већ и упознавање потенцијалних инвеститора са пореском и земљишном политиком, финансијским обавезама и стимулацијама, еколошким условима и обавезама, и сл.

Начин деловања - може имати активан или пасиван приступ. **Активан** приступ би подразумевао, пре свега координиран рад урбано-менаџерског типа. Ово би могло да подразумева координацију активности са свим носиоцима информација о простору (ЈП за изградњу, развој и уређење града и подручја општине Кикинда, општинске имовинско-правне службе, инспекцијских општинских служби, општинског катастра, статистичке службе).

Потом, што је за Кикинду изузетно интересантно - формирање модерних индустријских паркова. Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде организује регистрацију пољопривредних произвођача у циљу препознавања корисника аграрног буџета и успоставља контакта са произвођачима. Филијала Кикинда је могућа адреса успостављања контакта Агенције за промоцију простора и предлагања могућих пројеката који би допринели развоју руралног подручја и афирмисања конкретних пројеката и производа (марке производа).

Истовремено активан приступ би могао да значи да се покрећу конкретни пилот пројекти, на пример везани за урбану обнову Кикинда, за пољопривреду тј. пољопривредне произвођаче (еко-пољопривреда и еко-туризам, и сл.).

Пасиван приступ би, пре свега, значио ослањати се на планску документацију - радити планове и чекати да ли ће се планска решења и планске пропозиције реализовати, што најчешће не даје одговарајуће резултате.

- ППО КИКИНДА -

Редни број	Назив институције	предмет	датум испоруке	датум одговора
1.	РС, АП ВОЈВОДИНА ОПШТИНА КИКИНДА ОПШТИНСКА УПРАВА Одељење за стамбено-комуналне послове, урбанизам и привреду Кикинда	Захтев за добијање геодетских подлога за потребе израде ППО Кикинда	бр.1726 20.09.2005.	
2.	РС, МИНИСТАРСТВО УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА, СУП КИКИНДА Одсек противпожарне полиције Кикинда Браће Татић бр.5	Захтев за доставу података за потребе израде Програма за израду Просторног плана општине Кикинда (2 карте) 1:100 000	1830/2 03.10.2005.	бр. 2053 31.10.2005.
3.	СРБИЈА И ЦРНА ГОРА МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ Сектор за грађевинско-урбанистичку делатност Управа за унапређење простора и инфраструктуру одбране <u>11000 БЕОГРАД</u> Балканска 53	Захтев за доставу података за потребе израде Програма за израду Просторног плана општине Кикинда -(3 карте) 1:50 000 - Закључак ИО СО Кикинда о поверавању послова	1830/3 03.10.2005.	бр. 22 09.01.2006.
4.	НИС-НАФТАГАС <u>21000 НОВИ САД</u> Народног фронта 12	Захтев за доставу података за потребе израде Програма за израду Просторног плана општине Кикинда (2 карте) 1:50 000	бр. 1830/9 03.10.2005.	бр. 2097 03.11.2005.
5.	НИС-ГАС <u>21000 НОВИ САД</u> Народног фронта 12	Захтев за доставу података за потребе израде Програма за израду Просторног плана општине Кикинда (2 карте) 1:50 000	бр. 1830/8 03.10.2005.	
6.	ЈВП "ВОДЕ ВОЈВОДИНЕ" <u>21000 НОВИ САД</u> Бул. Михајла Пупина 25	Захтев за доставу података за потребе израде Програма за израду Просторног плана општине Кикинда (3 карте) 1:50 000	бр. 1830/10 03.10.2005.	бр.662 21.03.2006.

7.	МЕЂУОПШТИНСКИ ЗАВОД ЗА ЗАШТИТУ СПОМЕНИКА КУЛТУРЕ Суботица Трг Слободе 1/3	Захтев за доставу података за потребе израде Програма за израду Просторног плана општине Киkinда (2 карте) 1:50 000	1830/11 бр.03.10.2005.	бр. 493 02.03.2006.
8.	РС, МИНИСТАРСТВО ФИНАНСИЈА И ЕКОНОМИЈЕ УПРАВА ЦАРИНА БЕОГРАД	Захтев за доставу података за потребе израде Програма за израду Просторног плана општине Киkinда (2 карте) 1:50 000	1830/12 03.10.2005.	бр. 1954/1 20.10.2005.
9.	ЖТП "БЕОГРАД" Сектор за инвестиције, развој и технологију Београд Немањина бр.6	Захтев за доставу података за потребе израде Програма за израду Просторног плана општине Киkinда (2 карте) 1:100 000	1830/15 03.10.2005.	бр. 1976/1 24.10.2005.
10.	РЕПУБЛИЧКА ДИРЕКЦИЈА ЗА ПУТЕВЕ Регионални центар "Север" Нови Сад Милетићева бр. 4	Захтев за доставу података за потребе израде Програма за израду Просторног плана општине Киkinда (2 карте) 1:50 000	1830/14 03.10.2005.	бр.2079
11.	ПОКРАЈИНСКИ СЕКРЕТАРИЈАТ ЗА ЗАШТИТУ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ И ОДРЖИВИ РАЗВОЈ НОВИ САД Бул. Михајла Пупина бр.16	Захтев за доставу података у циљу израде Извештаја о стратешкој процени утицаја Просторног плана општине Киkinда на животну средину	бр. 992	бр. 1238 07.06.2006.
12.	РЕПУБЛИКА СРБИЈА ЗАВОД ЗА ЗАШТИТУ ПРИРОДЕ СРБИЈЕ Одељење у Новом Саду НОВИ САД Радничка 20А	Захтев за доставу података за потребе израде Програма за израду Просторног плана општине Киkinда	1830/16 04.10.2005.	бр. 2545 22.12.2006.
13.	063 МОБТЕЛ СРБИЈА Нови Београд Бул. Николе Тесле 42а	Захтев за доставу података за потребе израде Програма за израду Просторног плана општине Киkinда	1830/13 03.10.2005.	бр. 2127 07.11.2005
14.	ЈП ЗА ДИСТРИБУЦИЈУ ЕЛЕКТРИЧНЕ ЕНЕРГИЈЕ "ЕЛЕКТРОВОВДИНА" ЕЛЕКРОДИСТРИБУЦИЈА "КИКИНДА"	Захтев за доставу података за потребе израде Програма за израду	1830/4 03.10.2005.	бр. 2148 09.11.2005.

	КИКИНДА МИЛОША ВЕЛИКОГ БР. 83	Просторног плана општине Кикинда		
15.	ЈП ЕЛЕКТРОМРЕЖА СРБИЈЕ ПОГОН ПРЕНОСА "НОВИ САД" НОВИ САД Бул. Ослобођења бр. 100	Захтев за доставу података за потребе израде Програма за израду Просторног плана општине Кикинда	1830/5 03.10.2005.	бр. 2193 11.11.2005.
16.	ПРЕДУЗЕЋЕ ЗА ТЕЛЕКОМУНИКАЦИЈЕ "ТЕЛЕКОМ СРБИЈА" А.Д. ДИРЕКЦИЈА ЗА МОБИЛНУ ТЕЛЕФОНИЈУ СЕКТОР ЗА МРЕЖУ БЕОГРАД	Захтев за доставу података за потребе израде Програма за израду Просторног плана општине Кикинда	1830/1,1830/7 03.10.2005.?????	бр.2137 08.11.2005.
17.	СРБИЈАГАС НОВИ САД СЕКТОР ЗА РАЗВОЈ НОВИ САД Народног гронта бр.12	Захтев за доставу података за потребе израде Програма за израду Просторног плана општине Кикинда	1830/8 03.10.2005.	бр.411 23.02.2006.
18.	ПРЕДУЗЕЋЕ ЗА ТЕЛЕКОМУНИКАЦИЈЕ "ТЕЛЕКОМ СРБИЈА" А.Д. ИЗВРШНА ДИРЕКЦИЈА РЕГИЈЕ СЕВЕР ИЗВРШНА ЈЕДИНИЦА ЗРЕЊАНИН/КИКИНДА КИКИНДА Генерала Драпшина бр.26	Захтев за доставу података за потребе израде Програма за израду Просторног плана општине Кикинда cd	1830/6 26.10.2006	бр.2531 21.12.2005. бр. 640 17.03.2006.
19.	РЕПУБЛИЧКИ СЕИЗМОЛОШКИ ЗАВОД <u>11000 БЕОГРАД</u> Ташмајдански парк бб	Захтев за доставу података за потребе израде Програма за израду Просторног плана општине Кикинда		бр. 2256 16.11.2006.
20.	РЕПУБЛИЧКИ ХИДРОМЕТЕОРОЛОШКИ ЗАВОД <u>11000 БЕОГРАД</u> Кнеза Вишеслава бб	Захтев за доставу података за потребе израде Програма за израду Просторног плана општине Кикинда	бр. 1830/18 06.10.2005.	бр.1980/1 24.10.2005
21.	РЕПУБЛИКА СРБИЈА АУТОНОМНА ПОКРАЈИНА ВОЈВОДИНА Секретаријат за енергетику и минералне сировине <u>21000 НОВИ САД</u> Бул. Михајла Пупина 16	Захтев за доставу података за потребе израде Програма за израду Просторног плана општине Кикинда	бр. 1830/21 06.10.2005.	бр.2393 01.12.2005.

22.	РС, МИНИСТАРСТВО ПОЉОПРИВРЕДЕ, ШУМАРСТВА И ВОДОПРИВРЕДЕ РЕПУБЛИЧКА ВЕТЕРИНАРСКА ИНСПЕКЦИЈА СЕВЕРНО-БАНАТСКИ ОКРУГ Кикинда Трг Српских Добровољца бр.12			бр.2317 23.11.2005.
23.	ЈП "ЕЛЕКТРОИСТОК" Нови Сад Бул. Ослобођења бр.100	Захтев за доставу података за потребе израде Програма за израду Просторног плана општине Кикинда	бр. 1830/5 03.10.2005.	
24.	ВДП "ГОРЊИ БАНАТ" КИКИНДА Краља Петра I бр.54	Захтев за доставу података за потребе израде Програма за израду Просторног плана општине Кикинда	бр. 1830/8 03.10.2005.	
25.	СКУПШТИНА ОПШТИНЕ КИКИНДА КИКИНДА	Одлука о приступању изради Просторног плана општине Кикинда	("Службени лист општине Кикинда", бр. 8/06)	